

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Hudební katedra

**Stanislav Kostka Vrbka – život a tvorba
brněnského varhaníka**

Diplomová práce

Autor: Bc. et Bc. Jiří Kudrna
Studijní program: N7504 Učitelství pro střední školy
Studijní obor: Hra na nástroj a sólový zpěv se zaměřením na učitelství základních uměleckých škol, Učitelství pro střední školy - hudební výchova
Vedoucí práce: prof. PhDr. Stanislav Bohadlo, CSc.

Hradec Králové

2017

Zadání diplomové práce

Autor:	Bc. Jiří Kudrna
Studium:	P15P0952
Studijní program:	N7504 Učitelství pro střední školy
Studijní obor:	Hra na nástroj a sólový zpěv se zaměřením na učitelství základních uměleckých škol, Učitelství pro střední školy - hudební výchova
Název diplomové práce:	a) Diplomový varhanní koncert / b) Stanislav Kostka Vrbka - život a dílo brněnského varhaníka
Název diplomové práce AJ:	a) Diploma Organ Concert / b) Stanislav Kostka Vrbka - Life and Work of the organist of Brno

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Diplomová práce je složena ze dvou částí. První část je tvořena sólovým koncertním výkonem (recitálem), jehož předpokladem je vysoká úroveň technických dovedností studenta. Koncertní vystoupení má na základě vhodně zvolené dramaturgie prezentovat interpretační kvality diplomanta a jeho schopnost adekvátního stylového přístupu k interpretaci jednotlivých skladeb. Ke koncertnímu výkonu se váže druhá, teoretická písemná část v rozsahu cca 30-40 stran. Ta zpracuje život a tvorbu brněnského varhaníka St. K. Vrbky.

ŠLECHTA, M. Dějiny varhan a varhanní hudby. Praha: AMU, 1985. SEHNAL, Jiří a VYSLOUŽIL, Jiří. Dějiny hudby na Moravě. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 2001, 311 s., 8 s. barev. obr. příloh. Vlastivěda moravská. Nová řada Země a lid; sv. 12. ISBN 80-7275-021-6. VYSLOUŽIL, Jiří. Dvě stě let české hudby na Moravě. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014, 311 s. Monografie. ISBN 978-80-244-3988-4. BĚLSKÝ, Vratislav. Šedesát let varhanního oddělení. In Opus musicum 1979, roč. XI, č. 7, s. 202-205. PETRŽELKA, Ivan, BÁRTOVÁ, Jindra. Konzervatoř Brno: Sborník k sedmdesátému výročí trvání první moravské odborné umělecké školy. 1. vyd. Brno: Konzervatoř Brno, 1989. PETRŽELKA, Ivan, MAJER, Jiří. Konzervatoř Brno: Sborník k padesátiletému výročí trvání první moravské odborné umělecké školy. 1. vyd. Brno: Blok, 1969. ROSLOVÁ, Barbara. Dějiny varhanního oddělení brněnské konzervatoře. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, 2009. Vedoucí bakalářské práce Petr Macek. FRONKOVÁ, Erika. Ve službách královského nástroje. Varhaník Josef Pukl. 1. vyd. Rosice u Brna: Gloria, 2001. 140 s. ISBN 80-86200-39-6.

Garantující pracoviště:	Hudební katedra, Pedagogická fakulta
Vedoucí práce:	MgA. Pavel Svoboda prof. PhDr. Stanislav Bohadlo, CSc.
Oponent:	doc. PhDr. František Vaníček, Ph.D. doc. PhDr. MgA. František Vaníček, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 18.12.2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval pod vedením vedoucího diplomové práce samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 21. 12. 2017

Jiří Kudrna

Prohlášení

Prohlašuji, že diplomová práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2017
(Řád pro nakládání se školními a některými jinými autorskými díly na UHK).

Datum:..... Podpis studenta:.....

Anotace

KUDRNA, Jiří. *Stanislav Kostka Vrbka – život a tvorba brněnského varhaníka*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2017. 55 s. Diplomová práce.

Stanislav Kostka Vrbka (narozen v Brně 2. října 1932) je brněnský varhaník, improvizátor, pedagog a skladatel. Tato diplomová práce pojednává o jeho životě a tvorbě. Události Vrbkova života se snaží popisovat v chronologickém sledu, čímž chce poukázat na jeho velmi rozmanitý ale mnohdy i komplikovaný život. Důležitou roli v jeho životě sehrál i osobitý charakter S. K. Vrbky. Tato práce představuje Vrbkovu hudební tvorbu v kontextu jeho života a na vybraných ukázkách, především z varhanní tvorby, se snaží charakterizovat jeho hudební řeč.

Klíčová slova: Vrbka, Stanislav Kostka, varhaník, improvizátor, pedagog, skladatel, Brno

Annotation

KUDRNA, Jiří. *Stanislav Kostka Vrbka – Life and Work of the organist of Brno*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2017. 55 pp. Diploma Dissertation.

Stanislav Kostka Vrbka (born in Brno 2 October 1932) is an organist, improviser, pedagogue and composer from Brno in the Czech Republic. This diploma dissertation deals with his life and his musical work. It wants to describe his life events in a chronological order to show the diverse but often complicated Vrbka's life. Vrbka's distinctive temperament plays in his life very important part too. This dissertation introduces Vrbka's musical work in the context of his life and characterizes his musical speech using examples of his organ work.

Keywords: Vrbka, Stanislav Kostka, organist, improviser, pedagogue, composer, Brno

Poděkování

Na tomto místě bych velice rád poděkoval Mgr. Stanislavu Kostkovi Vrbkovi za poskytnutí všech materiálů a vzpomínek o jeho životě a tvorbě a zejména ochotnou a trpělivou spolupráci při vzniku této práce.

Děkuji též MgA. Janu Kyselákovi a jeho bratru Stanislavovi za zprostředkování setkání se Stanislavem Kostkou Vrbkou a poskytování doplňujících studijních materiálů.

V neposlední řadě upřímně děkuji za konzultace Mgr. Markétě Levínské, Ph.D. a RNDr. Josefu Gerbrichovi.

Svému vedoucímu prof. PhDr. Stanislavu Bohadlovi, CSc. děkuji za mnohou inspiraci v průběhu studia na UHK a za odborné vedení mých závěrečných prací.

D. G. 21. 12. 2017

Obsah

Úvod.....	10
1 Vrbkův život „v kostce“.....	11
1.1 Původ S. K. Vrbky „Můj děd kydal na panským“	11
1.2 Vrbkovy vzpomínky na dětství „Naši mně šili gatě z deky“	12
1.3 Pod kantorským dohledem Stanislava Kyseláka „Nouze o facky a kopance do pozadí nebylo.“	13
1.4 Všeobecné vzdělávání S. K. Vrbky „Tak já jsem blbej úplně nebyl“	14
1.5 Studia varhan na konzervatoři aneb „krocení arabského hřebce“	15
1.6 Ve víru životních rolí studenta, pedagoga a otce „Můj život běžel na tři sta procent“	18
1.7 Vrbkovo studium pozounu na konzervatoři „Měl jsem potřebu tvořit ten tón“	21
1.8 Vrbka studentem JAMU „Pojď se mnou za Veselou“	23
1.9 Vrbkův exil na elitní škole „A uhodilo!“	25
1.10 Trestanec Vrbka za železnou oponou „Stalo se a panna porodila“	28
1.11 Kompoziční třída na ZUŠ J. Kvapila v Brně „Nejprve Janáček, potom starej Kvapil a nakonec VV-Vrbka“	30
1.12 Podzim Vrbkova života „Omnia ad maiorem Dei gloriam“	32
2 Vrbkova osobnost a tvorba	35
2.1 Náboženské cítění S. K. Vrbky „Ty krpolský kostelíčku“	35
2.2 Temperament St. K. Vrbky „Celý život jsem a byl grizzlym divočákem“	36
2.3 75 let tvorby S. K. Vrbky „Nejsem ani Dvořák, ani Smetana, ... Já jsem (jenom) Vrbka!“	37
2.3.1 Období prvních skladebných pokusů	38
2.3.2 Období studia varhan na konzervatoři	39
2.3.3 Období studia pozounu	41
2.3.4 Černovické období	43
2.3.5 Období působení „na Kvapilce“	44
2.3.6 Období po sametové revoluci	47
3 Závěr	51
4 Prameny a literatura	53
5 Seznam příloh	55

I.	Obrazová příloha.....	i
a.	Stanislav Kostka Vrbka jako vedoucí akordeonového souboru	i
b.	Stanislav Kostka Vrbka hraje v brněnském Besedním domě	i
c.	Stanislav Kostka Vrbka improvizuje na varhany v kostele v Brně-Zábrdovicíchii	
d.	Jubilant S. K. Vrbka.....	ii
e.	Novinové výstřižky	iii
II.	Textová příloha	iv
A.	Seznam Vrbkovy hudební tvorby.....	iv
B.	Vzpomínky pedagogů, kolegů a přátel aneb „Střípky do mozaiky“	xi
(1)	Josef Pukl.....	xi
(2)	Jarmila a Jiří Šebkovi	xi
(3)	František Kameník.....	xii
(4)	Bohuslav Konečný.....	xiii
(5)	Jana Veselá	xvii
(6)	Alena Štěpánková-Veselá.....	xviii
(7)	Svatopluk Novák	xviii
(8)	Vlasta Prášilová	xix
(9)	Vladimír Dohnal	xix
(10)	Vlasta Bajerová.....	xx
(11)	Petr Pololáník.....	xxi
C.	Vrbka vypráví aneb „zpět k pramenům“	xxiii
i.	Malé zahledění do minulosti	xxiii
ii.	„Ve vzpomínkách“ Motto: „Ty krpolský kostelíčku“	xxvi
iii.	Začátky kompoziční třídy na LŠU Jaroslava Kvapila	xxviii
iv.	Vzpomínka na dětství	xxx
v.	O Studiu varhan na konzervatoři	xxxi
vi.	Vrbka o svých kompozičních začátcích	xxxii
vii.	Vzpomínka na první setkání s prof. Veselou.....	xxxiii
viii.	O rodinném a pracovním životě a pronásledování	xxxiv
ix.	O výuce kompozice na „Kvapilce“	xxxv
x.	Vzpomínka na koncertní turné s Kantilou do Itálie.....	xxxvi

Úvod

Tato diplomová práce se zabývá životem a tvorbou brněnského varhaníka, improvizátora, pedagoga a hudebního skladatele Stanislava Kostky Vrbky. Poprvé jsem se s jeho jménem setkal na soutěži mladých varhaníků Organum Regium v Pardubicích v roce 2009, kde mě zaujala jeho skladba *Slavnostní pochod*. Od té doby uplynula řada let, než jsem se s dalšími Vrbkovými kompozicemi seznámil na půdě PdF UHK díky MgA. Janu Kyselákovi. V té chvíli jsem si vytyčil cíl dozvědět se o S. K. Vrbkovi více. Tento cíl postupně uzrál v rozhodnutí zabývat se životem, osobností a tvorbou S. K. Vrbky v diplomové práci, neboť se tím otevřela možnost poprvé veřejně publikovat souhrnný a poněkud podrobnější popis jeho životního příběhu a tvorby. MgA. Jan Kyselák mi ochotně zprostředkoval první setkání s tímto proslulým brněnským varhaníkem na faře u sv. Jakuba v Brně. Tehdy jsem začal skutečně poznávat, že mě čeká zajímavá spolupráce s pozoruhodnou a svéráznou osobností.

Tato diplomová práce se skládá ze dvou částí – životopisné a popisně-analytické. Nejvíce podkladů pro životopisnou část bylo získáno rozbořením dat z kvalitativního výzkumu. V průběhu fáze shromažďování dat byly se Stanislavem Kostkou Vrbkou vedeny narativní rozhovory, kdy se tázaný introspektivně ohlížel za svým životem. Dále byly shromážděny jeho rukopisné vzpomínky a další písemné prameny, pocházející z jeho osobního archivu. Pomocí analytické metody kódování bylo možné data roztrždit do jednotlivých kategorií, či tematických okruhů, které se staly základem pro jednotlivé kapitoly životopisné části. Přesto byl zachován důraz na chronologické členění jednotlivých událostí Vrbkova života. Metoda kódování byla užitečná též k lepšímu porozumění osobnosti skladatele, která je podrobněji rozebírána v podkapitolách o náboženském citění a temperamentu S. K. Vrbky v druhé části práce.

Druhá popisně-analytická část práce je věnována také tvorbě S. K. Vrbky. Cílem se stalo jednak popsání jeho tvorby v kontextu životních událostí, čemuž napomohly Vrbkovy rukopisné deníky, kam si zaznamenával název, obsazení a přesná data vzniku svých kompozic. Současně s tímto popisem chceme provést na základě ukázek převážně z Vrbkovy varhanní tvorby analýzu jeho hudební řeči.

Pro dokreslení Vrbkovy osobnosti slouží též rozsáhlá příloha naší práce.

1 Vrbkův život „v kostce“

Úvodní životopisná část práce pojednává o původu, dětství, studiích, profesním a uměleckém uplatnění Stanislava Kostky Vrbky. Nadpisy podkapitol jsou doplněny autentickými výroky S. K. Vrbky, které vystihují jeho osobitý náhled na jednotlivé etapy svého života.

1.1 Původ S. K. Vrbky „Můj děd kydal na panským“

Rod Vrbkův má kořeny na Vysočině, o které dodnes Stanislav Kostka Vrbka hovoří jako o své milence¹. Děd S. K. Vrbky Antonín Vrbka byl tesařem v Moravci, kde se svojí ženou Marií (roz. Tulisovou) zplodil 29. března 1907 syna Františka. Později se rodina přestěhovala do Domanínku u Bystřice nad Pernštejnem (dnes část města), kde Antonín Vrbka pracoval jako čeledín na zemědělském dvoře za městem.² Po několika letech však vlivem tragické souhry okolností umírá na zápal plic³ a rodina, žijící už i tak v dost těžkých životních podmínkách, se rázem ocitla na pokraji bídy. František Vrbka si tak nemohl dovolit více studií než dva roky hospodářské školy v Brně a bydlení v podnájmu, kde se to hemžilo stínkami a šváby. Jeho matka se později podruhé provdala za domanínského šafáře Pustinu⁴.

10. května 1931 se František Vrbka oženil s Marií Pospíšilovou, dcerou Jana Pospíšila, strojmistra brněnského pivovaru pocházejícího z Podolí u Brna-Líšně, a Marie roz. Veselé z Ivančic. Svatbu jim v boskovickém kostele vypravil a finančně podpořil místní děkan P. Jan Veselý – jeden ze šesti bratrů Františkovy tchýně Marie Pospíšilové. Novomanželé Vrbkovi spolu krátce bydleli ještě v Domanínku, brzy se však přestěhovali do Brna-Králova Pole na Božetěchovu 65 do domu Františkova tchána Jana Pospíšila. Zde se po dramatickém porodu 2. října 1932 narodil syn

¹ „Otec pochází z Vršek, konkrétně z Moravce, Domanínek, Bystřice nad Pernštejnem, prostě tvrdá Vysočina, ale krásná, a je to moje milénka.“

² „Můj děd kydal na panským.“

³ „Mému otci, když mu bylo 8 roků, zemřel tatínek, jeho manželka byla nemocná a on šel pro doktora v zimě, vrátil se, doktor ho vezl na saňách, a on se napil piva, dostal zápal plic a konec. Babička se potom podruhé provdala.“ Z rozhovoru se St. K. Vrbkou v červnu 2017.

⁴ „Babička se vdala za pana Pustinu a děti neměli. Ten bydlel ještě v tom Domanínku. Tam byl takovej malej zámeček, takový hospodářství a on tam dělal šafáře. To už se měli dobře s babičkou. Tatínek už byl v Brně [studia]. Dneska z toho nic nezbylo, vůbec nic, v tom Domanínku.“ Z rozhovoru se St. K. Vrbkou v červnu 2017.

Stanislav⁵. Pokřtěn byl v královopolském kostele Nejsvětější Trojice 13. listopadu téhož roku svým prastrýcem P. Janem Veselým. Jeho křestním patronem se stal polský světec Stanislav Kostka⁶.

1.2 Vrbkovy vzpomínky na dětství „Naši mně šili gatě z deky“

Stanislav Kostka Vrbka prožil dětství v typické dělnické čtvrti Brna-Králova Pole, tehdy plné malých domků, které si stavěli dělníci z Královopolské strojírny. *„Dům v Králově Poli koupil dědoušek přízemní a on si nastavil první poschodí. Představte si to: chodba, jedna místnost, druhá místnost, schody, jedna místnost, druhá místnost, dvorek, ve dvoře byla kuchyně. Dole bydleli dědeček s babičkou a nahoře maminka s tatínkem, tam jsem se já narodil.“*⁷

Bydlení bylo skromné a finanční situace rodiny velmi špatná. Otec František Vrbka živil rodinu z platu úředníka pensijního ústavu v Brně. Do života obyvatel Brna zasáhla i všeobecná bída válečných let. V těch letech rodiče Vrbkovi přivedli na svět ještě dva Stanislavovy sourozence, staršího Pavla (*1938), který brzy zemřel, a mladšího Jaroslava (*1942). Stanislav Kostka vzpomíná na nedostatek oblečení a kalhoty šité z deky, podobně jsou jeho další vzpomínky na dětství spjaty s bombardováním Brna v letech 1944–1945,⁸ před nímž Vrbkovi prchali z válečné fronty na Vysočinu do Domanínku. Přesto vícegenerační rodina dávala chlapci potřebné zázemí, které k harmonickému dětství potřeboval. *„Kolem sebe jsem měl mimo rodičů milovanou babičku Marii Pospíšilovou a tetu Annu Pospíšilovou a věrného psa hlídače Merinu. Na dětství mám krásné vzpomínky. Měl jsem k dispozici dva dvorky a velkou zahradu. Ó, to byly časy!“*⁹

Z té doby pochází též Stanislavův první velmi silný hudební zážitek. Ve čtyřech letech byl totiž s rodiči na pouti na svatém Hostýně, kde jej mocně uchvátil zvuk varhan.¹⁰

⁵ „Narodil jsem se díky mému otci, protože mě chtěli vytáhnout hlavou, to by byl můj konec, protože jsem měl velkou hlavu, v dospělosti dvašedesátku, rozumíte? Čili byl velký problém dostat mě ven. Ale otec řekl ne ne ne, normálním způsobem. A bylo to na andělů strážných.“ Z rozhovoru se St. K. Vrbkou v červnu 2017.

⁶ sv. Stanislav Kostka (*28. října 1550, Rostkowo, Polsko; †15. srpna 1568, Řím) byl polský řeholník, jezuita, zemřel ve věku 14 let. Uctíván jako patron Polska a studující mládeže.

⁷ Rozhovor se St. K. Vrbkou v červnu 2017.

⁸ Viz webovou aplikaci: <http://www.brno.cz/bombardovani/>

⁹ VRBKA, Stanislav, Kostka. „Ve vzpomínkách“ Motto: „Ty Krpolský kosteličku“. Brno: 21. srpna 2002. (Rukopis), s. 1-2.

¹⁰ Rozhovor se St. K. Vrbkou ze dne 9. 1. 2016.

1.3 Pod kantorským dohledem Stanislava Kyseláka „*Nouze o facky a kopance do pozadí nebylo.*“

Rodina žila náboženským životem a pravidelně navštěvovala bohoslužby v královopolském kostele Nejsvětější Trojice, kde Stanislav začal už v šesti letech na přímluvu babičky ministrovat, což nebylo vzhledem k latinské liturgii běžné. Vzpomíná: „*Latinu jsem lámal statečně, ale byl jsem ve svém živlu!*“ Později též zpíval v dětském sboru: „*Zpíval jsem první hlas, a mohu-li se chlubit, tak jsem zpíval nejvýše a nejsilněji!!!*“ To už byl ředitelem kůru Stanislav Kyselák¹¹, který se v roce 1938 nastěhoval do Brna-Králova Pole. U něj se začal Stanislav Kostka v 7 letech učit hrát na klavír. „*Jo, to byla fuška; nouze o facky nebylo a kopanec do pozadí a vyhazov s notami bylo dost časté. To potvrdí jeho syn Staňa – dopadal úplně stejně. No stále platí – učedník = mučedník. Ale výsledek byl, že již ve 12 letech jsem začal hrát na varhany, a to při křížové cestě: ‚Lide můj slyš nářek Pána svého‘. Bylo to velmi pedagogické, protože jsem po několika zahráních ztratil úplně strach – dodnes!*“

Tímto začala kariéra S. K. Vrbky coby liturgického varhaníka. Později doprovázel i tzv. školní mše. Hraní při bohoslužbách s sebou neslo větší požadavky jak pro doprovod zpěvu lidu, tak pro varhanní improvizaci. Vrbkova improvizace již tehdy zaujala určitou svérázností a originalitou, čímž dráždil místní duchovní správce i konzervativně laděného regenschoriho Kyseláka. „*P. Honzírek si mi stěžoval: Když ty hraješ, já se nemůžu modlit, musím pořád myslet na tu muziku! A potom mi Kyselák dával facky: Cos to hrál, to se nedá poslouchat!*“¹²

Stanislav Kostka byl velmi živým dítětem, měl spíše nezkrtnou povahu, která pedagogické působení jeho kantorů znesnadňovala. Sám S. K. Vrbka o sobě přiznává, že byl problémovým a neposlušným žákem, který vždy kráčel svojí cestou¹³. Další složkou jeho povahy však byla i neústupnost a cílevědomost. Proto se i přes přísné kantorské vedení a jisté nepochopení nenechal od muziky odradit. Prvním cvičným nástrojem mu bylo otcem koupené staré pianino s dřevěným rámem prožraným

¹¹ Stanislav Kyselák (* 30. května 1915, Němčice nad Hanou, † 25. února 1983, Brno-Královo Pole) byl brněnský varhaník a pedagog, studoval na brněnské konzervatoři u prof. Františka Michálka. Od roku 1938 s přestávkami až do své smrti ředitel kůru v kostele Nejsvětější Trojice v Brně-Králově Poli. Byl též hudební vychovatel v Dětském ústavu tělesně vadných v Brně-Králově Poli na Kociánce.

¹² Rozhovor se St. K. Vrbkou ze dne 9. 1. 2016.

¹³ VRBKA, Stanislav Kostka. „*Malé zahledění do minulosti*“. Brno: 7. července 2002. (Rukopis), s. 1.

od červotoče, které poopravil kamarád a ladič musel naladit asi o kvintu níž, aby rám vydržel napětí strun.¹⁴ Toto piano mu zůstalo až do studií na konzervatoři.

1.4 Všeobecné vzdělávání S. K. Vrbky „*Tak já jsem blbej úplně nebyl*“

Primární vzdělávání S. K. Vrbky probíhalo v době válečných let na obecné a měšťanské škole v Brně-Králově Poli. Po válce v roce 1947 byl na základě úspěšné přijímací zkoušky přijat do tercie královopolského Gymnázia Jiřího Dimitrova na Slovanském náměstí.¹⁵ Absolutorium na gymnáziu si pro svého syna přál hlavně jeho otec František, kterému finanční situace nedovolila dokončit jeho vlastní studia. Tento cíl se však nejednou octl ve velkém ohrožení, zejména v důsledku Vrbkovy impulzivní a nezkrotné povahy, která se v letech státního komunistického převratu začala mísit s protirežimními postoji, jak dokládají jeho vzpomínky na protikomunistické písně s texty: „počkejte, vy blázni, chlapi bohaprázdní...“¹⁶ Vrbka býval také často terčem provokací komunistických profesorů, kteří mnohdy před celou třídou zesměšňovali věřící studenty. Např. tento incident s prof. Krejčím: „*On mě začal napadat v chemii, že abych se přihlásil na novou teologickou fakultu do Litoměřic a tak dále, a že prakticky ví, že chodím s nějakým děvčetem*¹⁷, *tak vám bude dělat kuchařku, tak to víte, budete mít o všechno postaráno. A já, ten blbec, se samozřejmě nenechal urážet, jsem vstal a začal jsem na něho rvát jak pavíán! On mě na hodinu vyhodil. No a příští den, když jsem nešel do školy, přišel pro mě spolužák Ruda Svítal, už tehdy člen strany, s tím, že se mám vrátit, protože prof. Krejčí byl odpoledne na koberečku a tam mu dokázali, že jako profesor nesmí urážet žáky. A klidně se to obešlo a jel jsem dál.*“¹⁸ Ironií osudu bylo, že tomuto kantoru hrál S. K. Vrbka nevědomky po mnoha letech na pohřbu v brněnském krematoriu.

Následovaly však další peripetie. V roce 1951 se dostavily vážné zdravotní potíže v podobě infekční žloutenky, jejímž důsledkem byla dvouletá dieta. V té době

¹⁴ Rozhovor se St. K. Vrbkou ze dne 9. 1. 2016.

¹⁵ Vrbka vzpomíná: „*V sedmačtyřicátém jsem složil zkoušku a nastoupil na gymnázium tady v Králově Poli na Slovanském náměstí, kde dopoledne jsme udělali zkoušku, ve dvě hodiny výsledek – Vrbka byl přijatej, bez problému. Tak já jsem blbej úplně nebyl.*“ (Rozhovor se St. K. Vrbkou ze dne 9. 1. 2016.).

¹⁶ Vrbka vzpomíná na následující texty písní, jejichž provokativní zpěv mu nadělal mnoho problémů: „*Nebudte lidé hluší a nastavte uši, chceme vás na mou duši upřímně varovat, jsou tu s vámi páni, falešně hrají s vámi... Počkejte, vy blázni, chlapi bohaprázdní...*“

¹⁷ Oním děvčetem byla budoucí Stanislavova manželka Vlasta Kazdová (*1935), kterou v mládí poznal na biblické soutěži v královopolském kostele.

¹⁸ Rozhovor se St. K. Vrbkou ze dne 9. 1. 2016.

byl S. K. Vrbka v septimě gymnázia, navštěvoval taneční kurzy, a přitom musel na půl roku zastoupit ředitele královopolského kůru S. Kyseláka, který si zlomil ruku. Stanislav Kostka však usilovně dokráčel až k úspěšné maturitní zkoušce¹⁹ a jeho další kroky směřovaly na brněnskou konzervatoř, kde chtěl studovat hru na varhany. Rozhodnutí bylo ovlivněno mimořádným hudebním zážitkem ze hry prof. Františka Michálka²⁰, jemuž Stanislav Kostka registroval při kolaudačním koncertě na nových třímanuálových varhanách, postavených roku 1951 v královopolském kostele Nejsvětější Trojice.²¹

Otec tomuto synovu rozhodnutí nebránil, jeho podmínku již Stanislav splnil. Přijetí na konzervatoř se však navzdory úspěšně vykonané talentové zkoušce snažili zhatit komunisté. Jejich zamítavý verdikt dostihl S. K. Vrbku v Domanínku, kam každoročně v létě dojížděl pomáhat babičce. Byla to velmi špatná zpráva, neboť by jej čekala velmi nejistá budoucnost. Zpožděný nástup na konzervatoř (až 15. září) však přes známé velké straníky dokázala zařídit Stanislavova teta Anna Šebková, která tehdy pracovala v ekonomickém sektoru Královopolských strojírén.²²

1.5 Studia varhan na konzervatoři aneb „krocení arabského hřebce“

Na brněnské konzervatoři, kam nastoupil 15. září 1952, se stal Vrbka žákem prof. Vladimíra Hawlíka. A podobně jako pod pedagogickým vedením Stanislava Kyseláka, ani zde se neseťkal ihned s pochopením. Prof. Vladimír Hawlík na něj začal uplatňovat svoji zavedenou metodiku, kterou museli projít všichni jeho žáci. Tím však u svéhlavého Stanislava Kostky narazil. „*On a já, to byla sekera na kámen. Já jsem za celou hodinu, kdy učil – ne 45 minut, ale třeba 60 – nezahrál tři takty pořádně, buď jsem měl špatně prsty, nebo špatně prstoklad, nebo špatně nohoklad. On na mě pořád: Jak to hrajete!? Jako byste šlapal dudy! Když se našťval, vyletěl za ředitelem, za chvílku přišel, že tam není a že budu vyhozen. A já: Nedá se nic dělat. A tak to bylo celej rok, to bylo strašný. Ten mě buzeroval, taky jsem měl trojku z varhan.*“²³

¹⁹ Maturitní zkoušku z matematiky opravoval dodatečně již v průběhu studia na konzervatoři.

²⁰ František Michálek (10. března 1895, Komiža; 18. listopadu 1951 Brno) byl brněnský varhanní virtuóz, hudební skladatel a pedagog na konzervatoři.

²¹ VRBKA, Stanislav, Kostka. „*Ve vzpomínkách*“ Motto: „*Ty Krpolský kostelíčku*“. Brno: 21. srpna 2002. (Rukopis), s. 5-6.

²² Rozhovor se St. K. Vrbkou ze dne 9. 1. 2016.

²³ Rozhovor se St. K. Vrbkou ze dne 9. 1. 2016.

Dva týdny před závěrečnými zkouškami prvního ročníku zadal prof. Hawlík Vrbkovi novou skladbu – preludium s fugou od J. S. Bacha²⁴, kterou se měl prezentovat před komisí. „*To pro mě nebyl problém, já jsem blbej nebyl, ale nenechal jsem si poroučet. Já jsem takovej arabskej kůň, divočák.*“²⁵ Vrbkova hra před komisí čtyř profesorů tedy vyzněla v jeho prospěch. Ředitel konzervatoře prof. Zdeněk Blažek mu poté domlouval, že i když hraje dobře, nesmí se hádat s pedagogem.

Od druhého ročníku změnil prof. Hawlík metodu výuky. „*Prostě mě nechal běžet jako plnokrevného hřebce a jen sem tam přitáhl otěže.*“²⁶ Nastal tak velký zvrat mezi St. K. Vrbkou a prof. Hawlíkem, který se pro něj stal druhým otcem a Vrbka jej ctěl pro jeho důslednou a velmi často prodlužovanou výuku, aby ze svého energického žáka vyždímal co nejvíce výkonu. Za to je mu Vrbka dodnes velmi vděčný. „*Potom mi přiznal ve čtvrtém ročníku: Stanislave, vy jste byl jediný, ale opravdu, kterého jsem nezvládl, ale vy jste mě přesvědčil, že jste osobnost a jedete po svém a nedíváte se ani napravo ani nalevo a stále jdete za svým.*“²⁷

Stanislav Kostka Vrbka byl výborným interpretem, na mnoha koncertech důstojně reprezentoval varhanní oddělení brněnské konzervatoře, ve čtvrtém ročníku např. skladbou Maxe Regera *Fantasie a fuga na „Wachet auf ruft uns die Stimme“* před slovným německým varhaníkem prof. Hermannem Kellerem.²⁸ Vladimír Hawlík považoval Stanislava Kostku Vrbku za svého nejlepšího žáka, přestože si s ním užil řadu peripetií, dobře vykreslující Vrbkovu povahu i specifický přístup k interpretaci. „*Pamatuji si koncert v Židenicích, v československém kostele, kdy jsem měl na nohách ‚traktory‘ a měl jsem hrát Bachovo Preludium a fugu D dur. To začíná rychlým pedálovým sólem. A on (prof. Hawlík) se na mě podíval a povídá: Stanislave, co to máte za boty? Já říkám: No boty... A on spustil: Já vás zabiju, jak tam něco bude, tak Vás zabiju! No a já spustil, a po koncertě za mnou přišel a říká: Celou dobu jsem trpěl, ale zahrál jste to výborně, to musím uznat. Jednou jsem ukopnul pedál, Toccata a fuga F dur, tam jsou obrovská sóla pro pedál. A já jsem se naštvál, a najednou prásk – a klávesa letěla pryč. A on (prof. Hawlík): Stanislave, co jste to udělal, co já teď s tím mám dělat? Vy to platit nemůžete, poněvadž jste žebrák,*

²⁴ Nejistěno, kterou.

²⁵ Rozhovor se St. K. Vrbkou ze dne 9. 1. 2016.

²⁶ VRBKA, Stanislav Kostka. „*Malé zahledění do minulosti*“. Brno: 7. července 2002. (Rukopis), s. 2.

²⁷ Rozhovor se St. K. Vrbkou ze dne 9. 1. 2016.

²⁸ VRBKA, Stanislav Kostka. „*Malé zahledění do minulosti*“. Brno: 7. července 2002. (Rukopis), s. 3.

to musím nějak vypiglovat u ředitele. Někdo říká: Kde hraju a nepolámu to, tak to je zázrak! Jedině Zábrdovické varhany to všecko vydržely.“²⁹

Dalším významným pedagogem Stanislava Kostky Vrbky byl prof. Josef Pukl, který jej učil od druhého ročníku varhanní improvizaci. I v této varhanní disciplíně však Vrbka již od počátku kráčil vlastní cestou, vymykající se zaběhlým zvyklostem a požadavkům prof. Pukla i osnovám konzervatoře. „*On mně vždycky dával dvojku z improvizace,*“ vzpomíná Vrbka. Prof. Pukl se obával, jak Vrbka se svým stylem improvizace uspěje při závěrečné zkoušce z improvizace na konci 5. ročníku před komisí skladatelů a varhaníků. Vrbka vzpomíná: „*[J. Pukl] říkal: No, co já s tebou mám dělat, člověče, ty tam přijdeš a začneš vyvádět a mě tam sprdnou, co jsem tě to naučil.*“³⁰ Vrbka však před komisí opět uspěl, dokonce s hodnocením – výborně. „*Hawlik přišel po mé zkoušce z improvizace a říká: Vy jste dostal jedničku? Ale to já vám na absolutorium nemůžu dát, protože máte průměr samé dvojky. A já říkám: Pane profesore, mně je jedno, co mám za známku. Vždyť důležitý je, co umím a co neumím.*“³¹ Později i s Josefem Puklem pojilo Vrbku velké přátelství. Josef Pukl byl pravidelným posluchačem jeho improvizací. Vrbka vzpomíná na jeden svůj příležitostný koncert (už po absolutoriu na konzervatoři) na varhany v sále brněnské radnice, kde improvizoval na témata z publika. Jedno z témat, které se objevilo mezi lístečky, bylo janáčkovské „už ty pilky dořezaly“, které se zvědavostí, co s tím tématem Vrbka udělá, zadal právě Josef Pukl. Vrbka svým originálním zpracováním tématu zaskočil a pobavil nejen svého bývalého profesora, ale i celé publikum. Svým profesorem improvizace byl Vrbka podarován i životopisnou knihou *Ve službách královského nástroje*³², která vyšla u příležitosti 80. narozenin J. Pukla. Do věnování napsal: „*Milý Stanislave Kostko, znám Tě od začátku Tvých studií na konzervatoři. Již tehdy jsi byl pozoruhodnou osobností, a to Ti zůstalo až do dneška. Každé setkání s Tebou je pro mne nevšedním zážitkem, zvláště při poslechu Tvé improvizace, která dovede mile pohládit, ale také hrozivě zaburácet...*“³³

Stanislav Kostka Vrbka nakonec absolvoval na varhanním oddělení brněnské konzervatoře 29. 6. 1957 s vyznamenáním. Na závěrečném koncertě 24. 4. 1957 v sále

²⁹ Rozhovor se St. K. Vrbkou ze dne 9. 1. 2016.

³⁰ Rozhovor se St. K. Vrbkou ze dne 9. 1. 2016.

³¹ Rozhovor se St. K. Vrbkou ze dne 9. 1. 2016.

³² SMITH-FROŇKOVÁ, Erika. *Ve službách královského nástroje: varhaník Josef Pukl*. Vyd. 1. Rosice u Brna: Gloria, 2001. 140 s. ISBN 80-86200-39-6.

³³ Napsáno 26. 2. 2001

brněnského Stadionu interpretoval tyto skladby: J. S. Bach – *Tocatta F dur*, Max Reger – *Fantasie a fuga na „Wachet auf, ruft uns die Stimme“* a František Vrána – *Koncertní etuda*. Vrbkovu cestu varhanním oddělením rekapituluje závěrečná zpráva o absolutoriu. Z většiny předmětů byl hodnocen výborně. Chvalitebný prospěch z harmonie, spojování akordů, číslovaného basu a continua, improvizace a modulace, jakož i praktického kontrapunktu, ukazuje, jak nerad se později oceňovaný improvizátor nechával svazovat pravidly klasické harmonie a kontrapunktu. U povahově spíše rebelského S. K. Vrbky možná nepřekvapí ani chvalitebný prospěch z chování, do jisté míry snad ovlivněn snahou stranických struktur o očernění Vrbkova kádrového posudku, což mu mělo zamezit v pokračování studia na vysoké škole.³⁴

1.6 Ve víru životních rolí studenta, pedagoga a otce „Můj život běžel na tři sta procent“

Po absolvování konzervatoře začala ve Vrbkově životě další etapa – a sice pedagogická dráha. V září 1957 nastoupil jako učitel klavíru do Lidové školy umění (LŠU) v Uherském Brodě, kde byl ředitelem František Veselka, bratr proslulého sbormistra Josefa Veselky. Brzy však byla Vrbkova počínající kariéra přerušena povinnou vojenskou službou. Už 1. listopadu se musel hlásit u vojenského praporu v Košicích. I v tomto rizikovém prostředí daleko od domova zůstal sám sebou a žil podle svého přesvědčení. O vycházkách docházel do kostela na bohoslužby a časem k sobě získal několik dalších vojínů. Za tuto svoji „provokativní“ aktivitu byl Vrbka přeložen do trestaneckého pluku v Trebišově³⁵.

Vrbka ani na vojně hudebně nezahálel, ještě v Košicích se začal u vojenské hudby učit hrát na pozoun³⁶. V Trebišově, kam byl z trestu přeložen, založil Vrbka malou kapelu. „*Hráli jsme při zábavách, svatbách nebo oficiálních vojenských slavnostech. Ze začátku bylo malé obsazení: trubka, klarinet nebo saxofon, pozoun, klavír a bicí. Takový malý dixieland.*“³⁷ Na vojně uzrálo i Vrbkovo rozhodnutí studovat hru na pozoun na konzervatoři. Příjímací zkoušku, opět do Brna, složil ještě jako voják. Studovat začal až po ukončení vojny od 1. září 1959 (s nástupem od

³⁴ Viz. Vrbkovo vysvědčení o absolutoriu v osobním vlastnictví S. K. Vrbky.

³⁵ VRBKA, Stanislav Kostka. „*Malé zahledění do minulosti*“. Brno: 7. července 2002. (Rukopis), s.

³⁶ Vrbka používá pro tento hudební nástroj raději název pozoun než trombon.

³⁷ Rozhovor se St. K. Vrbkou ze dne 15. 12. 2017.

1. listopadu). Toto rozhodnutí mělo ve Vrbkově životě velký význam, neboť mu do budoucna podstatně rozšiřovalo možnosti pracovního uplatnění. Přesto jej však po návratu z vojny domů 31. října 1959 nechtěli pro jeho špatný kádrový posudek nikde zaměstnat. Po tvrdých dvouměsíčních bojích na odboru školství však nakonec mohl 3. ledna 1960 nastoupit až do 52 km od Brna vzdálené LŠU v Mikulově – překvapivě právě jako učitel žesťových nástrojů a bicích. Soudruzi z odboru školství se mylně domnívali, že pokud by v tomto městě Vrbka neselhal jako pedagog dosud neaprobovaného oboru, mohli by jej ze školství vyloučit na základě případných morálních poklesků v duchu hesla „víno, ženy, zpěv“. Vrbka však svým pedagogickým umem a bezúhoností nikdy nedal k uskutečnění těchto intrik žádnou záminku.³⁸

Souběžně se studiem pozounu v Brně a prací v Mikulově pěstoval Vrbka i další hudební aktivity. V letech 1955–1968 hrával tajně na varhany při bohoslužbách v Brně u jezuitů. Bylo to dosud jediné místo, kde mohl pravidelně cvičit na varhany v každou roční dobu, i při zamrzlých kropenkách, než jej odsud vyhodil pan farář Drábek, jehož častá podnapilost při bohoslužbách byla Vrbkovi k smíchu. Vrbka pak neměl kde cvičit, což byl problém. Také zpíval v divadelním sboru pod vedením Vlastimila Babáka a doprovázel chrámový sbor v kostele na Křenové za dirigentského vedení regenschoriho Vladimíra Wenera³⁹. Na doporučení prof. Josefa Blatného též korepetoval chrámový sbor baziliky na Starém Brně, který řídil Miroslav Příhoda⁴⁰.

Skloubit studium a práci 50 km od Brna jistě nebylo jednoduché. Velkou oporou a motivací však S. K. Vrbkovi byla jeho velká životní láska Vlasta Kazdová. Poprvé a natrvalo jej velmi zaujala ještě jako gymnazistu, když vyhrála biblické závody v kostele v Brně-Králově Poli. Nyní, asi po 10 letech, plánovali společnou budoucnost. Svůj sňatek dle tehdejších norem uzavřeli nejprve na úřadě v pátek 24. června 1960 a až poté, v neděli 3. července, slavili velkou církevní svatbu opět v královopolském kostele za zpěvů chrámového sboru, který řídil Libor Coufalík^{41, 42}.

Manželé Vrbkovi se zpočátku potýkali s problémy s nízkým příjmem, hledáním vhodného bydlení i s cestováním za dalekou prací, které S. K. Vrbka řešil poptávkou

³⁸ Rozhovor s Vrbkou ze dne 15. 12. 2017.

³⁹ Vladimír Werner (*24. 7. 1937, Brno; †1. 10. 2010, Brno) byl český hudební skladatel, hudební pedagog, varhaník a klavírista.

⁴⁰ Miroslav Příhoda (*20. října 1912 Ruda; †11. června 1988 Brno) byl brněnský varhaník, zpěvák, hudební skladatel a pedagog. Celoživotně působil jako regenschori a varhaník baziliky Nanebevzetí Panny Marie na Starém Brně, kde v roce 1938 nastoupil po zesnulém otci prof. Vladimíra Hawlíka.

⁴¹ Regenschori S. Kyselák již pro svoji nemoc nebyl aktivním varhaníkem.

⁴² Rozhovor se St. K. Vrbkou ze dne 9. ledna 2016.

po bližším pracovišti. To se vyskytlo nejprve na pobočce ořechovské LŠU v Modřicích. Přestup z Mikulova do Ořechova, odkud jej nechtěli pustit, vydobyl ředitel LŠU Ořechov Zavadil. Významněji však v pedagogické kariéře Stanislavu Kostkovi pomohl jeho přítel ze studií na konzervatoři hornista Bohuslav Konečný, který se mu zmínil o volném místě učitele klavíru na LŠU v Rosicích u Brna. Tam po Konečného zprostředkování S. K. Vrbka od 1. září 1962 skutečně nastoupil – jako učitel akordeonu a klavíru. Se svými žáky zde založil akordeonový soubor, s nímž se úspěšně prezentoval na mnoha soutěžích a přehlídkách.⁴³ Vrbkovo pedagogické působení v LŠU v Rosicích bylo plodné i tvůrčím způsobem. K příležitosti koncertu Karla Pospíšila, prvního absolventa školy (konal se 25. dubna 1964), složil Vrbka úvodní žesťovou fanfáru⁴⁴. Vrbkovy fanfáry velice hezky podtrhovaly genia loci sídla školy i při dalších akcích. Mnozí pamětníci dosud vzpomínají na jeden z nejhezčích koncertů, který se konal při svíčkách na nádvoří rosického zámku, kdy z renesančních arkád zámku slavnostně znělo Vrbkovo *Echo, op. 13* pro tři trubky a tři lesní rohy.⁴⁵ Souběžně s Rosicemi Vrbka jezdil v pátky učit své poslední žáky v Mikulově.

Mimo pracovní dobu se Vrbka i v Rosicích zapojoval do hudebního dění. Hrál na pozoun v amatérském uskupení Kapela Rosice a umělecky vedl též místní ženský sbor. Účelem tohoto sboru bylo zpočátku pouze zpívání při civilních smutečních obřadech, Vrbka však repertoár začal oživovat Dvořákovými Moravskými dvojzpevy a sbor přihlásil i na soutěžní okresní přehlídku, kde se umístil na prvním místě.⁴⁶

V těchto letech Stanislavu Kostkovi manželka Vlasta povila dvě dcery, Alici (*1963, pojmenovanou po dceři T. G. Masaryka) a Jitku (*1964). Rodiče Vrbkovi nechali obě dcery pokřtít (opět v královopolském kostele) a dbali též o jejich křesťanskou výchovu. Zděděné hudební nadání dále rozvíjela dcera Alice, která na brněnské konzervatoři vystudovala hru na lesní roh.

⁴³ KONEČNÝ, Bohuslav. *Hudba – kořen přátelství*. Osobní Vzpomínka autora na S. K. Vrbku (přílohy). Srov. *Seznam pedagogů* in VESELÁ, Jana. MARKOVÁ, Ivana. ZITTERBARTOVÁ, Eva. *Základní umělecká škola Rosice 1953–2003, 50 let*. Rosice: ZUŠ Rosice, 2003, s. 10, + obrazová příloha – Akordeonový soubor v rubrice *První léta*, nečíslováno.

⁴⁴ Nejspíše se jedná o *Fanfáru č. 2, op. 9 (Holdovací znělka)* – pro 4 trubky, 3 pozouny a tubu (zkomponováno 11. 11. 1963).

⁴⁵ VESELÁ, Jana. MARKOVÁ, Ivana. ZITTERBARTOVÁ, Eva. *Základní umělecká škola Rosice 1953–2003, 50 let*. Rosice: ZUŠ Rosice, 2003, s. 4.

⁴⁶ Rozhovor se St. K. Vrbkou ze dne 15. 12. 2017.

Celkově plodné rosické působení bylo ukončeno vrtochy tehdejšího ředitele školy Jana Čápa⁴⁷, který při zahájení školního roku 1966/67 veřejně ponižil celý učitelský sbor na základě jeho neschopnosti zorganizovat během dvou dnů (sic!) koncert pedagogů. Na protest proti této urážce mnoho pedagogů opustilo nejen sál školy, ale i své pracovní pozice.⁴⁸

Mezi nimi i zásadový a hrdý S. K. Vrbka, který nové profesní uplatnění našel po úspěšném konkurzu na místo učitele žesťových nástrojů a bicích na LŠU v Brně-Židenicích a LŠU Charbulově v Brně-Černovicích. Na obou školách učil od roku 1966 na poloviční úvazek, od roku 1968 pak na celý úvazek pouze v Brně-Černovicích. „Nyní jsem byl konečně zaměstnán v místě bydliště, odpadlo dojíždění (4 hodiny denně) a já jsem opět mohl cvičit na klavír a dostat se na úroveň absolventa konzervatoře,“ vzpomíná Vrbka.⁴⁹

1.7 Vrbkovo studium pozounu na konzervatoři „Měl jsem potřebu tvořit ten tón“

Zopakujme, že profesní kvalifikaci v oboru dechových nástrojů získával S. K. Vrbka pod vedením prof. Smékala na brněnské konzervatoři, kde od 1. listopadu 1959 navštěvoval hru na pozoun. O své motivaci vypráví: „Já jsem měl potřebu tvořit tón a výraz, který varhany nemůžou udělat. Jen trošku žaluzie. A pozoun mě imponuje, protože to je monumentální nástroj, bohužel je náročný na dech.“⁵⁰

Vrbkovo studium pozounu se nicméně vyznačovalo neobvyklou délkou. Čtvrtý ročník ukončil v červnu 1963, maturitu z oboru však v témže roce, jak je obvyklé, nestihnul. Připravoval se na ni během následujících dvou let, kdy dále navštěvoval hodiny u prof. Smékala.⁵¹ 26. října roku 1965 ale prof. Smékal předčasně umírá, čímž na oddělení žesťových nástrojů nastává celoroční provizorní situace končící až s nástupem Františka Putny 1. září 1966.⁵² Pod novým pedagogem se Vrbka celý rok připravoval na maturitní koncert, který se uskutečnil až na začátku následujícího

⁴⁷ Ve vzpomínce B. Konečného je chybně jmenován jako Bohuslav Čáp. Srov. seznam ředitelů in ZUŠ Rosice, 1953–2003, 50 let. In VESELÁ, Jana. MARKOVÁ, Ivana. ZITTERBARTOVÁ, Eva. *Základní umělecká škola Rosice 1953–2003, 50 let*. Rosice: ZUŠ Rosice, 2003, s. 8.

⁴⁸ KONEČNÝ, Bohuslav. *Hudba – kořen přátelství*. Osobní vzpomínka autora na S. K. Vrbku.

⁴⁹ VRBKA, Stanislav Kostka. „Malé zahledění do minulosti“. Brno: 7. července 2002. (Rukopis), s. 4–5.

⁵⁰ Rozhovor se St. K. Vrbkou ze dne 9. 1. 2016.

⁵¹ Vrbkovo odkládání maturity nejspíše souvisí s narozením dcer Alice (*1963) a Jitky (*1964).

⁵² NOVOTNÝ, Erik. *Srovnání anglické a české trombonové metodiky*, [The comparison of English and Czech trombone methods], Brno: Janáčkova akademie múzických umění v Brně, Fakulta hudební, Katedra dechových nástrojů, rok 2016, s. 9. Vedoucí diplomové práce doc. Robert Kozánek.

školního roku 4. září 1967. Po tomto koncertě byl Vrbka zapsán jako posluchač pátého ročníku, přičemž teoretickou maturitní zkoušku úspěšně složil až dodatečně 17. června 1968. Pět dní poté (22. června) dokončil závěrečné zkoušky spojené s absolutoriem. Jako absolventský výstup byl zpětně hodnocen koncert ze 4. září 1967, na němž Vrbka přednesl *Cavatínu, op. 144* Camilla Saint-Saëna.⁵³

Celkově tedy Vrbkovo studium pozounu trvalo dlouhých 9 let, během nichž se S. K. Vrbka stihl oženit, zplodit dvě dcery, vystřídat pět zaměstnavatelů a nastoupit další studium (viz následující kapitolu). Během těchto let též pěstoval spoustu dalších hudebních aktivit, které jsme zmínili výše. Jistou atypičnost studia pozounu lze vysvětlit přihlédnutím vedení školy k doplňkové formě studia při zaměstnání a ke předchozím dvěma úspěšným maturitním zkouškám na gymnáziu a při studiu varhan na konzervatoři.

⁵³ Srov. Vrbkovo vysvědčení ze 4. ročníku, maturitní vysvědčení a vysvědčení o absolutoriu v osobním vlastnictví S. K. Vrbky.

1.8 Vrbka studentem JAMU „Pojď se mnou za Veselou“

V předchozích dvou kapitolách byly odkryty důležité mezníky Vrbkova života. Začala Vrbkova pedagogická dráha, dále si rozšiřoval svou aprobaci studiem pozounu na konzervatoři. Stanislav Kostka se také oženil a založil rodinu. Změna pracovního místa v roce 1966 přinesla více klidu jak v profesním, tak v osobním životě. Lepší zázemí, finanční stabilizace i větší časová flexibilita, to vše jistě Vrbkovi dodalo více sebedůvěry a odvahy při zvažování velmi nečekané životní výzvy.

„A hraji ráno v sobotu u jezuitů a přišel za mnou Aleš Rybka a říká mi: kdy už konečně budeš studovat ty varhany? Pojď se mnou za Veselou⁵⁴! A já říkám, člověče, vždyť já nic neumím a taky nemám kde cvičit. V kostele je zamrzlo, rozumíš, to nejde, a mimoto studuju pozoun! Ted' jsem ve čtvrtém ročníku, maturuju. A on do mě kecal a kecal a kecal, až mě donutil jít s ním na akademii. (...) To bylo v prosinci kolem Vánoc [1966].“⁵⁵

Aleš Rybka, toho času student varhan na Janáčkově akademii múzických umění, věřil v perspektivu Vrbkova interpretačního nadání, neboť jej znal nejen jako spolužáka ze studií varhan na konzervatoři (kam sám nastoupil r. 1954), ale též jako výborného praktického varhaníka a improvizátora.⁵⁶ Proto mu pomohl zprostředkovat setkání se svojí pedagožkou doc. Alenou Veselou. Vrbka se však obával fiaska při talentových zkouškách, vždyť naposledy se vážně zabýval interpretací varhanní literatury před devíti lety při studiu na konzervatoři. Též doc. Veselá po zjištění všech okolností Vrbkův úmysl zpočátku zpochybňovala, přesto mu dala šanci: *„V té době byl studentem brněnské konzervatoře ve hře na pozoun. Jeho zájem o studium dalšího oboru byl poněkud neobvyklý, nicméně jsem mu půjčila klíče od varhanní třídy, aby si některé skladby připravil a mně je pak zahrál,“* vzpomíná prof. Veselá. Vrbka této situace ihned a rád využil, a to nejen na varhany, ale i na pozoun. Delší cvičné hodiny, někdy i na černo, Vrbkovi umožňoval jeho otec František, který toho času dělal na JAMU vrátného.⁵⁷ Přes Vánoce S. K. Vrbka usilovně cvičil a během dvou týdnů si k dohodnuté konzultaci připravil tři náročné skladby: *Toccatu F dur* J. S. Bacha,

⁵⁴ Alena Štěpánková-Veselá (*7. 7. 1923, Brno) – významná česká koncertní varhanice, žákyně F. Michálka, pedagožka JAMU, později vedoucí oddělení klávesových nástrojů a rektorka v letech 1990–1997.

⁵⁵ VRBKA, Stanislav Kostka. *„Malé zahledění do minulosti“*. Brno: 7. července 2002. (Rukopis), s. 5.

⁵⁶ Vrbkův tehdejší improvizací styl dokumentuje jeho kompozice *Pět miniatur pro varhany, op. 12* (napsána 6. května 1966), kdy na jednotlivých částech Vrbka ukazuje vývoj svého hudebního jazyka.

⁵⁷ Rozhovor se St. Kostkou Vrbkou ze dne 15. 12. 2017.

Chorál a moll C. Francka a Koncertní etudu Fr. Vrány. „Po vyslechnutí několika nacvičených skladeb jsem konstatovala, že jde o mimořádný talent, a po vykonání přijímací zkoušky byl přijat do mé třídy. Projevil se nejen jako výborný interpret, ale i výborný improvizátor,“ dodává dnes již emeritní rektorka JAMU profesorka Alena Štěpánková-Veselá.⁵⁸

9. září 1967 tedy Stanislav Kostka Vrbka nastoupil na JAMU opět k dálkové formě studia hry na varhany do třídy prof. Aleny Štěpánkové-Veselé. Na akademické půdě se mu dařilo velmi dobře. Už v prvním ročníku hrál jako jediný posluchač dálkového studia půlkoncert.

Varhanní improvizaci navštěvoval u prof. Josefa Černockého⁵⁹, který, tehdy již nemocný, uplatňoval metodu náslechu: „Dostal jsem téma a teď jsem hrál a prof. Černocký to schvaloval. Bud' to bylo dobře, nebo mi napovídal, jak by to mohlo být lépe a jinak.“ Výsledky výuky mohl ukázat již ve druhém ročníku, kdy vyplňoval druhou půli koncertu se svým přítelem Alešem Rybkou volnými improvizacemi za onemocnělého posluchače. Vše s výbornou odezvou profesorského sboru. Ve stejném roce se mu též podařilo dokončit dálková studia pozounu na konzervatoři.

Vrbka též koncertně premiéroval několik skladeb brněnských autorů. Jmenujme *Sequentiae per organo* na motivy gregoriánských sekvencí *Lauda Sion, Stabat Mater, Dies irae, Veni sancte Spiritus, Victimae paschali laudes* (premiéra v Besedním domě 9. 12. 1970) a *Concertino pro varhany, žestě a bicí* (premiéra tamtéž 25. 10. 1971) brněnského skladatele a regenschoriho v kostele Neposkvrněného početí Panny Marie na Křenové Vladimíra Wernera^{60, 61}.

Studium varhanního oboru na JAMU v Brně završil nejprve diplomovým celovečerním koncertem 14. prosince 1970 v brněnském Besedním domě, kde kromě interpretace skladeb F. Couperina, J. S. Bacha, M. Regera, V. Wernera a O. Messiena též improvizoval na daná témata z publika, poté písemnou diplomovou prací *J. S. Bach – Preludium a fuga e moll*⁶², kterou obhájil 21. června 1971. Studium absolvoval

⁵⁸ Dopis S. K. Vrbkovi od prof. Aleny Veselé ze 7. února 2016 (viz přílohy).

⁵⁹ Josef Černocký (*11. 4. 1915, Ostrava-Zábřeh; †1. 7. 1970, Brno) varhaník, pedagog na brněnské konzervatoři a JAMU, rozhlasový hudební režisér.

⁶⁰ Vladimír Werner (*24. 7. 1937, Brno; †1. 10. 2010, Brno) byl český hudební skladatel, hudební pedagog, varhaník a klavírista.

⁶¹ JELÍNKOVÁ, Marie. *Varhanní tvorba brněnských skladatelů s datem vzniku po roce 1945*. Brno: Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra hudební výchovy, 2001, s. 71-73. Vedoucí diplomové práce doc. Mgr. Ivo Bartoš.

⁶² VRBKA, Stanislav K. *Johann Sebastian Bach: Preludium a fuga e moll*. Brno, 1971.

s vyznamenáním. Na základě pozdější vyhlášky ministerstva školství ČSR si postgraduálně doplnil učitelkou způsobilost státními zkouškami z psychologie, pedagogiky, metodiky předmětu a vyučovací praxe (absolvováno 21. 12. 1972), díky kterým byl oficiálně způsobilý k pedagogickému působení na všech typech škol, včetně konzervatoře či akademie.

Tyto příležitosti se též dle vzpomínek S. K. Vrbky brzy objevily. První byla při nadějném konkurzu na místo učitele varhan a improvizace na brněnské konzervatoři, kdy byl Vrbka hodnocen jako nejlepší improvizátor. Jako vítěz z konkurzu však vzešel Vratislav Bělský.⁶³ O pedagogické služby S. K. Vrbky stál též profesorský kolektiv katedry klávesových nástrojů JAMU. Přijetí na akademii však zabránili komunisté.⁶⁴

1.9 Vrbkův exil na elitní škole „A uhodilo!“

Po ukončení všech studií se mohl Vrbka konečně naplno věnovat pedagogické činnosti na LŠU Charbulova v Brně-Černovicích. Zde kromě výuky uplatnil svůj pedagogický a organizační talent při založení učitelské dechovky. Tato aktivita byla učitelským sborem vřele přivítána, když živelný Vrbka v rámci potřeb souboru dokázal nadchnout pro učení se na dechové nástroje i učitelky klavíru, kterým byly žestě doposud cizí. Docházel též vypomáhat jako klavírista nebo pozounista na koncerty brněnské hudby SNB (bývalé Policejní brněnské hudby založené r. 1923), kterou jako náčelník vedl kapitán Bohumil Janča.⁶⁵ Tato výpomoc přinášela Vrbkovi plusové body do kádrového posudku, ne tak však hraní na varhany při bohoslužbách a posílání dětí do výuky náboženství. Vrbkův aktivní náboženský život byl trnem v oku inspektorce školské komise soudružce Marii Šťouračové, která využila udání Vrbkova souseda Cabejška, aby se pokusila Vrbku odstranit ze školství. *„Nade mnou se začaly stahovat mraky a uhodilo! Dostal jsem dvakrát hodinovou výpověď a jedenkrát tříměsíční za to, že jsem svým životem špinil čest školy na veřejnosti. Já hlava tvrdá, žulová, jsem se odvolal k soudu a soudruzi to prohráli. Zmohli se jen na to, že mě přeložili na první*

⁶³ Rozhovor se St. K. Vrbkou ze dne 15. 12. 2017. Vratislav Bělský dle dostupných zdrojů na konzervatoři působil od r. 1961 nejprve externě v období rekonvalescence J. Černockého, řádným pedagogem varhan byl v letech 1969–1985. Viz: BĚLSKÝ, Vratislav. Poznámka o varhanním oddělení. In PETRŽELKA, Ivan, BÁRTOVÁ, Jindra. *Konzervatoř Brno: Sborník k sedmdesátému výročí trvání první moravské odborné umělecké školy*. 1. vyd. Brno: Konzervatoř Brno, 1989. s. 30.

⁶⁴ Rozhovor se St. K. Vrbkou ze dne 15. 12. 2017.

⁶⁵ Bohuslav Konečný – Hudba kořen přátelství (příloha).

*hudební školu v Brně – Kvapilku*⁶⁶. *A to na korepetici baletu, kde jsem byl pod stálou kontrolou kolegů. (...) Cíl byl jasný – vyhodit mě na základě neschopnosti pro daný obor. Ani veřejně jsem nesměl účinkovat,*⁶⁷ popisuje Vrbka.

Soudní spor, při němž Vrbku zastupoval pouze starý advokát v penzi (JUDr. Kolář), který neměl co ztratit, nakonec Vrbka vyhrál. Obžaloba totiž byla postavena na neprokazatelné pomluvě, že S. K. Vrbka špinil čest školy na veřejnosti. Nemalý význam v této kauze měly ve Vrbkův prospěch kádrové posudky, v nichž nebylo možné najít nic negativního, zejména pochvalné posudky náčelníka hudby SNB kapitána Janči. Vrbkovi zásadně pomohl též děkan brněnské svatopetrské kapituly prelát Ludvík Horký⁶⁸, který – ke vzteku brněnských soudruhů – osobně projednal tuto záležitost na třech ministerstvech v Praze. Výsledkem bylo Vrbkovo vítězství v kauze, která se zdála předem prohraná. Nejenže směl zůstat ve školství, ale byl přesunut na elitní brněnskou hudební školu LŠU Jaroslava Kvapila. Byla to další Vrbkova šance a výzva ukázat, co v něm je.⁶⁹

Vrbka této šance využil. Na školu nastoupil v roce 1976 jako korepetitor v tanečním oddělení (TO). Individuální předměty však nesměl vyučovat, aby neměl „špatný“ vliv na děti. Jako doprovod ale brzy zaujal. Nejplodnější byla spolupráce s kolegyní z TO Vlastou Prášilovou (nastoupila r. 1984), která děti ráda vedla k pohybové improvizaci. Vrbkovo improvizování totiž děti k spontánnímu pohybu velmi dobře inspirovalo. Velkého ocenění se TO dočkalo počátkem 90. let od delegace pedagožek z Islandu. Vlasta Prášilová vzpomíná: *„Prošly celou školu, a nakonec přišly i na TO. Během naší ukázkové hodiny stále natáčely a fotily. Na závěr jsme s dětmi předvedli improvizaci na pohádku „O veliké řepě“. Děti, zvyklé na to, že pan Vrbka improvizuje pokaždé úplně jinak, reagovaly úplně spontánně a přirozeně. A paní učitelky zíraly úplně bez hnutí, užaslé, zapomněly natáčet a fotit. A pak byly ovace i slzičky, ještě nic takového neviděly a neslyšely.*⁷⁰

⁶⁶ LŠU Jaroslava Kvapila Brno, Jaroslav Kvapil (*21. 4. 1892, Fryšták; †18. 2. 1958, Brno) byl český klavírista, dirigent, hudební skladatel a pedagog.

⁶⁷ VRBKA, Stanislav Kostka. *„Malé zahledění do minulosti“*. Brno: 7. července 2002. (Rukopis), s. 7.

⁶⁸ Mons. Ludvík Horký (*15. 9. 1913, Ruda; †5. 1. 2008, Mostiště) byl český katolický kněz, děkan svatopetrské kapituly (1972–2008) a administrátor brněnské diecéze v období komunistickým režimem vynucené sedisvakance (uprázdnění biskupského stolce) v letech 1972–1990.

⁶⁹ VRBKA, Stanislav Kostka. *„Malé zahledění do minulosti“*. Brno: 7. července 2002. (Rukopis), s. 7-8. *„Nejvíce mě na tom procesu mrzí podpisy všech mých kolegů z LŠU Charbulova pro můj vyhazov ze školství, i když jsem je zadarmo vyučoval na dechové nástroje či pro ně komponoval. Pro dobrotu na žebrotu.“* Rozhovor se St. K. Vrbkou ze dne 9. 1. 2016). Srov. in Textová příloha B - Bohuslav Konečný. Srov. ŠAFAŘÍK, Pavel. Dopis č. 2295, rubrika Dopisy in časopis *Mladý svět*, roč. XXXIII, č. 40, s. 4.

⁷⁰ Vlasta Prášilová, *Vzpomínka na SKV*, Brno, říjen 2015 (viz přílohu).

Ve školním roce 1991/92 navštívila TO též pohybová pedagožka Else Mortensenová, vyslaná na studijní cestu dánským ministerstvem kultury. Paní Mortensenová pozitivně hodnotila vysokou úroveň a inspirativnost klavírního doprovodu na rozdíl od jinde užívané neosobní reprodukované hudby, a to jak v pohádkách, tak i ve standardních cvičeních.⁷¹ Stanislavu Kostkovi též nabízela dvouletou stáž v Dánsku, kde by mohl zavést korepetitorskou improvizaci při baletu na tamějších školách. Tuto nabídku však Vrbka z osobních důvodů nepřijal.⁷²

Pro taneční obor také komponoval. Byly to dva dětské balety *Vzbouření v tanečním oddělení*, op. 33 (1978, později natočený Slovenskou televizí) a *Kouzelný šátek*, op. 42 (1981). Velký úspěch mělo též pásmo Vrbkou zhudebněných říkanek na 12 měsíců v roce *Školní rok v dětské písni a tanci*, op. 78 (1989).

S tanečním oddělením LŠU Jaroslava Kvapila měl možnost vystupovat veřejně nejen při běžných akcích školy či výchovných koncertech, ale i při výjimečných událostech, např. při provedení Koželuhových⁷³ *Pohádek* ve Dvořákově síni pražského Rudolfiny, nebo po revoluci korepetice TO na koncertě pro nadaci Olgy Havlové v Praze, kde jako doprovod k tanci žáků zněla společná skladba Vrbky a Pavla Janíčka⁷⁴ *Danza pro kytaru a klavír*, op. 71 (1987). Výjimečné bylo i natáčení části jeho baletu *Vzbouření v tanečním oddělení* op. 33 Slovenskou televizí ve Zvolenu. Ovšem za totality vystupoval vždy neoficiálně jako předstíraný záskok za kolegu Pavla Šafaříka. Vrbkovo působení na veřejnosti totiž bylo nežádoucí a přinášelo jistá rizika. Mimopedagogickou činnost směl vykonávat veřejně pouze jednu hodinu týdně. Nesměl tak být nikde jmenován ani oceňován, přestože byl vyhlášeným korepetitorem různých sborů a souborů. Jmenujme zde alespoň ještě významné dlouholeté působení jako korepetitora chrámového sboru kostela Nanebevzetí Panny Marie v Brně-Zábrdovicích (vede Zdeněk Hatina), které začalo v první polovině 70. let (trvalo 37 let), varhanní korepetice sólistů Jana Jokla a Marie Švédové a příležitostné doprovázení dětského sboru Kantilény při chrámových koncertech.

⁷¹ BORKOVÁ, Alena. *120. výročí založení školy*. Brno: ZUŠ Jaroslava Kvapila, 2002. s. 31.

⁷² Rozhovor se St. K. Vrbkou ze dne 15. 12. 2017.

⁷³ Koželuh – ředitel kroměřížské konzervatoře.

⁷⁴ Pavel Janíček – Vrbkův kolega z LŠU Jaroslava Kvapila, učitel kytary.

1.10 Trestanec Vrbka za železnou oponou „Stalo se a panna porodila“

Přestože byl S. K. Vrbka pro režim nežádoucí osobou, která se nesměla veřejně nikde oficiálně prezentovat, mezi hudebníky se jakožto výborný muzikant neztratil. Ba naopak, s poctivou prací přicházely nejen osobní úspěchy ale též neopakovatelné příležitosti, jako byla i možnost vyjet s pěveckým sborem Kantila v roce 1985 na mezinárodní festival Corisetteembre do Acqui Terme v Itálii. Vedoucím sboru byl tehdy Bohuslav Navrátil. *„Na jaře roku 1985 přišel za mnou jeden z členů sboru Kantila Křtiny, Svatá Menšík, a nabídl mi spolupráci s jejich smíšeným sborem za účelem koncertního turné do Itálie. Měl jsem se účastnit ve funkci varhaníka, zpěváka druhého basu a výpomocného dirigenta. Nabídka to byla skvělá, ale má osoba byla na pranýři. Přijal jsem tento návrh s přesvědčením, že mě páni nepustí, bylo mi však řečeno, že se to všechno zařídí.“*⁷⁵

S. K. Vrbka začal dojíždět na zkoušky sboru do Křtin a skutečně se poté směl vydat na tento výjimečný zájezd. Svůj údiv nad touto skutečností vyjadřuje ve vzpomínce do pamětní knihy sboru slovy: *„...podívejme se na jeden veliký okamžik, svítící hvězdičku, která je opravdu k nevíře – a stalo se a panna porodila!! Já trestanec měl tu čest, že jsem se dostal před ostnaté dráty, a to ještě navíc až do Říma, věčného města!“*⁷⁶

Zájezd v 80. letech za hranice železné opony prožívala celá výprava opravdu jako nějaký zázrak. Poctivá příprava a dirigentská důslednost B. Navrátila přinesla své plody na mnoha koncertech, zejména v divadle Ariston v Acqui Terme, ale i na mších či improvizovaných vystoupeních ve starobylých italských kostelích a katedrálách od Benátek až po chrám svatého Petra v Římě. O co větší zážitek to byl pro S. K. Vrbku, jehož jméno se objevovalo v novinových titulcích a na plakátech, ohlašujících koncerty sborové a varhanní hudby v katedrále v Cuneo (15. září 1985), či pochvalných kritikách z varhanních koncertů v Sant Antoniu, kde měl možnost vystoupit na vlastním sólovém recitálu (22. září 1985). *„Posluchači na mém samostatném varhanním koncertě byli přímo vynikající. Takové ovace jsem nikdy a nikde nezažil –*

⁷⁵ POLOLÁNÍK, Petr. *KANTILA snů a skutečností na 63 způsobů*, Křtiny: Komorní smíšený sbor Kantila, 2010, s. 171.

⁷⁶ Tamtéž.

hlavně po improvizacích na témata z publika, která byla dána chorálními melodiemi.“⁷⁷

Uveďme alespoň ještě dvě kritiky:

„Místo konání Sant Antonio, dva varhanní koncerty v Borge Pisterne... maestro Stanislav Kostka Vrbka přednesl skladby z 18. století italských a československých autorů, ale musel se zříci některých skladeb J. S. Bacha, protože vyžadují nástroj se dvěma manuály a 32 pedály. (...) Na závěr předvedl maestro Vrbka dvě svoje improvizace na dané téma, v nichž mohl vyjádřit všechnu svoji technickou virtuozitu v kombinaci se všemi rejstříky (L' Ancora, neděle 22. září 1985).“⁷⁸

„Příjemné intermezzo bylo nabídnuto organistou maestrem Vrbkou, který mimo jiné provedl svoji ‚Burlescu‘, nakonec nabídl bravurní ukázkou s improvizací na téma, které mu bylo v tom okamžiku dáno (La Guide, pátek 20. září 1985).“⁷⁹

Spolupráce Vrbky a křtinského pěveckého sboru po tomto zájezdu neskončila. Vrbka se dál podílel na životě sboru jako korepetitor na dalších tuzemských i zahraničních koncertech. Sboru též dedikoval svoji úpravu lidové písně *Ó řebíčku zahradnický, op. 62* pro smíšený sbor a capella (zkomponováno 12. 11. 1985).

Mimořádnou příležitost vyjet za hranice měl Vrbka koncem 80. let ještě se zábrdovickým chrámovým sborem do Vídně, kde v katedrále sv. Štěpána pod vedením Zdeňka Hatiny doprovodil se sborem a orchestrem slavnostní bohoslužbu k počtě blahoslavené Restituty Kafkové.⁸⁰

⁷⁷ Tamtéž, s. 172, 193, 195.

⁷⁸ POLOLÁNÍK, Petr. *KANTILA snů a skutečností na 63 způsobů*, Křtiny: Komorní smíšený sbor Kantila, 2010, s. 195.

⁷⁹ Tamtéž, s. 196.

⁸⁰ Rozhovor se St. K. Vrbkou ze dne 15. 12. 2017.

1.11 Kompoziční třída na ZUŠ J. Kvapila v Brně „*Nejprve Janáček, potom starej Kvapil a nakonec VV-Vrbka*“

Po zájezdu s Kantilou do Itálie se začátkem školního roku 1985/86 otevřely Vrbkovi dveře i doma. Na škole, kde dosud byla jeho činnost omezoována pouze na korepetici, byl náhle požádán o výuku kompozice a improvizace. Byla to pro něj opět nová výzva, které se však i jako kompoziční samouk nezalekl. Sám do té doby složil bezmála na 60 opusů, většinou užitkových komorních skladeb k pedagogickým účelům, které se často hrávaly na hudebních školách.

„Začal jsem s osmi žáky, kteří již na konci školního roku se představili se svými prvními skladebnými pokusy. Jelikož dodnes neexistuje metodika pro tento předmět, musel jsem sednout a vymyslet postup, který by někam směřoval. Navazoval jsem na svoje první začátky v deseti letech. Poučil jsem se z toho, jak vlastně sám jsem pokračoval v tvorbě kompoziční a improvizací (...) Časem se ukázalo, že moje metoda je správná a přináší užitek. Dnes s odstupem času hodnotím své dílo velmi kladně.“⁸¹

Přestože by Vrbkovi lépe vyhovovala individuální výuka, dokázal pracovat i se skupinou žáků. Svůj svérázný styl výuky dokumentuje ve vzpomínce na rozhovor s ředitelem školy: *„Ptal jsem se pana ředitele, proč nepřijde na inspekci, a on říká: Já Vám něco řeknu otevřeně, když já jdu večer domů a slyším, co tam vy děláte, tam je řev, tam je zpívání, mlácení do klavíru, nadávání a tak dále. Já se divím, že si nikdo nestěžuje. Pokud nikoho nevyhodíte Vy, tak nikdo neodchází. Takové máte výsledky! Jak Vy to děláte, to nevím.“⁸²*

V tomto divokém prostředí se počátkem 90. let opravdu rodilo mnoho velkých talentů s mimořádnými úspěchy na národních i mezinárodních skladatelských soutěžích. Nejvýraznějších úspěchů dosáhli Zdeněk Ehreberger (získal několik 1. cen na soutěži skladatelů v Opavě, dvakrát zvítězil na celosvětové soutěži v belgickém Gentu), Tomáš Ibrmajer (Opava: 1. cena za improvizaci, Gent: 2. cena + dvě 1. ceny v kompozici), Martin Plch (Gent: 3. cena v kompozici) a Pavel Plch (Gent: 5. cena v kompozici). Četné úspěchy Vrbkových žáků neušly oku mecenáše soutěže von

⁸¹ VRBKA, Stanislav Kostka. *Vzpomínky! Začátky kompoziční třídy na LŠU Jaroslava Kvapila*. Brno: 30. září 2002. (Rukopis), s. 2-3.

⁸² Rozhovor se St. K. Vrbkou v červnu 2017.

Buescherea, jenž se poté osobně vypravil do Brna se zájmem o zdejší kompoziční talenty.⁸³

V Opavě byla kompoziční samostatnost Vrbkových žáků dokonce zpochybňována: „*Leoš Faltus, můj spolužák z konzervatoře a profesor katedry kompozice na JAMU, mi říkal: Ty Staňo poslouchej, Ty jim ty skladby snad píšeš sám. Já říkám: Víš co, ani čárku. A jak to chceš dokázat? A já říkám: Jednoduše, zkus to u Vás na akademii. Pak se stalo při vyhlášení výsledků v Opavě, kam byli všichni laureáti pozváni, že přišel pan ředitel s tím, že si vyzkouší, co jednotliví žáci dovedou. Každého žáka zamkli ve třídě a dali jim dva úkoly. První byla meditace a druhá fanfára pro nějaký nástroj, který dovedou. Já povídám, tak to je gól, Zdeněk chudáček tam byl nejmladší z nich. Večer bylo hodnocení a Zdeněk Ehrenberger byl první! Dvanáctiletý kluk!*“⁸⁴ Zdeněk Ehrenberger byl později přijat do kompoziční třídy na JAMU v Brně.

Ne všichni Vrbkovi žáci se však mohli zúčastňovat soutěží, zejména z důvodu vyššího věku, přesto dosahovali ve skladbě pozoruhodných výsledků. Jejich skladby bývaly prováděny např. na seminářích brněnské konzervatoře, nebo se objevovaly v repertoáru řady hudebních škol. Např. *Koncert pro trubku a klavír* ing. D. Halousky (proveden na půdě konzervatoře), *Kvarteto pro čtyři klarinety a klavír* či *Koncert pro dva klavíry* Jana Koláčka, *Variace pro Violoncello* Michala Tučka (provedeno absolventkou JAMU Petrou Čadovou koncertně v Besedním domě v Brně a na koncertech v Japonsku). Z dalších žáků školy vzpomíná Vrbka ještě Karla Filipa Albrechta, pozdějšího studenta kompozice na JAMU.⁸⁵

V historii této hudební školy na třídě Kapitána Jaroše se Stanislav Kostka Vrbka vidí jako pokračovatel linie brněnských skladatelských osobností Leoše Janáčka a Jaroslava Kvapila, o čemž svědčí jeho citát v nadpisu kapitoly. Sám sebe však vždy považoval za nedouka, který se s těmito osobnostmi nemůže měřit.⁸⁶ Přesto dosáhl pedagogických úspěchů v oblasti, v níž tyto osobnosti tolik vynikly.

Na konci své pedagogické činnosti byl žádán o sepsání skriptu, v němž by popsal svoji metodu výuky kompozice. Toto přání však nevyslyšel, neboť svoji metodu

⁸³ Srov. BORKOVÁ, Alena. *120. výročí založení školy*. Brno: ZUŠ Jaroslava Kvapila, 2002, s. 28.

⁸⁴ Rozhovor se St. K. Vrbkou v červnu 2017.

⁸⁵ BORKOVÁ, Alena. *120. výročí založení školy*. Brno: ZUŠ Jaroslava Kvapila, 2002, s. 28.

Srov. in VRBKA, Stanislav Kostka. *Vzpomínky! Začátky kompoziční třídy na LŠU Jaroslava Kvapila*. Brno: 30. září 2002. (Rukopis), s. 5-6.

⁸⁶ Zkratka VV, použitá v citátu, v sobě skrývá sarkastickou slovní zkratku „velký vůl“, kterou se Vrbka sám mnohdy tituluje.

považuje za soukromou záležitost. Nejčastěji žadatele odkazuje na své žáky, kteří vědí, jak učil. Do své výuky i vlastního způsobu tvoření nám přesto dává nahlédnout slovy: „*Hlavní motor skladby je improvizace. I Jiří Stivín⁸⁷ říká: Kdo neimprovizuje, je cvičená opice. Ale je špatně řečeno, že bych se vyhýbal tradiční harmonii. Vy musíte stavět na určité struktuře: ze začátku to byla polčinka, polka, valčík, mazurka, klasické věci – čili základní formy, a z toho se potom vychází dál a dál, až k velkým věcem, například koncert pro dva klavíry. A invence je svobodná a tematická. Pracuje se s formou a tématem, a to téma obměňuji, jak se mi to hodí zrovna. Ne jako v těch učebnicích kontrapunktu, kde jsou ty různé inverze, račí postupy atd. To všechno odpadne. Ta melodie musí přinášet něco nového, co tam ještě nebylo, a záleží na obsazení, jestli je to pro zpěv, pro nástroj, pro klavír nebo varhany nebo pro více nástrojů. Limity jsou dány nástroji. Ale začátek je vždycky na lidové písni. Doprovod se dá udělat podle charakteru skladby a když už je to nějaká sólová věc třeba pro klavír, rozhodně se vyhýbám těmhle těm figurám jako es-ta-es-ta“⁸⁸*

1.12 Podzim Vrbkova života „*Omnia ad maiorem Dei gloriam*“

Až s pádem komunistického režimu skončila Vrbkova diskriminace a on mohl naplno rozvíjet svůj pedagogický i hudební potenciál. 18. února 1991 mu byla udělena doložka k diplomu a oprávnění užívat titul Mgr. Zmiňovali jsme četné úspěchy, které měl se svými žáky kompozice a kteří na svého učitele nedali dopustit. To jej povzbuzovalo k práci i v seniorském věku. Snažil se pracovat tak dlouho, jak jen mu to zdraví dovolilo. Ještě v sedmdesáti letech učil kompozici a korepetoval baletu na ZUŠ Jaroslava Kvapila, doprovázel chrámové sbory, dále byl aktivním varhaníkem při svatbách a pohřbech v brněnských kostelích i v sále krematoria.⁸⁹ Také učil na varhany jednoho žáka (Petra Ševčíka) na soukromém Gymnáziu P. Křížkovského s uměleckou profilací v Brně-Komíně. Profesionální pedagogická dráha trvala až do Vrbkových sedmdesáti sedmi let, kdy musela být ukončena v důsledku operace kolen a dlouhého období rekonvalescence.

K Vrbkovým životním výročím uspořádala ZUŠ se zaměřením na církevní hudbu dva koncerty z Vrbkových vokálních a instrumentálních skladeb.

⁸⁷ Jiří Stivín (*23. 11. 1942, Praha) je český jazzový hudebník, multiinstrumentalista a skladatel, původním povoláním filmař (kameraman).

⁸⁸ Rozhovor se St. K. Vrbkou v červnu 2017.

⁸⁹ VRBKA, Stanislav Kostka. „*Malé zahledění do minulosti*“. Brno: 7. července 2002. (Rukopis), s. 9.

K sedmdesátinám v zábrdovickém kostele Nanebevzetí Panny Marie a k pětasedmdesátinám u sv. Augustina v Masarykově čtvrti. U příležitosti osmdesátých pátých narozenin byla o slavnosti Ježíše Krista Krále sloužena děkovaná mše svatá v kostele v Zábrdovicích, kde místní chrámový sbor pod vedením Zdeňka Hatiny provedl Vrbkovo *Mešní ordinárium pro lid, op. 151* a sbor *Ježíši milný v Hostii svaté, op. 26*. Jubilantovi bylo též poblahopřáno na stránkách *Zpravodaje Musica Sacra* v Brně⁹⁰ a osobně při Svatocecilském setkání členů jednoty Musica Sacra 25. listopadu 2017.

V roce 2007 hrál Vrbka na pohřbu svého pedagoga a varhanního virtuóze Josefa Pukla. Pro tuto příležitost si připravil improvizaci na témata ze skladeb B-A-C-H Maxe Regera a *Postludia z Glagolské mše* Leoše Janáčka, které prof. Pukl nejraději interpretoval. Z této improvizace vznikla skladba *Gaudeamus, op. 140* pro sólové varhany.

Pedagogem ZUŠ Kvapilova byl do roku 2009. Stejný rok také naposledy působil jako dvorní korepetitor chrámového sboru Zdeňka Hatiny v Zábrdovicích. V pokračování sedmatřicetileté vzájemné spolupráce zamezovalo příliš příkré schodiště na kůr a zdravotní problémy s klouby na nohou.⁹¹ Během rekonvalescence po operaci kloubů jej 29. prosince 2010 zastihla smutná zpráva o úmrtí milované manželky Vlasty, která trpěla nevléčitelnou nemocí. V témže roce krátce bilancuje svůj život v publikaci pěveckého sboru Kantila: „*Ve vzpomínkách otevírám knihu života a listuji jejími zažloutlými listy. Zjišťuji, že celým mým životem se vine černá stuha, která je jen místy narušena světlou hvězdičkou rychle se ztrácející někde v nekonečnu. Vždyť jsem prožil a přežil dva totalitní režimy, které se na mě přímo vyřádily!*“

Světlé okamžiky do Vrbkova stáří, poznamenaného různými zdravotními trablemi, přináší zejména jeho rodina, s níž prožívá všechny události běžného života. I v důstojném věku stále komponuje, hraje, jak sám říká „kšefty“ a udržuje kontakty se svými přáteli z hudebního světa, čímž se snaží naplňovat své předsevzetí z roku 2002: „*Pokud mě bude vše sloužit jako dnes – bystrost, rozhodnost, nápadivost a jistá*

⁹⁰ PECINA, František. *Dva jubilanti v Zábrdovicích*. In. *Zpravodaj Musica Sacra*. Brno: Musica Sacra, 2017. roč. 25, č. 4, s. 11. ISSN 2336-5374.

⁹¹ *Dva jubilanti v Zábrdovicích*. In. *Zpravodaj Musica Sacra*. Brno: Musica Sacra, 2017. roč. 25, č. 4, s. 11. ISSN 2336-5374.

*divokost, chci vše předat svou hrou a pedagogickým umem svým žákům a lidem, kteří mě rádi poslouchají. Ať věčně zní: Deo Gratias!*⁹²

⁹² VRBKA, Stanislav Kostka. „Malé zahledění do minulosti“. Brno: 7. července 2002. (Rukopis), s. 12.

2 Vrbkova osobnost a tvorba

2.1 Náboženské cítění S. K. Vrbky „*Ty krpolský kosteličku*“

Velký význam v životě S. K. Vrbky má víra v Boha a příslušnost ke katolické církvi. Za své přesvědčení, které získal křesťanskou výchovou a upevňoval vlastní životní zkušeností, však byl v dobách komunistické totality tvrdě pronásledován. Přesto však víru nebral v životě nikdy jako překážku, naopak, víra pro něj byla velkou posilou v těžkých chvílích života a jako velkou Boží pomoc a odměnu vnímá to, že se vždy dokázal vzchopit a ranám osudu i nepřátel statečně a mnohdy i vítězně čelit.

Téměř symbolické je Vrbkovo narození 2. října 1932, tedy v den svátku andělů strážných, kdy díky duchapřítomnosti otce přežil komplikovaný porod. Ochranná ruka anděla strážce jako by jej od tohoto dne vedla nevyzpytatelným životním labyrintem plným nástrah. Lze vysledovat mnoho pomocných zásahů v komplikovaných životních situacích, jako byl vyhazov z gymnázia, nepřijetí na konzervatoř navzdory talentu, vojna v trestaneckém pluku v Trebišově, obtíže s nalezením vhodného zaměstnání, nemožnost studovat na vysoké škole nebo též opakovaná pracovní diskriminace komunistickým režimem. Ze všech těchto situací vyplynulo pro Vrbku nějaké nečekané dobro, často stornující nepřátelské zásahy, díky němuž mohl naplno využít svoji životní energii a celkový osobní potenciál. Této přirozené i nadpřirozené pomoci si je Vrbka velmi dobře vědom, jak ukazují mnohá „Deo Gratias“ v jeho skladbách, vzpomínkách či zápiscích.

Součástí Vrbkovy víry je i velmi osobní vztah ke královopolskému kostelu Nejsvětější Trojice. V tomto svatostánku byl Vrbka pokřtěn, s rodiči pravidelně navštěvoval bohoslužby, později ministroval a prožil spoustu zážitků s partou ministrantů, nazvanou „Legio angelica“, kterým velel jako náčelník.⁹³ Pod vedením zdejšího regenschoriho Stanislava Kyseláka získával první zkušenosti ve hře na varhany, jež pro něj vždy byly symbolem krásna. O Vrbkově dalším směřování rozhodl zážitek z varhanního koncertu Františka Michálka na zdejší nové třimanuálové varhany. Sám Vrbka pak na tyto varhany odehrál nespočet mší, pobožností, křtů, svateb i pohřbů. Zdejší kůr oslavně pěl i při Vrbkově svatbě s Vlastou Kazdovou.

⁹³ VRBKA, Stanislav, Kostka. „*Ve vzpomínkách*“ Motto: „*Ty Krpolský kosteličku*“. Brno: 21. srpna 2002. (Rukopis), s. 4.

V tomto kostele nechal pokřtít své děti a ve stáří se zde loučil se svojí zesnulou manželkou. Sám by zde rád měl pohřeb, až se naplní jeho čas.⁹⁴

Vrbka je člověk vnitřně vyrovnaný a smířený se svým životem, který, jak sám říká, běžel na tři sta procent. Proto s klidným svědomím v roce 2002 vyznával: „*Nemám žádné přání, dostalo se mi více, než zasloužím. Proto chci v den svých sedmdesátin prosit Boha o jeho lásku a vše ostatní bude mi přidáno. Jsem marnotratný syn velkého Otce, který mě nikdy neopustil a já jeho nikdy nezapřel! Ať věčně zní: Omnia ad maiorem Dei gloriam*“^{95,96}

2.2 Temperament St. K. Vrbky „Celý život jsem a byl grizzlym divočkem“

Citátem, použitým v názvu kapitoly, Vrbka nejčastěji charakterizuje svoji povahu. Lze v něm cítit příchut' nadsázky, ale i zdravé sebereflexe. Sám Vrbka dokáže vypovědět celou řadu situací a historek z dětství i dospělosti, kdy mu jeho povaha nadělala velké problémy. Často o sobě Vrbka takto hovoří, když vzpomíná na celou řadu konfliktů, které měl se svými pedagogy. Vlastní cestou si nepoddajný Vrbka krácel i v improvizaci, navzdory odlišným představám svých pedagogů. Vždy se cítil být suverénní a svobodný, což mu v hudbě u posluchačů i interpretů přineslo úspěch, s autoritami však mnohdy konflikty.

Vrbka se nebál otevřeně a mnohdy až provokativně projevat svůj názor. Nejtvrďší reakce přicházely ze strany komunistického režimu, jenž nesnášel svobodu projevu snad ještě více než svobodu vyznání. I těchto chvílích Vrbka neslevil ze svých zásad a až s cholerickou tvrdohlavostí se pouštěl do zápasů s režimem, který mu celý život „házel klacky pod nohy“. I přes mnohá vítězství, která mu dodávala pocit sebedůvěry a hrdosti, se Vrbka snažil být pokorný, a to zejména před lidmi, kteří dle jeho měřítka něco dokázali. S odstupem času si i přes počáteční neshody váží všech svých pedagogů a je jim velice vděčný za vše dobré, co mu předali.

Vrbku vystihuje též urputná cílevědomost a trpělivost při rozvíjení svého hudebního talentu, rovněž tak celoživotní věrnost svému životnímu poslání, které v mládí rozpoznal. Tu projevoval nejen jako varhaník, improvizátor, pedagog a

⁹⁴ Rozhovor s Vrbkou ze dne 9. 1. 2016.

⁹⁵ Překlad: Všechno k větší cti a chvále Boží.

⁹⁶ VRBKA, Stanislav, Kostka. „*Ve vzpomínkách*“ Motto: „*Ty Krpolský kosteličku*“. Brno: 21. srpna 2002. (Rukopis), s. 9.

skladatel, ale i jako věrný manžel své ženy Vlasty a pečlivý otec dvou dcer Alice a Jitky.

Osobitým způsobem se Vrbkův charakter odrážel ve hře na varhany, neboť ačkoliv dokázal být při hraní vnitřně klidný a soustředěný, navenek upoutával strhující divokostí hudby i svého tělesného projevu, jímž nejednou testoval řemeslnou kvalitu obsluhovaných nástrojů. Připomeňme zde Vrbův výrok: „*Někdo říká, kde hraju a nepolámu to, tak to je zázrak! Jedině Zábrdovické varhany to všechno vydržely.*“

S. K. Vrbka je taktéž velmi společenský a přátelský člověk, o čemž svědčí mnohá svědectví přátel (v příloze). Vnitřní pohnutkou ke komponování nebyl pro Vrbku nikdy zisk ani vlastní prezentace, ale právě spíše přátelská výpomoc lidem, kteří jej o kompozice žádali (iniciátorem vzniku mnoha chrámových skladeb byl zejména Vrbkův přítel Stanislav Kyselák ml.). V následující kapitole se na Vrbkovu tvorbu podíváme podrobněji.

2.3 75 let tvorby S. K. Vrbky „*Nejsem ani Dvořák, ani Smetana, ... Já jsem (jenom) Vrbka!*“

Opět se pozastavme nad citátem v názvu kapitoly. Stanislav Kostka Vrbka nám tímto svým výrokem ukazuje, jak svébytně, ale zároveň s pokorou, vnímá svoji tvorbu. Vrbka nikdy nebyl v kompozici vzděláván (ani na konzervatoři), klasické poučky mu byly vždy protivné, podobně jako v improvizaci. Improvizace pro něj byla základním východiskem pro skladbu, v níž mohl využít bohaté a ničím nesvázané hudební invence vycházející z dokonalé hudební představivosti a intuice.⁹⁷ Výsledkem jsou originální skladby s mnoha charakteristickými postupy typickými právě pro Stanislava Kostku Vrbku.

Obecně lze o Vrbkově tvorbě říci, že téměř žádné jeho kompozice nebyly až na pár výjimek dosud vydány tiskem. Za režimu byl S. K. Vrbka nežádoucí osobou, a jako kompoziční samouk, ač talentovaný, také nikdy nebyl členem svazu skladatelů, aniž by o to kdy stál. Vrbka své skladby nikdy nekomponoval pod pseudonymem, pouze nahrazoval názvy náboženských skladeb civilními názvy jako např. meditace. Vždy říká, že si mohl skládat, co se mu líbilo. Vyhýbal se psaní velkých kompozicí, jako jsou opery a symfonie, o to více uplatnil své umění v oboru komorní tvorby.

⁹⁷ Srov. JELÍNKOVÁ, Marie. Varhanní tvorba brněnských skladatelů s datem vzniku po roce 1945. Brno: Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra hudební výchovy, 2001, Vedoucí diplomové práce doc. Mgr. Ivo Bartoš, s. 68.

Vrbkovy skladby se šířily v kopiích či opisech (rukopisných Rudolfa Stolaře či elektronických Miroslava Benýška) mezi jeho přáteli, žáky i kolegy v pedagogickém sektoru a sám autor jen zpozvzdálí sledoval jejich další osud. Všechny, až na jedinou výjimku, byly provedeny. Na své první provedení čeká dosud náročnější a rozsáhlejší cyklická kompozice – děkovná mše *Missa pro gratiarum actione, pro smíšený sbor, varhany, kvartet pozounů a tympány, op. 123*.

Názvy skladeb včetně jejich opusových čísel vycházejí z prvního katalogu Vrbkových skladeb, který si vede a průběžně aktualizuje Vrbkův přítel Stanislav Kyselák ml. Tento katalog je součástí příloh naší práce a dle informací ve Vrbkových kompozičních denících je doplněn o data vzniku jednotlivých skladeb. Ta nám umožní na Vrbkovu tvorbu nahlížet v kontextu jeho života. V následujících kapitolách jsme tak mohli Vrbkovu tvorbu rozčlenit do jednotlivých etap mnohdy korespondujících s členěním životopisných kapitol. Souběžně se chceme pokusit ukázat a popsat na příkladech Vrbkových skladeb z oblasti chrámové či varhanní hudby, která lépe odpovídá naší specializaci, jeho kompoziční styl.

2.3.1 Období prvních skladebných pokusů

O hudebních vlivech na S. K. Vrbku v jeho dětství bylo pojednáváno již na vícero místech naší práce. Dodejme jen, že ve své rodině neměl velké hudební vzory, které by jeho směřování výrazně formovaly. Vrbkovi rodiče hudbu vnímali spíše jako zálibu, kterou se příliš nedá uživit. Je tedy nesporné, že největší vliv mělo prostředí chrámové hudby spolu s osobnostmi, které v této oblasti nadprůměrně vynikaly (S. Kyselák, prof. Fr. Michálek).

Vrbkova kariéra chrámového hudebníka začala v sedmi letech. Spolu se zvyšujícími se schopnostmi hráčskými i improvizacími objevila se u něj též vnitřní touha komponovat. Asi v deseti letech začal tvořit první dětské skladbičky a nosil je svému učiteli regenschorimu Stanislavu Kyselákovi. Ten ale neměl pro tyto pokusy, podobně jako pro Vrbkovu svéráznou improvizaci, sebemenší pochopení. Vrbka se však nenechal nelibostí svého učitele odradit. „*Byl jsem vždy problémový žák, který málo poslouchá svého učitele a jde si svojí cestou – hráčskou kompoziční i improvizací.*“⁹⁸

⁹⁸ VRBKA, Stanislav Kostka. „*Malé zahledění do minulosti*“. Brno: 7. července 2002. (Rukopis), s. 1.

Dalšími skladebnými pokusy byly harmonizace a úpravy jednoduchých písní pro sólový hlas, či smíšený sbor s doprovodem klavíru nebo varhan. Ve svém kompozičním deníku zmiňuje skladbičky *Zajíc běžel kolem plotu* – lidová (15. 7. 1949) pro zpěv s doprovodem klavíru a píseň *Můj táta byl též bojovník* (6. 10. 1949). V roce 1951 se konalo svěcení nových třimanuálových varhan v kostele Nejsvětější Trojice v Králově Poli. Vrbka asistoval prof. Michálkovi při varhanním koncertě, což rozhodlo o jeho dalším směřování. O rok později, už coby posluchač varhanního oddělení brněnské konzervatoře, vypracovává svépomocí další skladby: *Když vonný zavítá máj – dětský sbor + varhany* (6. 4. 1953), *Smiluj se Bože – biblická píseň pro mužský hlas + klavír* (22. 4. 1953), *Ó Matko Páně – úprava pro sbor + varhany* (16. 10. 1953), *Harmonizace kostelních písní pro varhany*. Všechny tyto skladby později Vrbka sám sebekriticky zničil, čímž se uzavírá první období jeho kompozičních pokusů a omylů.

2.3.2 Období studia varhan na konzervatoři

Jako ke své první skladbě se Vrbka hlásí až ke kompozičně vyzrálější mariánské antifoně *Ave Maria, op. 1 pro sólový hlas a varhany* (1952). Hudební řeč, kterou zde uplatňuje, těží z dědictví pozdního romantizmu s wagnerovsko-janáčkovskými vlivy. Skladbu charakterizuje expresivně prokomponovaná melodika, odpovídající deklamačnímu toku modlitby, plynoucí nad chromaticky modulujícím akordickým doprovodem varhan. Kompozice existuje v několika variantách – pro nižší, či vyšší hlas, nebo pozoun (s civilním názvem *Meditace*). Její velký rozsah vyžaduje u všech sólistů dobrou techniku. Dvorními interprety této kompozice, ale i jiných Vrbkových chrámových skladeb pro sólový hlas a varhany, byli sopranistka Marie Švédová, sólista Pěveckého sdružení moravských učitelů Jan Jokl a trombonista František Jeřábek. Janu Joklovi se o Vrbkově skladbě *Ave Maria* pochvalně v dopise vyjádřil i hudební skladatel Antonín Tučapský: „*Jeho Ave je velmi pěkně posazené pro hlas, velmi citlivě zhudebněné a velmi upřímně koncipované – je to opravdu „modlitba“.* Její doprovod nijak neporušuje vokální linku, naopak ji podporuje, chromatická harmonie vychází velmi přirozeně.“ (ze dne 8. 4. 1986).

Ukázka č. 1: Ave Maria (takt 13-20)

13 *p* A - ve, Ma - ri - - - a, *mf* gra - ti - a ple - na, Do - mi - nus te - cum

17 *f* be - ne - dic - ta tu in mu - li - e - ri - bus *p* et be - ne - dic - tus, *mp* et be - ne - dic - tus

První skladbou pro varhany sólo je *Slavnostní pochod, op. 2* (1953). Tato skladba je oproti předchozí prokomponované modlitbě pravidelně periodicky členěná o velké dvoudílné „da capo“ formě ABA se dvěma verzemi introdukce. Díl A charakterizuje výrazná akordicky vedená melodická linka s nekomplikovanou harmonickou strukturou a charakteristickým kráčivým basem.

Ukázka č. 2: Slavnostní pochod (takt 5-9)

5 *ff* *a tempo*

Díl B – „trio“ v subdominantní tónině – dává vyniknout fanfárám na sólový jazykový rejstřík.

Ukázka č. 3: Slavnostní pochod (takt 50-55)

The image shows a musical score for a piece titled 'Slavnostní pochod' (Trio for Trompeta), measures 50-55. The score is written for three parts: a trumpet part (Trio [Trompeta]) and two piano parts. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 2/4. The trumpet part begins at measure 50 with a forte (f) dynamic. The piano parts begin at measure 51 with a mezzo-forte (mf) dynamic. The music is a march-like piece with a steady rhythm and melodic lines.

Slavnostní pochod Vrbka komponoval z praktických důvodů podobně jako i jiné skladby ve vícero verzích, a sice zde pro smyčcový kvartet, nebo kvartet pozounů.

Z let Vrbkových studií na konzervatoři se dochovaly pouze tři skladby. První dvě jmenované doplňuje modlitba *Maria Královno, nebeská paní, op. 3* (1953) pro smíšený sbor a varhany, komponována pro zábrdovický chrámový sbor.

2.3.3 Období studia pozounu

Brzy po absolutoriu varhan musel Vrbka narukovat na vojnu, kde se začal učit hrát na pozoun. Po návratu domů nastoupil r. 1959 k dálkovému studiu pozounu opět na brněnskou konzervatoř. V dechových nástrojích Vrbka našel nejen velkou oblibu, ale též nejbohatší zdroj hudební inspirace, což prozrazuje naprostá většina skladeb pro žesťová komorní uskupení, či sóla s doprovodem, nacházející se ve Vrbkově kompozičním archivu.

V tomto duchu je laděná i Vrbkova tvorba z tohoto období, např.: *Květy mládí, op. 4* – valčík pro dechový ansámbl (1961), *Píseň slona v ZOO, op. 5* – pro F tubu a klavír (1961), *Fanfára č. 2 (Holdovací znělka), op. 9* – pro 4 trubky, 3 pozouny a tubu (1963), *Echo, op. 13* – pro 3 trubky B a 3 lesní rohy F (1966). Tato tvorba odráží nejen Vrbkovo nové zaměření na žesťové nástroje, ale i naplňování vlastních pedagogických potřeb v jeho prvních zaměstnáních. Připomeňme, jakou ozdobou koncertů LŠU v Rosice u Brna byly Vrbkovy žesťové fanfáry, nesoucí se starobylými prostory rosického zámku.

V těchto letech Vrbka zkomponoval i svoji druhou varhanní skladbu. Tentokrát je to cyklus jednostránkových varhanních preludií *Pět miniatur, op. 12* (1966). V předmluvě Ireny Veselé k tomuto cyklu se dočteme, že v něm autor popisuje svůj skladatelský a improvizátorský vývoj, během něhož se propracovával až k vlastnímu stylu, prozrazujícímu vyzrálého skladatele a improvizátora. Pozastavme se tedy na

chvíli u tohoto díla Stanislava Kostky Vrbky a pokusme se rozlišit a pojmenovat charakteristiky jeho jednotlivých kompozičních stylů či inspiračních zdrojů.

První miniatura *Andante* je psaná jednoduchou homofonní čtyřhlasou sazbou. Autor zde uplatňuje nekomplikovanou poněkud konzervativní harmonii s občasnými chromatickými a alterovanými postupy, inspirovanými tvorbou prof. Josefa Blatného

Ukázka č. 4: Pět miniatur – č. I. Andante (takt 1-3)

Ve druhé miniatuře *Cantabile* se již latentně začíná objevovat inspirace zahuštěnou a jazzovou harmonií.

Ukázka č. 5: Pět miniatur – č. II. Cantabile (takt 1-5)

Miniatura č. III. *Maestoso* ukazuje Vrbkovo experimentování s různými atonálními akordickými souzvuky a prvky celotónové modality.

Ukázka č. 6: Pět miniatur – č. III. Maestoso (takt 1-4)

Čtvrtá miniatura *Con dolore* svojí sazbou i oscilací mezi dur-mollovou tonalitou prozrazuje autorovu bohatou inspiraci jazzem. Zajímavá je dvouhlasá pedálová linka.

Ukázka č. 7: Pět miniatur – č. IV. Con dolore (takt 1-4)

Con dolore

Org.

p

p

Poslední expresivně laděnou miniaturu *Con moto passione* tvoří řetězec sekvencovitě posouváných dvou-, nebo čtyř-taktových motivů, složených z různě modifikovaných nónových a undecimových akordických souzvuků.

Ukázka č. 8: Pět miniatur – č. V. Con moto passione (takt 1-4)

Con moto passione

Org.

ff

ff

Ped.

2.3.4 Černovické období

Další období tvorby S. K. Vrbky začíná po úspěšném konkurzu na LŠU Charbulova v Brně-Černovicích roku 1966. Vrbka zde pro potřeby školní kantorské dechové kapely, kterou sám založil a vedl (učil pedagogy jiných nástrojů na trubky, lesní rohy, pozouny, tubu a bicí) komponuje žesťové fanfáry a intrády, jako jsou *Fanfára č. 3, op. 15* (1972) na motivy koledy Štěstí zdraví, *Fanfára č. 4, op. 16* (1973), *Holdovací zdravice, op. 17* (1973), apod. Nepřehlédnutelným specifikem tohoto období jsou ale i jednohlasé dětské sbory s doprovodem klavíru pro černovický školní dětský sbor. Jmenujme *Jarní průvod, op. 20* (1974), *Let' a let' holubičko* (1974), *Zpěv míru, op. 22* (kantáta na slova Vítězslava Nezvala, 1975) a *Náš máj, op. 25* (na slova Jana Aldy, 1976). Tyto netypické kompozice vznikaly na přání dirigenta sboru, otce brněnského pianisty Igora Ardaševa. I přes jejich proletářský nádech Vrbka vždy

pečlivě vybíral texty, které by vyzněly co nejneutrálněji, aby nikdy nepoklonkoval nenáviděné ideologii.⁹⁹

Období vesměs světské tvorby je orámováno skladbami z chrámového prostředí. První kompozicí je *Svatební píseň, op. 14* pro varhany (1970). Jedná se o klidnou periodickou skladbu pro sólový manuál s ostinátním pedálem a příznávkovým doprovodem. Výraznou klenutou melodií lze interpretovat i na housle či violoncello. V této varhanní dvoustránkové skladbičce se zcela zřetelně odráží vlivy soudobé populární taneční hudby. Metrem i formou odpovídá anglickému waltzu, tonální průběh, ukotven tónikou v podobě tvrdě-velkého septakordu, prozrazuje dobově podmíněnou inspiraci jazzovou harmonií.

Ukázka č. 9: Svatební píseň (takt 1-5)

Cantabile (♩ = 80)

mf

p

p *simile*

Černovické období uzavírá duchovní sbor *Ježíši mileny v Hostii svaté, op. 26* (1976) jímž jako by chtěl Vrbka opět ukázat, komu že se chce v tomto nelehkém období klanět. Kompozice totiž spadá do období, kdy sám i přes zkomponování několika „pionýrských sborů“ musel kvůli svému náboženskému přesvědčení bojovat o profesní přežití ve školství. Napadá nás tak myšlenka, zda Vrbkův návrat k transcendentálnímu námětu nebyl třeba i důsledkem jeho zpytování svědomí, neboť s podobnou tvorbou, jako byly výše uvedené dětské sbory, se již mezi Vrbkovými opusy nikdy více nesetkáme.

2.3.5 Období působení „na Kvapilce“

Další období Vrbkovy tvorby je spjato s působením na tanečním oddělení LŠU Jaroslava Kvapila v Brně. Zde se Vrbka uplatňoval jako klavírista, varhaník i skladatel.

První skladbou je *Slavnostní polonéza pro varhany, op. 27* (1976), kterou Vrbka sám premiéroval při slavnostním předtančení žáků tanečního oddělení

⁹⁹ Rozhovor se St. K. Vrbkou ze dne 16. 12. 2017.

na vystoupení školy v sále brněnského Stadionu. Z hlediska stavby se jedná o pravidelně členěnou třídílnou formu s reprízami, jdoucí podle schématu **i A B A C m C i A**, o třech hlavních tématech. Po úvodních fanfárách a navození charakteristické rytmické figury (introdukce) následuje díl A uvedením hlavního tématu:

Ukázka č. 10: Slavnostní polonéza (takt 9-10)

Téma druhého dílu pokračuje v kvartové harmonii a paralelních kvartsextakordech.

Ukázka č. 11: Slavnostní polonéza (takt 26-28)

Melodický průběh dílu C (trio) se nese v „ježkovském duchu“ v paralelních kvartách.

Ukázka č. 12: Slavnostní polonéza (takt 43-45) – Trio melodie v kvartách

Mezivěta před opakováním dílu C přebírá melodii do zdvojeného pedálu. Akordická doprovodná figura v manuálech ukrývá kryptogram B-A-C-H.

Ukázka č. 13: Slavnostní polonéza (takt 59-62)

Pro taneční oddělení Vrbka komponoval též balety, o kterých již byla řeč. Mimo ně pro další pedagogické či chrámové účely opět zkomponoval celou řadu oblíbených žesťových komorních i sólových skladeb. Za pozornost stojí melodram na slova Václava Renče *Popelka nazaretská, op. 57*, napsaný pro zábrdovický chrámový sbor.

Z hlediska charakteristiky Vrbkova hudebního jazyka jsou velmi zajímavé tři stylově originální, kompozičně i interpretačně náročnější varhanní skladby *Scherzo op. 37* (1979), *Toccata op. 38* (1980) a *Burleska, op. 43* (1981). Scherzo i Toccata jsou si stylově blíží. Vrbka v nich výrazně uplatňuje celotónovou modalitu. V polyfonním předivu Toccaty, která má podtitul „Zajásej Bohu celá země“, navíc pozorujeme bitonální vedení hlasů.

Ukázka č. 14: Toccata op. 38 (takt 13-15, rukopis R. Stolař)

Toccatou též prochází dvě ostinátní rytmické figury střídavě se objevující v různých manuálech či pedálu.

Ukázka č. 15: Toccata (takt 43-45) – rytmiická figura



Ukázka č. 16: Toccata (takt 61-63) – druhá rytmiická figura, ve střední části

2.3.6 Období po sametové revoluci

Posledním tvůrčím obdobím S. K. Vrbky, které svojí charakteristikou tvoří jeden celek, je období po sametové revoluci. Většina těchto skladeb je psána na duchovní a náboženské náměty, k bohoslužebným či jiným chrámovým účelům. V tématech kompozic se tak odráží Vrbkova radost z ukončení komunistických represí a nová naděje. V tomto období Vrbka rozvíjí všechny své kompoziční styly. Příkladem konzervativněji laděných skladeb je např. kněžská zdravice pro smíšený sbor a varhany *Veleben bud' Hospodin*, op. 95 (1994), varhanní *Křestní introit*, op. 108 (1997), *Vánoční postludium*, op. 112 (1998) či *Hosténské postludium*, op. 133¹⁰⁰ (2004), ale i hymnus *Ave Maris Stella*, op. 128 pro soprán a varhany (2004).

Z jazzové inspirace těží z varhanní tvorby *Svatební entreé*, op. 89 (1993) věnováno novomanželům Chvilovým¹⁰¹, dále cyklus varhanních meziher ve stejno-

¹⁰⁰ Hosténské postludium vzniklo původně jako improvizace při návštěvě kardinála Meisnera na Svatém Hostýně, kterou Vrbka zpětně přepsal ze zvukového záznamu.

¹⁰¹ Zdeněk Chvíla s manželkou byli Vrbkovi soukromí žáci na varhany na Starém Brně.

jmenných durových a mollových tóninách *Střípky do mozaiky, op. 132* (2005)¹⁰² nebo *Mešní ordinárium pro lid, op. 151* (2010).

Vlastní kompoziční styl Vrbka rozvíjí např. v několika expresivních prokomponovaných postludíích kratšího rozsahu jako např. *Velikonoční postludium, op. 113* (1999) na motivy písně *Aleluja, živ buď nad smrtí slavný vítěz, Svatodušní postludium, op. 115* (1999), *Vesel se nebes Královno k počtě A. Michny z Otradovic, op. 119* (2001), nebo „kolážovitá“ skladba *Gaudeamus in memoriam J. Pukla, op. 140* na téma *B-A-C-H* Maxe Regera a *Postludia* z Janáčkovy *Glagolské mše*, či intimnější impresionisticky laděná *Meditace pro varhany, op. 110* (1997). V této tvorbě Vrbka těží z inspirace různými skladebnými technikami 20. století a autory, jako L. Vierne, O. Messien či P. Hindemith.

Ukázka č. 17: Svatodušní postludium (takt 7-15, rukopis autora)

Mgr. Stanislav Kostka VRBKA
pedagog, varhaník, improvizátor
Předměstí 15
BRNO 602 00
Tel.: 48 22 58 18

3

Largo
Tema prima
ff

Z vokálně-instrumentálních skladeb tomuto stylu odpovídá např. *O salutaris Hostia, op. 122* (2002) a zejména rozsáhlé monumentální dílo – děkonná mše *Missa pro gratiarum actione op. 123* (2002) pro smíšený sbor, varhany, čtyři pozouny a tympány, kterou Vrbka zkomponoval jako díkůvzdání za 70 let svého života. Mše

¹⁰² Cyklus preludií psáno na výslovné přání Stanislava Kyseláka ml., za účelem praktického využití při bohoslužbách.

zvukově těžší z mocného účinku Vrbkovy oblíbené kombinace žesťových nástrojů a varhan¹⁰³. Kromě částí mešního ordinária obsahuje slavnostní čistě instrumentální *Introitus solemnis* obsahující motiv D-E-G-A, což je kryptogram ze slov Deo Gratias (Bohu díky).

Ukázka č. 18: Missa pro gratiarum actione – Introitus solemnis (takt 6-9)



Po vzoru Janáčkovy Glagolské mše zkomponoval Vrbka ještě závěrečné *Postludium triumfale*, kde pozouny v unizonu slavnostně vytrubují fanfáry, citující velikonoční chorální *Ite, missa est* a *Deo Gratias*. Mše, zkomponovaná jako poděkování za sedmdesát let života, v sobě nese pomyslný Vrbkův odkaz. Vrbka v této majestátní kompozici opěvuje Boha – dárce života – tak, jak nejlépe dovede, a těmi nejlepšími prostředky, které mu byly vštípeny do vínku – varhanami, pozounem a velkolepostí vokálních hlasů. Závěrečné břeskně zářivé *Postludium triumfale* lze v kontextu velikonoční radosti, kterou v sobě nese, bez nadsázky hodnotit jako s nadějí upřený Vrbkův pohled tam, kde vítězství je odměnou za kříž.

Pro úplnost zmiňme také několik slavnostních sborů k počtě českých patronů: *Celá naše země jása op. 90* ke sv. Anežce České, *Hymnus ke svatému Václavu, op. 96*, *Dnes pějme vroucí píseň, op. 105* ke sv. Zdislavě (1996, provedeno t. r. v Křižanově, rodišti sv. Zdislavy, u příležitosti odhalení jejího památníku).

Zajímavostí z tohoto období jsou písně pro děti s doprovodem kytary *Cowboy Tommy, op. 107* (zkomponováno r. 1996 pro svého prvního vnuka Vojtěcha Kallaba),

¹⁰³ Viz. *Entrata, op. 75b* pro dvě trubky, dva pozouny tympány a varhany (1982), *Slavnostní fanfára, op. 92* k Pastorační mši J. E. Kypty (1992) a *Intráda, op. 93* na téma Pastorely J. E. Kypty pro žesť tympány a varhany (1993).

Oheň hoří, plamen šlehá, op. 109 a *Pojďme blíž, op. 136* pro jednohlasý dětský sbor a kytaru.

Za pozornost stojí i pedagogické studijní materiály: *Stupnice a akordy pro pedál op. 118*, *Pět etud pro dvouhlasý pedál op. 142* či *Tři preambula pro varhany op. 153*.

Ukázka č. 19: Missa pro gratiarum actione – Postludium triumfale (takt 1-4)

„Postludium triumfale“ Stanislav Kostka VRBKA *1932
PARTITURA

ITE MI

1+2
Pomposo
ff

3+4
Pomposo
ff

Tymp.
Pomposo
B,F
ff

varhany
Pomposo
ff

ff

ff

ff

3 Závěr

Cílem naší práce bylo představit život a dílo brněnského varhaníka, improvizátora, pedagoga a skladatele Stanislava Kostky Vrbky. Protože se jedná o první ucelené zachycení Vrbkova života, měli jsme tak k dispozici nemnoho písemných pramenů a literatury. Obsah naší práce tedy těžil zejména z osobních výpovědí či zápisků S. K. Vrbky, jimiž se introspektivně ohlížel za svým životem.

V první fázi byly zaznamenávány a analyzovány rozhovory se Stanislavem Kostkou Vrbkou, které byly dále, ve snaze neuvíznout pouze v subjektivním náhledu, porovnávány s dalšími písemnými záznamy a dostupnou literaturou. Introspektivní pohled Vrbky však byl velmi důležitý. Vrbka nám totiž ukazoval, jaká témata jsou v jeho životě důležitá. Orientaci v životě S. K. Vrbky občas znesnadňovalo místy chaotické Vrbkovo vyprávění, některé informace jsme si tedy museli ověřovat pro jistotu vícekrát.

Základní kameny naší práce, tedy kapitoly životopisné části, nám pomohla rozkrýt metoda kódování. Dále bylo naší snahou zachytit Vrbkův život, pokud možno, co nejvíce v chronologickém sledu. V některých případech to však znamenalo upřednostnit chronologické členění na úkor přehlednosti, kterou ostatně znesnadňuje Vrbkův spletitý život sám. V tomto ohledu bylo komplikované obzvláště období prvních zaměstnání, souběžných dálkových studií a začínajícího Vrbkova manželství. Pro přesnější a autentičtější vykreslení Vrbkova životního příběhu jsme se rozhodli do příloh naší práce zařadit též Vrbkovy kompletní písemné vzpomínky, které nám byly základním studijním materiálem, ale též některá jeho osobitá vyprávění, stejně tak i četná svědectví a vzpomínky Vrbkových přátel a lidí z jeho okolí.

Tyto výpovědi též věrohodně dokumentují Vrbkovu svéráznou a osobitou povahu, která v jeho životě měla nezastupitelnou roli a která tvoří neodmyslitelnou součást Vrbkovy osobnosti.

V podobném duchu, jako v životopisné části, jsme se též pokusili o výklad Vrbkovy hudební tvorby. Díky pečlivě vedeným záznamům S. K. Vrbky o vzniku kompozic jsme mohli Vrbkovu tvorbu rozčlenit na konkrétnější časové úseky, korespondující s jeho životem. Zpočátku jsme Stanislava Kostku poznávali jako autora chrámových skladeb. Postupně jsme však odhalovali, jak významnou roli hrál v jeho životě a tvorbě též jiný hudební nástroj – pozoun.

Zjistili jsme, že S. K. Vrbka je velmi plodný a originální skladatel, který dokázal vždy pohotově a kreativně reagovat na situace, potřeby a umělecké či interpretační požadavky, které mu byly s prosbou přednášeny lidmi v jeho okolí (kolegy, žáky atp.). Jeho kompoziční deník čítá na 160 opusů různého obsazení (nejčastěji pro dechové nástroje, varhany či zpěv s doprovodem), téměř všech s oblibou prováděných na různých hudebních školách. Objevili jsme, že Vrbkova tvorba těží zejména z jeho bohaté a podobně jako jeho povaha i nespoutané hudební invence a schopnosti improvizace, se kterou se dokáže stejně hbitě pohybovat jak ve světě klasické harmonie či jazzové hudby, tak i v různých modernějších hudebních stylech 20. století. Syntézou těchto vlivů vznikl osobitý kompoziční styl autora, oscilující na pomezí tonality, modalita a atonalita, jímž dokáže dosáhnout jak mocného expresivního výrazu, tak velmi niterné, až intimní, nálady.

I přesto však zůstává Vrbkovo dílo interpretačně dostupné i méně pokročilým hudebníkům. Proto je velmi vhodné k pedagogickému využití. Vrbkovo dílo je dostupné i z toho hlediska, že nebylo dosud vydáno a není nám známo, že by kdy Vrbka někomu v šíření jeho kompozic bránil. Veškerý notový materiál je uložen pod správou Stanislava Kyseláka ml. v hudebním archivu kostela Nejsvětější Trojice v Brně-Králově Poli, pod signaturou – VA,1,2. Do budoucna by bylo záslužné vytvořit kompletní katalog Vrbkovy tvorby s incipity skladeb, tak aby odpovídal muzikologickým normám.

Závěrem bych chtěl osobně vyjádřit potěšení a radost z toho, že jsem mohl Stanislava Kostku Vrbku osobně poznat. Inspirací je mi nejen jeho tvorba, ale i přístup k životu, kterým dokázal pevně kráčet i přes různé životní těžkosti.

4 Prameny a literatura

Literární zdroje:

VRBKA, Stanislav Kostka. „*Malé zahledění do minulosti*“. Brno: 7. července 2002. 12. s. (Rukopis).

VRBKA, Stanislav, Kostka. „*Ve vzpomínkách*“ Motto: „*Ty Krpolský kostelíčku*“. Brno: 21. srpna 2002. 10 s. (Rukopis).

VRBKA, Stanislav Kostka. *Vzpomínky! Začátky kompoziční třídy na LŠU Jaroslava Kvapila*. Brno: 30. září 2002. 6 s. (Rukopis).

Korespondence S. K. Vrbky a přátel v jeho osobním archivu.

Encyklopedie a slovníky:

ČERNUŠÁK, Gracian, ed., ŠTĚDRONĚ, Bohumír, ed. NOVÁČEK, Zdenko, ed. *Československý hudební slovník osob a institucí. Sv. 2, M-Ž*. 1. vyd. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1965. 1080, [1] s., [48 s. fot. příl.].

KLINDA, Ferdinand. *Organ v kulture dvoch tisícročí*. Bratislava: Hudobné centrum, 2000. ISBN 80-88884-19-5, s. 150.

Absolventské práce:

JELÍNKOVÁ, Marie. *Varhanní tvorba brněnských skladatelů s datem vzniku po roce 1945*. Brno: Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra hudební výchovy, 2001, Vedoucí diplomové práce doc. Mgr. Ivo Bartoš.

NOVOTNÝ, Erik. *Srovnání anglické a české trombonové metodiky*, [The comparison of English and Czech trombone methods], Brno: Janáčkova akademie múzických umění v Brně, Fakulta hudební, Katedra dechových nástrojů, rok 2016, Vedoucí diplomové práce doc. Robert Kozánek.

ROSOLOVÁ, Barbara. *Dějiny varhanního oddělení brněnské konzervatoře*. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, 2009. Vedoucí bakalářské práce Petr Macek.

Publikace:

BĚLSKÝ, Vratislav. Poznámka o varhanním oddělení. In PETRŽELKA, Ivan, BÁRTOVÁ, Jindra. *Konzervatoř Brno: Sborník k sedmdesátému výročí trvání první moravské odborné umělecké školy*. 1. vyd. Brno: Konzervatoř Brno, 1989. s. 30.

BORKOVÁ, Alena. *120. výročí založení školy*. Brno: ZUŠ Jaroslava Kvapila, 2002. 40. s.

PETRŽELKA, Ivan, ed. a MAJER, Jiří, ed. *Konzervatoř Brno: sborník k padesátému výročí trvání první moravské odborné umělecké školy*. 1. vydání. Brno: Blok, 1969. 164 stran.

POLOLÁNÍK, Petr. *KANTILA snů a skutečností na 63 způsobů*, Křtiny: Komorní smíšený sbor Kantila, 2010. 206 s.

SEHNAL, Jiří a VYSLOUŽIL, Jiří. *Dějiny hudby na Moravě*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 2001, 311 s., 8 s. barev. obr. příloh. Vlastivěda moravská. Nová řada Země a lid; sv. 12. ISBN 80-7275-021-6.

SMITH-FROŇKOVÁ, Erika. *Ve službách královského nástroje: varhaník Josef Pukl*. Vyd. 1. Rosice u Brna: Gloria, 2001. 140 s. ISBN 80-86200-39-6.

VESELÁ, Jana. MARKOVÁ, Ivana. ZITTERBARTOVÁ, Eva. *Základní umělecká škola Rosice 1953–2003, 50 let*. Rosice: ZUŠ Rosice, 2003. 32. s., 36 s. příloh.

VYSLOUŽIL, Jiří. *Dvě stě let české hudby na Moravě*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014, 311 s. Monografie. ISBN 978-80-244-3988-4.

Články a periodika:

PECINA, František. *Dva jubilanti v Zábrdovicích*. In. Zpravodaj Musica Sacra. Brno: Musica Sacra, 2017. roč. 25, č. 4, s. 11. ISSN 2336-5374.

ŠAFAŘÍK, Pavel. Dopis č. 2295, rubrika Dopisy in časopis *Mladý svět*, roč. XXXIII, č. 40, s. 4.

Osobní rozhovory

Mgr. Stanislav Kostka Vrbka

5 Seznam příloh

Obrazová příloha:

- a. S. K. Vrbka jako vedoucí akordeonového souboru v LŠU Rosice
- b. Stanislav Kostka Vrbka hraje v Besedním domě v Brně
- c. S. K. Vrbka improvizující na varhany v zábrdovickém kostele
- d. Jubilant S. K. Vrbka
- e. Novinové výstřižky

Textová příloha:

- A. Seznam Vrbkovy hudební tvorby
- B. Vzpomínky pedagogů, kolegů a přátel aneb „Střípky do mozaiky“
 - (1) Josef Pukl
 - (2) Jarmila a Jiří Šebkovi
 - (3) František Kameník
 - (4) Bohuslav Konečný
 - (5) Jana Veselá
 - (6) Alena Štěpánková-Veselá
 - (7) Svatopluk Novák
 - (8) Vlasta Prášilová
 - (9) Vladimír Dohnal
 - (10) Vlasta Bajerová
 - (11) Petr Pololáník
- C. Vrbka vypráví aneb „zpět k pramenům“
 - i. Malé zahledění do minulosti
 - ii. „Ve vzpomínkách“ Motto: „Ty krpolský kostelíčku“
 - iii. Začátky kompoziční třídy na LŠU Jaroslava Kvapila
 - iv. Vzpomínka na dětství
 - v. O studiu varhan na konzervatoři
 - vi. Vrbka o svých kompozičních začátcích
 - vii. Vzpomínka na první setkání s prof. Veselou
 - viii. O rodinném a pracovním životě a pronásledování
 - ix. O výuce kompozice na „Kvapilce“
 - x. Vzpomínka na koncertní turné s Kantilou do Itálie

I. Obrazová příloha

a. Stanislav Kostka Vrbka jako vedoucí akordeonového souboru



Akordeonový soubor – uč. Stanislav Kostka Vrbka 1964

b. Stanislav Kostka Vrbka hraje v brněnském Besedním domě



c. Stanislav Kostka Vrbka improvizuje na varhany v kostele v Brně-Zábrdovicích



d. Jubilant S. K. Vrbka



e. Novinové výstřižky

DOPISY

REDAKCE SI VYTIŽKOVÉ
PRÁVO NA ZKRÁCENÍ
ZVEŘEJNĚNÝCH DOPISŮ
OBSAH ZVEŘEJNĚNÝCH LISTŮ
NEPŘEDSTAVUJE NÁZOR REDAK

Jste to vy?

(MS č. 21)

21. 8. 1991

Milá redakce MSI! V tento den výročí (a také den významných událostí v Sovětském svazu) vám jen narychlo sděluji, že jsem se poznal na jedné fotografii pana Hilmaru Pabela v MS č. 21.

Od roku 1969 žiji v Kanadě a mám tu novou rodinu. Jinak vám děkuji za Mladý svět - velice zajímavý časopis, který jsem před 25 lety četl pravidelně. Teď však už bohužel jen někdy náhodou.

Váš

Josef Šebesta,
Mississauga,
Kanada

Poznámka redakce: Pan Šebesta je po K. Smolkovi (jeho dopis jsme otiskli v MS č. 34 stejně jako reportáž ze společného setkání s Hilmarem Pabelem) zatím druhým člověkem, který se na fotografických otisknách v MS č. 21 našel a který nám do redakce napsal. Také o jeho existenci jsme pana Pabela informovali.

Snažil jsem se nebyť sedý

(MS č. 90)

Dovolte mi sdělit vám svůj názor bezprostředně po přečtení rozhovoru s generálporučikem Ing. Alojzem Lorencem, CSc. Ptám se takto: Co vás vedlo k rozhodnutí hovořit s tímto člověkem a nechat jej sdělovat své zruční myšlenky a životní zásady veřejnosti? Pochybuji, že každého zasáhne rozhovor tak jako mne - každý nebude znechucen komunistickou zločineckou ideologií, která z jeho chytré obhajoby číší.

Mnoho lidí, jeho bývalých (a současných?) soukmenovců jistě nadchne. Jsem mladý a nevím, zdali po 2. světové válce publikovali rozhovory s válečnými zločinci ještě dříve, než byli odsouzeni.

Pokud by někoho napadlo otisknout tento můj dopis, prosím o nezveřejnění jména a adresy; nebo si myslíte, že naše společnost zatočila s StB a jejich lidmi, jak by si zasloužili a bylo pro klidný život potřeba?

Dopis. č. 2295

Měli jsme strach? Já ani nikdo z naší rodiny ne, stejně jako nikdo z mých oca 100 bývalých i stávajících kolegů na škole (jsem učitelem ZUS, dříve LŠU). Nikdo za těch 25 let, co jsem na škole, nepřišel o místo z politických důvodů (ani po roce 1969, ač by se důvody našly, jenže předseckyně ZO KSČ byla slušná a nechtěla, aby škola přišla o dobré učitele), ani nebyl nijak postižen. Pouze jeden učitel za to, že poslal děti do

náboženství, měl být propuštěn (subjektivní iniciativa ředitele), ale nedal se - soudil se a vyhrál (!). Pouze byl pak přeložen na jinou, dokonce lepší školu. Je ovšem pravda (jak příznává Lorenc), že lidé se báli veřejně vyjádřit své názory.

Znamenala doba totality opravdu "popravy, statistickou emigraci, diktát jedné ideologie a likvidaci národní kultury"?

Popravy - ano, byly, ale dost dávnou, za ně už nelze vinit ani Husáka a další sesazené pohlaví KSČ. Emigrace - byla dost velká, ale myslím, že jen menšina lidí odešla z důvodu obavy o svou existenci. Většinou šlo o snahu vydělat si mnohem víc, než bylo možné u nás. Diktát jedné ideologie - opravdu existoval, ale ten byl u nás i do roku 1918, jenže tehdy to byla ideologie katolické církve. Likvidace národní kultury? Spíš ne než ano! Viz světové úspěchy našich hudebníků, máme výborné herce, nesporné hodnoty vznikly i v literatuře a poezii - byť mnohdy bez podpory státu (Seifert aj.), naše dětské televizní seriály jsou hodnotou vysoko nad západní produkci atd. A dnes? Co není komerčně úspěšné, skoro nemá šanci. V kinech ovažují filmy USA - většinou sotva průměrné, divadla mají existenční starosti atd.

Bývalý režim neobhajují, ale nezdá se mi seriózní připisovat mu i to, co nebylo (nebo se stalo před 30-40 lety). Nepochybně způsobil značnou devastaci hospodářství a hlavně obrovskou devastaci morálky celé společnosti, ovšem včetně "konzumního socialismu", od něhož se "konzumní společnost" kapitalistického typu liší jen větším bohatstvím, jenže jen hmotným, nikoliv duchovním. Opravdu asi ideálem nebude něco jako kapitalismus 30. let, ale nějaká nová - nejen hmotně, ale hlavně duchovně - vyspělejší společnost.

Pavel Šafařík, Brno

AKCIOVÁ SPOLEČN

Předseda představení
Ředitel: Lub
Prokurista: Jan

Týdeník MS / Roč. II. (Mladý sv
Adresa: p.p. 746, Páns
tel. 22 41 41-48, 22

Séfredaktor: Luboš Beniak / Zástupce
Rudolf Křestan / Editor: Jan Kašpar /
Reportéři: Judita Bednářová, Richard
Franěk, Radek John, Anastázie Kur
David Vondráček / Zahraničí: Zdeněk
Sniegoň / Kultura: Josef Chuchma, Mí
Zdeněk Šálek, Vladimír Kotlář / Hři
Bednářová / Jazyková redaktorka: Ale
Zajíc, Jan Šibík, Jan Šilpoch / Grafi
Kopecký, Dana Pilzová / Vedoucí s
Marek t

Nevyžádané příspěvky se nevracejí / Sazba
Tisk: Polygrafické závody, s. p., Pěkná oes
distributoři / Předplatné: PNS a A.L.L. t
Odběrný do zahraničí přijm
Cena výtisku 6,- Kčs, pro předplatitele:
povoleno Ředitelstvím pošt Praha, t
© Mladý svět, a. s. / Toto číslo vychá

Chrámem zněly vrbkovy varhanní skladby

Hamřka. Další dvě písně před-
nesla členka Národního divadla
v Brně Marie Švédová za varhan-
ního doprovodu Stanislava Kyse-
láka, houslového partu v jedné
z nich se ujala Barbora Hamřko-
vá. Koncert byl částečně přerušen

postludium, v němž se nástroj ro-
zezníval v plně zvukové intenzitě.
Písně se polybovaly od lyrické
Ave Maria až po expresivní O, sa-
lutaris hostia, připomínající té-
měř janáčkovskou operní drama-
tičnost.

se projevuje např. v častém používání celotónových harmonií) a zároveň má vždy na mysli posluchače a účel díla - valná část skladeb byla totiž prvotně určena pro chrámovou praxi. Vybrané skladby zahrnovaly různá období jubilantovy tvorby od mládí až po současnost (jedna z písní zde měla koncertní premiéru), a to ve velké výrazové šíři - intuími, až

Brno • Základní umělecká škola se zaměřením na církevní hudbu uspořádala v chrámu Nanebevze-
tí Panny Marie v Brně-Zábřehovi-
cích varhanní a vokální koncert
k sedmdesátým narozeninám
Stanislava Kostky Vrbky, pedago-
ga, varhaníka, improvizátora
a skladatele.

pro vypadek elektrického proud-
du, což ovšem jeho celkové vyzně-
ní nijak nenarušilo. Program se
odehrál na chrámovém kůru a di-
ky výborné akustice zazněl ve vel-
mi dobré zvukové kvalitě.

Varhanní skladby provedly žá-
kyně pořádající ZUS Olga Prašič-
lová, Renata Stejskalová a Ivana
Divišová z varhanní třídy Zdenka
Hatmy, který také ve dvou písních
doprovodil ředitele školy Pavla

Meditaci vystřídal Velikonoční

Koncert představil jubilanta ja-
ko tvůrce, který cítí moderné (což

II. Textová příloha

A. Seznam Vrbkovy hudební tvorby¹⁰⁴

Opusové číslo. Název – obsazení, datum zkomponování, (případná poznámka)

1. *Ave Maria* – vyšší, nižší – zpěv a varhany, *Meditace pro pozoun a klavír*, 28. 2. 1952 (1950)
2. *Slavnostní pochod* – varhany nebo smyčcový kvartet, 6. 2. 1953
- 2a. *Slavnostní pochod promocentů* - kvartet pozounů (varianta opusu 2)
3. *Maria královno, nebeská paní* – smíšený sbor a varhany, 25. 4. 1953
4. *Květy mládí* – valčík pro dechový ansámbl, 8. 3. 1961
5. *Píseň slona v ZOO* – F bas a klavír, 13. 4. 1961 (Natočeno rozhlasem pozn.)
6. *V letu času (Konečně letím)* – akordeon, 30. 4. 1961
7. *Fanfára čís.1* – 3 trubky, 2 pozouny, tuba a bicí. Úprava pro čtyři pozouny a varhany, 29. 5. 1961
8. *Fanfára (Jízda králů)* - 2 trubky a bas, 23. 5. 1962
9. *Fanfára čís. 2 (Holdovací znělka)* - 4 trubky, 3 pozouny a tuba, 11. 11. 1963
10. *Miniatura* – kvarteto pro 2 trubky a 2 trombony – vyšší a nižší verze, 6. 3. 1965
- 10a. *Přípravná hudební výchova (PHV)* - dětské hlasy, triangl, klavír, 4. 4. 1965
11. *Vánoční nálada* – 2 klarinety B, 2 rohy F a triangl, 10. 11. 1965 (Vojtěchovi Suchému a jeho sestře Heleně)
12. *Pět preludií (Pět miniatur)* – varhany, 6. 5. 1966
13. *Echo* - 3 trubky B a 3 lesní rohy, 10. 5. 1966
14. *Svatební píseň* – varhany, 26. 2. 1970
- 14a. *Vánoční melodie* - dechový ansámbl bez dřev, úprava pro dřeva a žestě, 10. 10. 1970
15. *Fanfára čís.3 (Šťěstí, zdraví ...)* - trubka, lesní roh, pozoun, 14. 11. 1972
16. *Fanfára čís.4 (Zdravice)* - žest'ový soubor, 13. 4. 1973
17. *Holdovací zdravice* - 8 trubek, 4 rohy, 3 pozouny, tuba, tympány, velký a malý buben, činely, 21. 6. 1973
18. *Zdravice* - 2 trubky, 2 pozouny, 8. 3. 1974

¹⁰⁴ Materiál je uložen v hudebním archivu kostela Nejsvětější Trojice v Brně-Králově Poli pod správou varhaníka Stanislava Kyseláka. Signatura – VA,1,2.

9. *Intráda* - 2 trubky, baskřídlovka, lesní roh, pozoun, tuba, úprava pro čtyři pozouny, 16. 5. 1974
20. *Jarní průvod* – dětský sbor unisono a klavír, 27. 11. 1974
21. *Let' a let' holubičko* – jednohlasý dětský sbor a klavír, 29. 10. 1974
22. *Zpěv míru – dětská kantáta na slova Vítězslava Nezvala* – jednohlasý dětský sbor, klavír, recitace, 6. 11. 1975
23. *Spí panenka – ukolébavka na slova Fr. Hrubína* – dětský hlas a klavír, 13. 11. 1975
24. *Radostné mládí – Fox-polka* – pro flétnu, klavír, bicí nebo trubku, klavír, bicí, 5. 12. 1975
25. *Náš máj – jednohlasý dětský sbor a klavír na slova Jana Aldy*, 13. 2. 1976
26. *Ježíši mileny v Hostii svaté* – smíšený sbor a varhany (a cappella) + malý orchestr, 26. 4. 1976
27. *Slavnostní polonéza* – varhany, 10. 12. 1976
28. *Slavnostní dueta* – trubka a lesní roh, 8. 12. 1977
- 28a. *Fanfárka* - trubka B, lesní roh + Apendix (domácí účely), prosinec 1977
29. *Intráda* – trubka, lesní roh, pozoun, úprava pro čtyři pozouny, 30. 12. 1977
30. *Zdravice* – trubka B a klavír, 7. 4. 1978
31. *Jarní etuda* – klavír, 4. 10. 1978
- 31a. *Jarní etuda* – úprava pro 2 flétny, 2 klarinety a klavír, 4. 10. 1978
32. *Zdravice – Slavnostní intráda* – malý orchestr a varhany, 20. 10. 1978 (věnované Cechu zmrzlinářů a cukrářů)
33. *Vzbouření v tanečním oddělení* – klavír – dětský balet 1, 17. 12. 1978 (natočeno slovenskou televizí)
34. *Menuet ve starém slohu* – lesní roh a klavír, 11. 2. 1979
35. *Rytmus to je život* – trubka B a klavír, 22. 3. 1979
36. *Tři kumpáni* - 3 lesní rohy a klavír, úprava pro flétnu, hoboj, klarinet a klavír, 1. 6. 1979
37. *Scherzo* – varhany, 23. 9. 1979
38. *Toccata* – varhany, 14. 5. 1980
39. *Vánoční nálada* – dechové kvinteto, 5. 12. 1980
40. *Entrée* – pozounový kvartet, 21. 5. 1981
41. *Smuteční zkratka* – pozounový kvartet, 21. 5. 1981
42. *Kouzelný šátek* – dětská pohádka pro klavír a recitaci (pro taneční oddělení) – dětský balet 2, 1. 10. 1981

- 42a. *Balet* - klavír (*Dřevěné panenky, Šašek, Labuť, Slepice, Robot, Cirkusové koně, Liška*)
43. *Burleska* – varhany, 18. 12. 1981
44. *Ukolébavka* – lesní roh a klavír, 28. 10. 1982
45. *Holdovací polonéza* – varhany, 12. 1. 1983
46. *Živijó* – kvartet lesních rohů, 21. 2. 1983
47. *Panychida* – kvartet lesních rohů nebo pozounů, 28. 11. 1983
48. *Promocentská hláska* – kvartet pozounů, 24. 2. 1984
49. *Tryzna* – kvartet lesních rohů nebo pozounů, 23. 3. 1984
50. *Halali* – kvartet trombónů, 4. 9. 1984
51. *Tuš* – kvartet trombónů, 7. 9. 1984
52. *Slavnostní fanfára* – kvartet trombónů, 12. 9. 1984
53. *Finále* – kvartet trombónů, 15. 9. 1984
54. *Lovecká* – kvartet trombónů, 20. 9. 1984
55. *Návěští* – kvartet trombónů, 3. 10. 1984
56. *Trombónové girlandy* – kvartet trombónů, 10. 10. 1984
57. *Popelka Nazaretská* – melodram – smíšený sbor, recitátor, orchestr, varhany, 15. 11. 1984
58. *Klasická fanfára* – kvartet trombónů, 8. 2. 1985
59. *Jubilejní intráda* – kvartet trombónů nebo dvě trubky a dva pozouny, 20. 2. 1985
60. *Elegie pro kytaru a klavír* (Janíček) – vydáno (NeLa¹⁰⁵), natočeno rozhlasem, 5. 10. 1985
61. *Vzpomínka* – tři zobcové flétny, 8. 11. 1985
62. *Ó řebíčku zahradnický* – úprava pro smíšený sbor a cappella, 12. 11. 1985 (věnováno pěv. Sboru Kantila Křtiny)
63. *Letní etuda* – klavír, 20. 11. 1985
64. *Hluboká řeka* – úprava pro trombón a klavír, 6. 12. 1985
65. *Zvučka* – kvartet pozounů, 22. 12. 1985
66. *Zlatá brána* – trio fléten nebo klarinetů, 29. 12. 1985
67. *Školní fanfára* – tři trubky B, pozoun, tuba, 6. 3. 1986
68. *Pocta starým českým muzikantům* – kvartet pozounů, 29. 5. 1986 (upraveno pro varhany)

¹⁰⁵ Nakladatelství Ladislav Němec Brno

69. *Introdukce* – kvartet trombónů, 10. 8. 1986
70. *Pocťa sv. Anežce Přemyslovně* – soprán, alt, bas, varhany, 4. 9. 1986
71. *Danza pro kytaru a klavír* (Janíček), 5. 4. 1987 (vydáno NeLa)
72. *Starobrněnská intráda* – úprava pro varhany (originál pro čtyři trombóny a tympány), 7. 5. 1987
73. *Blahopřejná zdravice* – kvartet trombónů, 19. 11. 1987
74. *Dialogy pro kytaru a klavír* (Janíček), 23. 2. 1988 (vydáno NeLa)
75. *Kavalkáda* – kvartet trombónů, 28. 4. 1988
- 75b. *Entrata* – dvě trubky B, dva pozouny, tympány a varhany, 28. 4. 1988
76. *I. Concertino* – tuba a klavír – dvě věty: II. Věta (18. 12. 1981), I. Věta (31. 1. 1982)
77. *Vánoční ukolébavka* – soprán, flétu (housle), varhany (klavír), 23. 11. 1988
78. *Školní rok v dětské písni a tanci* – dětský balet 3 - zpěv a klavír, 27. 1. 1989
79. *Žákovská intráda* – dvě trubky a dva trombóny, 11. 4. 1989
80. *Bagatela pro kytaru a klavír* (Janíček), 26. 4. 1989 (vydáno NeLa)
81. *Písničky pro děti* – zpěv a klavír, 19. 9. 1989
82. *Impromptu pro kytaru a klavír* (Janíček), 12. 2. 1990 (vydáno NeLa)
83. *Koleda "Pod'me všichni do stájenky"* - dva soprány, malý orchestr a varhany, 6. 12. 1991
84. *Úvodní a závěrečná intráda ke skladbě J. D. Zelenky "Haec Dies"* 2 trubky, 2 pozouny, tympány, varhany, 16. 3. 1992
85. *Vánoční vytrubování – trubka B, dva lesní rohy* (Vánoční perly) - 27 koled, 28. 1. 1992
86. *Vánoční vytrubování – trubka B, dva lesní rohy* (Vánoční perly) - 25 koled, 25. 8. 1992
87. *Koleda (Valašská) "Milý Bože, tam dál hůre"* - bas, smyčcový orchestr a varhany, 22. 9. 1992
88. *Tichá noc – úprava koledy F. Grubera pro smíšený sbor*, 6. 12. 1992
89. *Svatební entré* – varhany, 13. 11. 1993
90. *Celá naše země jásá (ke sv. Anežce)* – smíšený sbor a varhany, 2. 12. 1993
91. *Jednou Václav dobrý král – vánoční koleda z Anglie* – soprán alt, bas, orchestr, varhany, 1. 6. 1993
92. *Slavnostní fanfára k Pastorální mši do A od J. Ev. Kypty* pro žestě, tympány a varhany, 18. 12. 1993

93. *Intráda* – žestě, tympány a varhany – na téma Pastorely od J. Ev. Kypky, 3. 2. 1994
94. *Pane, udělej ze mě nástroj* – árie o sv. Františku pro baryton a klavír, 24. 2. 1994
95. *Veleben bud' Hospodin* – kněžská zdravice pro smíšený sbor a varhany, 14. 3. 1994
96. *Hymnus K sv. Václavu* – smíšený sbor a varhany, 22. 4. 1994
97. *Děkovná fanfára* – dva lesní rohy F, trubka B (pro tři lesní rohy), 5. 9. 1994
98. *Kartouzská intráda* – varhany a tympány ad lib. - úprava pro šest kontrabasů (Gloria in excelsis Deo), 15. 4. 1995
99. *Studie* – kvartet klarinetů, 22. 5. 1995
100. *Slavnostní intráda* – varhany a tympány ad lib., 5. 6. 1995
101. *Slavnostní fanfára* – varhany a tympány ad lib. (Ejhle Pán přichází), 27. 11. 1995
102. *Ve vzpomínkách* – trubka B (klarinet B) a klavír, 12. 1. 1996
- 102a. *To bylo tenkrát* – housle a varhany (varianta skladby „Ve vzpomínkách“)
- 102b. *To bylo tenkrát* – housle nebo pozoun nebo violoncello a klavír
- 102c. *Modlitba (To bylo tenkrát)* - zpěv, housle, varhany – text skladatel
- 102c. *Modlitba* – zpěv, housle a varhany – text skladatelův
103. *Salve amice* – dvě trubky B a dva pozouny, 18. 3. 1996
104. *Díkuvzdání* – fanfára pro varhany a tympány, 5. 6. 1996
105. *Dnes pějme vroucí píseň (k sv. Zdislavě)* – smíšený sbor a varhany, 15. 10. 1996 (hráno v Křižanově)
106. *Ukolébavka* – soprán (housle) a varhany, 12. 11. 1996
107. *Cowboy Tommy* – zpěv a kytara, 4. 12. 1996 (Vojtěchu Kallabovi)
108. *Slavnostní vstup k svatému křtu* (Křestní introit) – varhany, 15. 4. 1997
109. *Oheň hoří, plamen šlehá* – tábornická píseň – zpěv a kytara (klavír), 15. 5. 1997 (natočeno na CD)
110. *Meditace* – varhany, 30. 10. 1997
111. *Uvítací intráda* – kvartet lesních rohů, 28. 5. 1998
112. *Vánoční postludium* – varhany, 27. 10. 1998
113. *Velikonoční postludium (Aleluja)* – varhany, 16. 3. 1999
114. *Gratulační fanfára* – tři lesní rohy, 7. 4. 1999
115. *Svatodušní postludium* – varhany, 8. 9. 1999
116. *Kdo Boha má za pevný hrad* – smíšený sbor a varhany, 17. 10. 1999
117. *Kdo páni lékaři* – zpěv a klavír – slova Molière, 27. 12. 2000
118. *Stupnice a akordy pro pedál* – studijní materiál, 9. 1. 2001

119. *Vesel se nebes královno, aleluja* – varhany, 30. 1. 2001, (k počtě A. Michny z Otradovic)
120. *Enšpígl* – zpěv a klavír (4 písně), 21. 3. 2001
121. *Modulační postupy* – varhany, klavír, 21. 8. 2001 (studijní materiál)
122. *O salutaris hostia* – soprán a varhany, 12. 1. 2002
123. *Missa pro gratiarum actione* – mše pro čtyři pozouny, tympány, smíšený sbor, varhany
124. *Veni creátor spiritus* – soprán a varhany
125. *Vánoční postludium* – varhany - (Vrbka-Kyselák), 20. 8. 2003
126. *Zazářila hvězda jasná* – pastorela pro zpěv a varhany, 6. 12. 2003
127. *O lux, beáta Trinitas* – soprán a varhany, 15. 4. 2004
128. *Ave maris stella* – soprán a varhany, 15. 4. 2004
129. *Christe, sanctorum decus angelorum* – soprán a varhany, 15. 10. 2004
130. *Vánoční koleda* – soprán a varhany, 2. 2. 2005
131. *Hymnus ke všem svatým* – soprán a varhany, 14. 7. 2005
132. *Listuji minulostí – Strípky do mozaiky – varhany*, 21. 6. 2005 (věnováno Stanislavu Kyselákovi)
133. *Hosténské postludium* – varhany (odposlech), červenec 2004
134. *Pastorela* – soprán, housle (flétna), varhany, 28. 11. 2005
135. *Aleluja* – žalm 150 - soprán a varhany, 2. 2. 2006
136. *Pojďme blíž* – mravenčí dětský sbor a kytara, 1. 3. 2006
137. *Co se to mohlo jen stát* – zpěv a varhany, 27. 4. 2006 (Aleši Šťávovi)
138. *Naši hoši v noci pásli blízko Betléma* – pastorela pro bas a varhany(klavír), 19. 10. 2006
139. *Improvizace na téma Jeremiáše Clarka* – varhany 16. 12. 2006,
140. *Gaudeamus* – na téma Bacha a Janáčka – in memoriam J. Pukla – varhany, 1. 3. 2007
141. *At' nepadnu* – pro baryton a varhany, 3. 6. 2007
142. *Pět etud pro dvojhlasý pedál* – varhany, 5. 7. 2007
143. *Gratulační a Zábavná (Dvě písně)* – zpěv a klavír, 3. 9. 2007
144. *Panis angelicus* – zpěv a varhany – nižší a vyšší, 31. 10. 2007
145. *Osm hymen: Kde domov můj, Moravo Moravo, Svatý Václave, Gaudeamus igitur + apendix, Papežská hymna, Junácká hymna, Kdož jste Boží bojovníci, Hospodine pomiluj ny!* – kvartet pozounů, 2003

146. *Biblická píseň* pro baryton a varhany, 23. 6. 2008
147. *Cestou díky/Cestou do Betléma – píseň na slova Jakuba Demla* – soprán a varhany, 29. 11. 2008
148. *Splynutí Múzy* – pro housle (violoncello) a klavír (varhany), 12. 2. 2009
149. *Stará suita* – instruktivní skladba pro housle a violoncello, 17. 9. 2009
150. *Ave verum* – soprán a varhany, 12. 12. 2009
151. *Mešní ordinarium pro lid*, 19. 5. 2010
152. *Zdrávas Královno* – soprán a varhany, 6. 6. 2012 (poděkování za úspěšné operace kolen)
153. *Tři preambula* – varhany, 15. 3. 2013
154. *Canzona* – housle a klavír (varhany), 17. 7. 2013
155. *Aleluja* – parafráze na kostelní píseň – housle (pozoun, violoncello) a varhany, 2015
156. *Žalmy, harmonizace písní z kancionálu* (cyklus asi 150 písní), dosud nedokončeno
157. *Velikonoční postludium* – varhany – Vesel se nebes Královno, 21. 3. 2017

B. Vzpomínky pedagogů, kolegů a přátel aneb „Střípky do mozaiky“

(1) Josef Pukl

Josef Pukl děkuje svému bývalému studentovi za uspořádání výroční mše

Byla to důstojná Vzpomínka mých narozenin, která mě v této podobě připomněla radostnou podstatnou část mé celoživotní činnosti. Za to děkuji všem účinkujícím, ale hlavně příteli S. K. Vrbkovi, který měl hlavní zásluhu na uskutečnění této neobvyklé slavnostní mši.

Josef Pukl píše ve věnování Vrbkovi do knihy „Ve službách královského nástroje“

Milý Stanislave Kostko, znám Tě od začátku Tvých studií na konzervatoři. Již tehdy jsi byl pozoruhodnou osobností, a to Ti zůstalo až do dneška. Každé setkání s Tebou je pro mne nevšedním zážitkem, zvláště při poslechu Tvé improvizace, která dovede mile pohladit, ale také hrozivě zaburácet. Ať Ti to tak zůstane ještě hodně dlouho. To Ti s přátelským věnováním přeje Josef Pukl

26. 2. 2001

(2) Jarmila a Jiří Šebkovi

Drahý a milý oslavenče bratranče Slávku,

pohledem do kalendáře jsem zjistil, že se naplnil čas, abychom Ti z celého srdce poblahopřáli k Tvému význačnému životnímu jubileu. Co Ti přát, když máš vlastně všechno, co si člověk může přát? Máš hodnou ženu, která celý život stála po Tvém boku, dvě dospělé dcery, které jsou šťastně vdané, máš celý zástup vnoučat, za sebou úspěšnou kariéru, která stále pokračuje a zdraví úměrné věku.

Ale k tak významnému jubileu se přesto hodí něco popřát. Tak Ti přejeme do dalších let hlavně Boží požehnání, zdraví a spokojenost, radost z dětí, a vnoučat, mnoho pěkných melodií, které napíšeš na notový papír. Víím, že všechno, Čeho jsi v životě dosáhl, bylo vykoupeno tvrdou prací, obětavostí, pevnými zásadami a nezměrným optimismem. Překážek však bylo víc než dost. Ale všechny jsi překonal. Máš čistý štít a můžeš být na to, co jsi dokázal právem hrdý.

Z celého srdce Tě zdraví

Jarmila a Jiří Šebkovi ze Štramberka

Štramberk 24. 9. 2002

P.S.1:

Děkujeme za pozvání na koncert na Tvoji počest. Velmi rádi ho přijímáme a slibujeme, že přijedeme, Neměli jsme dosud možnost poslechnout si Tvoje skladby. Toto je vzácná příležitost. Těšíme se, že Ti budeme mocí osobně stisknou ruku a popřát mnoho dalších tvůrčích úspěchů.

Něco málo jsem vyslechl ještě na Božetěchově 65, když mi Tvůj klavír duněl nad hlavou.

(3) František Kameník

Kolega z Mikulova vzpomíná na S. K. Vrbku

Je to více jak 50 let, kdy na LŠU Mikulov přišel kolega a později jako kamarád Staňa. Vyučoval převážně dechové nástroje, na které měl aprobaci. I když jeho hlavní obor byl královský hudební nástroj varhany. Do dnešních dnů dokazuje, jak mistrovsky ovládá tento nástroj. Dvě významné vzpomínky mám na svého kamaráda, které ovlivnily můj celý život. Ta první souvisí s mým manželstvím. Faráře z mého rodiště přeložili do Dolních Bojanovic na Hodonínsku. Já jsem totiž chtěl uzavřít manželství i v kostele. Jak je známo, v té době učitelé v těchto záležitostech měli problémy. Proto jsem vypůjčil motorku a Staňa, který vlastnil osvědčení na řízení motorových vozidel, mě odvezl do D. Bojanovic, kde jsme domluvili s panem farářem církevní svatební obřad v Hodonínském kostele v roce 1961. Druhou neméně významnou vzpomínkou, kterou mě dost tvrdě přesvědčil, abych šel dálkově studovat na konzervatoř do Brna hru na kontrabas. V té době byla na LŠU cimbálové muzika učitelů. Z muziky odešel basista a tak se stalo, že pan ředitel Košulič – cimbalista, rozhodl, že vzhledem k mé vysoké postavě budu hrát na basu. Takže jsem započal studia na kontrabas u prof. Ventrubu. Těch vzpomínek na působení kolegy a kamaráda na LŠU v Mikulově bylo nepřeberně. Ovšem tyto dvě vzpomínky výrazně ovlivnily můj budoucí život. Jednak spokojené manželství, tak i můj profesní život. Na těchto dvou vzpomínkách má obrovskou zásluhu můj kolega a kamarád Staňa.

V Mikulově, 11. 1. 2016

(4) Bohuslav Konečný

Hudba – kořen přátelství

Historie našeho společného kamarádství se Stanislavem Vrbkou sahá do poválečných 50. let na půdu Konzervatoře Brno, kde já studoval obor lesní roh a Staňa varhany. Po absolutoriu se naše cesty s nástupem základní vojenské služby na krátký čas rozešly, abychom se opětně setkali v roce 1958 v Košicích na přehlídce milic, coby vojáci ZVS. Oba jsme sloužili na Slovensku u vojenských hudebních souborů, které byly do Košic naveleny právě k oslavám desátého výročí Vítězného února. Oba jsme si měli co povídat, čas však neúprosně kvapil, takže po krátké chvíli jsme se oba musili vrátit zpět ke svým útvarům, kde jsme pak odpočítávali zbývající dny do konce vojny — každý ovšem zvlášť.

Po dostříhání posledních kousků pomyslného metru jsme se čistou náhodou potkali na brněnském náměstí Svobody. Povídání u další a další kávy nebralo konce. Mezi řečí jsem se Staňovi zmínil o volném místě učitele klavíru v Rosicích u Brna, kam já po vojně nastoupil učit hru na žesťové nástroje.

Slovo dalo slovo, ruka podala ruku a Stanislav Kostka Vrbka prvního září 1962 v Rosicích skutečně nastoupil pedagogickou dráhu. V této souvislosti je nutné dodat, že nejen jakou učitel klavíru, ale i hry na akordeon. Coby hudebníkovi tělem i duší mu dlouho nedala spát myšlenka založení hudebního tělesa. Jakožto muž činu s tímto nápadem nikterak neotálel a brzy spatřil světlo světa jeho akordeonový soubor. Pod Staňovým vedením se tento účastnil řady soutěží, kde zaznamenal řadu úspěchů a obdržel četná ocenění.

V té době již Staňa žil se svou manželkou Vlastou v Rosicích, kde je potkalo rodinné štěstí – narození dcery Alice.

Bohužel, jak to často v životě chodívá, i dobrá přátelství občas potkají roztržky. Nevyhnuly se tedy ani tomu našemu. Byla způsobena tehdejšími funkcionáři MNV, kteří nám oběma bez skrupulí lhali o tom, kdo povede pěvecký sbor po sbormistryni Slámové. Vzpomínám si, že jsme vedle sebe zhruba 14 dní chodili jako okolo horké kaše, než jsme zpátky našli společnou řeč a celé jádro sporu, jak jinak než u kávy a Staňovy vždy přítomné dýmky, prohovořili. Zjistili jsme, že intriky papalášů a jejich osobní mocenské ambice nemohou naše kamarádství přetrhat a celý spor jsme smázli ze stolu.

Sílu našeho přátelství pak jasně demonstruje porušení „chlapského pravidla“, které tvrdí, že manželka a motorka se nikdy nepůjčují. V tomto případě nešlo

o milované protějšky – naše ženy, nýbrž o stroj – JAWU 175, kterou mi Staňa po mé cyklonehodě ochotně zapůjčil. Vzhled motocyklu vůbec nenapovídal tomu, že jde o unikátní kousek, kterých se prohánělo v tehdejší ČSSR jen málo. Šlo o dvouvýfukový model, který se oproti běžné stopětasedmdesátce mohl výkonově klidně směle měřit se silnější dvěstěpadesátkou. Zapůjčení motorky mělo podle domluvy proběhnout na nádvoří rosického zámku, v jehož prostorách tehdy sídlila naše škola. Nikterak jsem nepochyboval o Staňově příjezdu a dodržení slova, na čem se však dořítíl, to mi doslova vyrazilo dech, dokonce si vzpomínám, že jsem úžasem zapomněl zavřít ústa a odpovědět kamarádovi na pozdrav, který byl beztak přerván burácením úctyhodné, ovšem značně zanedbané mašiny. Ne technicky, nýbrž vizuálně. Chromová trubky snad naposledy leštili sluhové císařovny Terezie, blahé paměti a blatníky obalené bahnem těžko kdy pocítily dotek hadru a ženskou ruku údržby. Byl jsem Staňovi velice vděčný za jeho ochotu pomoci bližnímu v nouzi, tudíž mne logicky napadlo, že než stroj vrátím, pořádně jej vyleštím, nablýskám a uvedu do jemu příslušející parády. Můj úmysl jsem tedy provedl. Po třech měsících jsem jej kamarádovi vracel. Zaparkoval jsem motorku na určené místo převzetí a šel s klidným svědomím učit. Asi po hodině přiběhl Staňa do přestávky s tím, že jeho milovaná motorka, jeho chloubka je pryč, doslova fuč a v háji! Znepokojeně jsem vyskočil ze židle, kde jsem si právě studoval partituru k další výuce a vystartoval k oknu s rozčileným kamarádem za zády. Stroj parkoval bez sebemenšího přesunu na místě, kam jsem jej předtím postavil. Jak mi spadl kámen ze srdce snad museli slyšet všichni i ve dvě stě kilometrů vzdálené Praze, o ráně rozlehnouší se Rosicemi ani nemluví. Prohlásil jsem cosi o klidu a na to konto jsme se již společně řítily z budovy k motorce. Staňa si ji změřil kritickým pohledem a nedůvěřivě ji několikrát kol dokola obešel, mumlaje cosi o změně onoho unikátu. Pak zcela nepedagogicky přistoupil ke mně, uštědřil mi herdu do zad a s chechotem na rtech se doslova zajíkal: „Já tu holku vůbec nepoznal! Kamaráde, ode dneška ji leštím každý den!"

Tento chlap byl a je, nejen vynikající kamarád, ale i pedagog. Jeho hudební činnost nebyla omezena pouze na samotnou výuku hry na nástroje, ale tuto doprovázel i bohatou autorskou kompoziční tvorbou věnovanou žákům a učitelům naší školy. Psal pro nás spousty skladeb, které jsme s oblibou interpretovali četným posluchačům koncertů a besídek, jež jsme pořádali v rámci školy v nádherných prostorách arkád rosického zámku a v koncertním sále školy. Na absolventský koncert z roku 1964, pro který Staňa napsal žesťovou skladbu, vzpomínají pamětníci dodnes. Nejen pro

výjimečnost prostředí, ale právě i pro kouzlo dechových fanfár, které právě pro tuto příležitost kamarád napsal.

O to více nás v učitelských srdcích zabořilo září roku 1966, kdy radost z hudební a tvůrčí činnosti zhatily vrtochy tehdejšího ředitele školy – soudruha Bohuslava Čápa.

„Pár dní před zahájením školního roku se sešel dle tehdejších zákonů celý pedagogický sbor k poradě. Vládlo nadšení, všude plno plánů, jak se do všeho pustíme. V tu chvíli, podotýkám dva dny před zahájením, přišel však ředitel s něčím, čím nás doslova postavil do neřešitelné situace. Vymyslel si, pro své zviditelnění, koncert učitelů k úvodu do nové poprázdňinové sezóny. Podívali jsme se s kolegy po sobě, pak na ředitele a bylo nám jasné, že toto myslí vážně. I laikovi, hudby neznalému musí být jasné, že v takto krátkém čase, tedy již necelých dvou dnů toto nepůjde realizovat.

Proč? Jak z hlediska dramaturgie, tak výběru skladeb a následně i společného nácviku repertoáru, na němž se měl podílet hrou celý učitelský sbor. Vzhledem k tomu, že všichni jsme byli hudební profesionálové, bylo nám jasné, že nácvik koncertu šitý touto horkou jehlou by neproběhl bez chyb a výsledek by byl nejenže podobný amatérismu, ale hudebně spíše tristní. Vždyť otázka přípravy a následné realizace obdobné akce je vždy dlouhodobou záležitostí v horizontu minimálně týdnů, neřkuli měsíců.

Na této poradě jsme tedy soudruhu řediteli oznámili, že právě kvůli těmto skutečnostem koncert neodehrajeme a že i on jistě po svém soudném uvážení toto jako muzikant pochopí. Tím jsme poradu v této věci považovali za uzavřenou, došlo ke společné dohodě, že první školní den zazní na počest státní hymna, kterou zahraje Staňa na klavír a ředitel pronese proslov." K tomuto skutečně došlo. První školní den roku 1966 dozněla státní hymna v klavírním podání Stanislava Kostky Vrbky a před publikum předstoupil ředitel školy. „Vážení, nyní měl být na programu koncert učitelů, který však nebude, protože páni učitelé jej nejsou schopni!“, přičemž z jeho úst byl kladen na neschopnost učitelů kladen zvláštní bazilišský důraz. V publiku zazněl nepopsatelný šum -, který vzrostl poté, co se pedagogický sbor zdvihnul a po urážce ředitele adresované do svých řad prostory sálu opustil.

A v mnoha případech nejen sál, nýbrž i půdu školy. Mezi tyhle kantory jsem patřil i já se Staňou. Nejenže nás slova ředitele ranila jeho urážlivým tónem během projevu, ale především proto, že tento člověk se nikdy předtím žádných propagačních událostí ani besídek školy neúčastnil, takže neměl vůbec ponětí cokoli o naší práci s

veřejností a propagaci samotné školy. Šlo jen o jeho příslušnost ke straně, což bylo v té době zřejmě asi pochopitelné. Jako hudebníka a člověka si jej však nemohu vážit."

Po našem odchodu z Rosic se Staňa stěhuje do jihomoravské metropole — Brna, kde má přidělen byt. Nachází zde v životním nelehkém osudu zase kus štěstí. Opět rodinného — jeho paní Vlasta mu povije druhou dceru, které společně dají jméno Jitka.

Naše hudební dráhy se v tuto dobu se Stanou rozcházejí, já nastupuji k hudbě SNB Brno (bývalé Policejní brněnské hudbě založené v roce 1923 pozn. red.) jako hornista a vedoucí skupiny, Staňova další cesta vede opět na pole pedagogické — tentokrát na LŠU Charbulovu v Brně.

Staňova láska k hudbě a jeho nezdolná životní energie, se kterou na novém působišti zakládá učitelkou dechovku při LŠU Charbulova je pedagogický, sborem vítána, vždyť i učitelky klavíru jsou nadšeny jeho počínáním, kdy je učí v rámci souboru hře na žestě, které jim doposud byly cizí. Široký záprah hudební lásky však SKV prezentuje i jinde. Dochází vypomáhat jako hráč — klavírista na koncerty brněnské hudby SNB — což je kádrově v pořádku, ale i do kostela na mše jako varhaník. Tehdejší režim mše sice oficiálně nikde nazakazuje, ale působení varhaníka neunikne bdělému oku soudružky Šťouračové — nové inspektorky školské komise. Tato dáma, snad věrna tvrzení „nové koště dobře mete“, si umanula za vlastní Staňu ze školství okamžitě propustit na základě jeho „pánbíčkářství“!

Proti tomuto jejímu jednání se můj kamarád rozhodl jednoznačně bráni, takže celý případ skončil u soudu. Soud si, jak v té době bylo obvyklé, vyžádal hromady kádrových posudků, jeden z nich velevážené instituci poskytne náčelník hudby SNB, kapitán Bohumil Janča. V kádrovém posudku zazněla na adresu tohoto skvělého muzikanta samá pozitiva a nikdo neměl důvod jej zpochybnit. Ačkoli Staňa v této kauze zvítězil, byl přeložen na jinou LŠU, na LŠU Kapitána Jaroše v Brně. Ne, jako pedagog, ale jako „pouhý korepetitor“ baletní třídy. To ovšem nenechalo chladné rodiče, ke kterým se záhy donesly informace o jeho prvotřídních výsledcích učitelských. Na základě těchto si rodiče doslova vynutili to, aby se Staňa vrátil alespoň na část úvazku do role pedagoga. V tomto smyslu lze hovořit alespoň do jisté míry o satisfakci. Co však bylo během celého soudního procesu pro Staňu skutečným zklamáním, tak postoj jeho tehdejších kolegů z „Charbulky“ k celé kauze. Tam se totiž ukázaly skutečné „charaktery“ těch, kteří ze strachu o své místo, na základě

„kádrovácckých“ a „zaručených informací“ z rozhodujících míst, podepsali souhlas s jeho propuštěním ze školství.

Na „Jarošce“ Staňa vydržel až do své penze. Z „jeho“ třídy vycházeli vynikající hudebníci, mířící do lavic brněnské konzervatoře, doslova a do písmene se nacházející naproti přes ulici.

Jak jsem již zmínil, naše přátelství nikdy nedokázalo nic zpřetrhat. Prožili jsme společně řadu rodinných dovolených, kdy naše manželky vůči nám mohly mít řady a řady výtek. Společně si byly kamarádkami, naše děti si společně hrály...

V tuto chvíli zbývá jen spousta nehynoucích, barevných vzpomínek. Na čas plný smíchu, radosti, ale i trápení. Právě to jedno kamaráda nedávno postihlo. V podobě úmrtí milovné ženy – Vlasty.

A této je často věnována Staňova vzpomínka na Vysočině, kde můj kamarád čerpá nejen energii, ale i tvůrčí potenciál do dalších let.

„Hudba totiž není o prstokladech a stupnicích, nýbrž je vášní pro ty, kteří jí i pocitem v srdci rozumí.“

Mnoho hezkých vzpomínek je také na dovolené v NDR. Po cestě k Baltu do lázní Hailigedamu, jsme navštívili mnoho památek a nenechali jsme si také ujít návštěvu kouzelného Sprewaldu. Posezení v tavních kavárničkách u dobré kávy a dobrých zákusků nám zpříjemnilo cestu. Je pravda, že nás dvakrát pozlobila kola u Staňova přívěsu, ale opravilo se a jelo se dál. Byly to pěkné dovolené.

Se Staněm se setkáváme také v Zábrdovickém kostele, kde hrajeme v orchestru pod vedením p. Zdeňka Hatiny. Staňa hraje varhany, já cornu. Improvizace, které kamarád hraje jsou skvělé, je to krásný zážitek jak pro nás hudebníky, tak pro přítomné na bohoslužbách.

(5) Jana Veselá

Vrbkova žákyně z LŠU Rosice věnuje malou vzpomínku

Dodnes slyším Váš zvučný hlas, jak se line chodbami zámku v Rosicích. A také vzpomínám, jak jste nás v hudební nauce zasvěcoval do umění harmonizace. Já si pak složila malý valčík v té době zcela nepochopitelně v Es dur, která je pro mě při improvizaci stále nejoblíbenější.

Jsou to krásné vzpomínky na ta léta, které nám naštěstí nikdo nemůže vzít.

I Vaše Žačka Jana Veselá roz. Urbanovská

(6) Alena Štěpánková-Veselá

Profesorka varhan na JAMU vzpomíná na svého studenta

Ve druhé polovině šedesátých let mě oslovil S. K. Vrbka a projevil zájem o studium varhanního oboru na JAMU. V té době byl studentem brněnské konzervatoře ve hře na pozoun. Jeho zájem o studium dalšího oboru byl poněkud neobvyklý, nicméně jsem mu půjčila klíče od varhanní třídy, aby si některé skladby připravil a mně je pak zahrál. Po vyslechnutí několika náročných skladeb jsem konstatovala, že jde o mimořádný talent a po vykonání přijímací zkoušky byl přijat do mé třídy. Projevil se nejen jako výborný interpret, ale výborný improvizátor. Svá studia ukončil ve studijním roce 1969/70 s výborným prospěchem.

V té době jsem byla teprve na počátku svého pedagogického působení na JAMU. S. K. Vrbka byl mým čtvrtým absolventem. Oceňovala jsem u něho také jeho přímou a otevřenou, s jakými prosazoval svůj názor. V dobách komunistické totality posílal své děti do výuky náboženství, což mělo za následek těžké problémy v jeho zaměstnání. Má můj obdiv a přeji mu hodně zdraví a životní pohody do dalších let.

V Brně 7. 2. 2016

(7) Svatopluk Novák

Docent na katedře kompozice na JAMU zdraví svého přítele Vrbku

Milý příteli Stando,

Dovol, abych Tě pozdravil a na chvíli zavzpomínal, jak mně stále zůstáváš v mých představách.

Varhanní virtuos, skvělý improvizátor u nástroje, plným coulem zdravý muzikant, svérázný, čestný, vtipný, charakterní, neohrožený muž, pedagog, profesor Stanislav Vrbka Kostka, t. č. dočasně zabydlen v nemocnici Milosrdných bratří v Brně.

Vážený mistře, jak Tě znám, coby statečného a nezdolatelého hoča, jsem přesvědčen, že tato menší zdravotní indispozice Tě není schopna rozkolísat v Tvé vždy dobré zdravotní a psychické kondici, přeji Ti, aby dlouho vydržela.

Děkuji Ti za Tvou myšlenku, uskutečnit společné setkání. Otázkou ovšem zůstává, zdali pro nás dva nebude přijatelnější zafixovaná představa vizuální, že jsme stále ještě junáci, než při společném setkání přijmout zklamání, že těmi statnými junáky už zdaleka nejsme. Zatím necháme naše úvahy dozrávat a počkáme co přinese budoucí čas.

Mé tvůrčí perspektivy také nejsou nikterak povzbudivé. Poněkud s nelibostí zjišťuji, jak ten čas kvapí a jak se výsledky mé pracovní činnosti umenšují.

Zdraví a často vzpomíná kolega Svat'a Novák.

Brno 4. 7. 2016

(8) Vlasta Prášilová

Kolegyně z tanečního oddělení ZUŠ Kvapila vzpomíná na Vrbku

S panem Stanislavem Vrbkou jsem byla seznámena v roce 1984. Přišla jsem tehdy na LŠU J. Kvapila do TO. Hned po prvním stisku ruky jsem věděla, že budu spolupracovat s člověkem vitálním, hlučným a tvořivým. Za léta spolupráce prošlo baletním sálem spousta žáků., kteří věděli, že za hlučným hlasem se skrývá zábavný a tvořivý člověk. Každý rok jsme měli v zimě karneval na Stadióně. Standa doprovázel úvodní polonézu na varhany. Dokonce jednu složil a tančilo ji 64 dívek a chlapců. Na konci roku doprovázel na klavír všechny absolventy a všechny vystoupení a soutěže. Pro děti vymyslel a zhudebnil říkanky na 12 měsíců v roce. Tohle pásmo mělo velký úspěch. Hodně jsme v tanečních hodinách vedli žáky k improvizacím, na které je Standa fenomén. Popíšu jednu příhodu. Na naši školu zavítala delegace asi 20 učitelek ze Skandinávie. Prošly celou školu, a nakonec přišly i na TO. Během naší ukázkové hodiny stále natáčely a fotily. Na závěr jsme s dětmi předvedli improvizaci na pohádku „O veliké řepě“. Děti zvyklé na to, že pan Vrbka improvizuje pokaždé úplně jinak, zareagovaly úplně spontánně a přirozeně. A paní učitelky zíraly úplně bez hnutí, užaslé, zapomněly natáčet a fotit. A pak byly ovace i slzičky, ještě nic takového neviděly a neslyšely. Těch zážitků za 20 let naší plodné spolupráce je moc. Do našich hodin vnášel spoustu dobré nálady, inspirace a spoustu žáků na něho vzpomíná, včetně mě.

Brno, říjen 2015

(9) Vladimír Dohnal

Kompoziční oddělení na ZUŠ Jaroslava Kvapila¹⁰⁶

Bylo zavedeno na škole v roce 1985. Vedl jej vynikající varhaník, improvizátor a skladatel, Stanislav Kostka Vrbka, který byl v problematičtých 70. letech omezován v pedagogické činnosti. Své výborné pedagogické schopnosti prokázal nahrazením v té

¹⁰⁶ Srov. BORKOVÁ, Alena. *120. výročí založení školy*. Brno: ZUŠ Jaroslava Kvapila, 2002, s. 28.

době neexistující metodiky svými vlastními postupy, jež se výborně osvědčily. Během dvou desetiletí vychoval pan učitel Vrbka řadu výborných absolventů, kteří úspěšně reprezentovali školu na veřejných koncertech a v soutěžích základních uměleckých škol, v nichž pravidelně obsazovali přední místa. Patří mezi ně např.: Tomáš Ibrmajer, bratři Martin a Pavel Plch, Ing. Dalibor Halouska, K. F. Albrecht, Zdeněk Chvíla, J. Koláček, Michal Tuček a další.

Zvláštní pozornost zaslouží Zdeněk Ehrenberger, který získal zvláštní ocenění mimo jiné též v mezinárodní soutěžní přehlídce mladých talentů v Belgii.

Z pozice vedoucího pracovníka školy v letech 1988–2012 mohu hodnotit práci pana učitele Vrbky v kompozičním oddělení jako mimořádně pečlivou a úspěšnou. Vyzdvihnout lze zejména jeho pracovní kázeň (nikdy nescházel, vždy začínal výuku včas) a neformální zájem o žáky, u kterých byl značně oblíben.

(10) Vlasta Bajerová

Členka sboru Kantila vzpomíná na koncertní turné do Itálie v roce 1985¹⁰⁷

Pak nastal čas zájezdů, ale to už byli s námi noví členové, chlapi z brněnského Foerster a ti nám všechno vyřizovali. Začala se nová éra koncertů, museli jsme dělat náročnější věci, učit se cizí texty. První byla na řadě NDR, Lipsko. Později přibyl i Západ a my si pak museli třeba na italském velvyslanectví vyřizovat víza.

Když jsme tam v roce 1985 cestovali poprvé, přišli se s námi k zájezdovému neoplánu loučit lidé ze Křtin, byla to pro všechny úplná senzace. Vyjelo se večer za tmy, aby to vyšlo přes Mikulov na půlnoc, ale stejně nás neminuly prohlídky zavazadel a podezřívavé slídění celníků kolem nás. Bylo to někdy krušné, když jsme si na těle schovávali těch pár marek, abychom si za ně mohli dovézt na památku nějakou tu hloupost a potili se strachy, aby nás ještě v poslední chvíli neotočili a neposlali šupem domů.

V Acqui Terme jsme poznali pár dobrých přátel, Motta, Giovannu, Eliota, Giuseppa a další. Nikdy též nezapomenu na jejich pozdější vystoupení ve Křtinách nebo v Jedovnicích, a na společné chvíle s nimi. Byla to událost pro obyvatele i návštěvníky.

Největší zážitek mám ale z jednoho města, nevím už které to bylo [Benátky], když jsme se jen tak procházeli a pan varhaník Stanislav Kostka Vrbka mi najednou

¹⁰⁷ POLOLÁNÍK, Petr. *KANTILA snů a skutečností na 63 způsobů*, Křtiny: Komorní smíšený sbor Kantila, 2010, s. 15-16.

říká: „Paní Bajerová, teď vám ukážu něco, co jste určitě ještě nezkusila. Chcete?“ Vedl mě přitom do luxusního obchodu s hodinkami. Já nechtěla, neměla jsem odvalu vkročit do něčeho takového jenom tak na čumendu bez peněz. On tam něco promluvil, asi německy, a prodavač hned donesl plato s hodinkami. Vyzkoušeli mi na ruku asi patery, pak se pan Vrbka uklonil, německy obsluze zase poděkoval, my vyšli ven a on povídá: „To už asi nikdy nebude. Právě jste měla na ruce pravé švýcarské hodinky, ty nejdražší, co tam vůbec kdy měli...“

(11) Petr Pololáník

Sbormistr Kantily vzpomíná na S. K. Vrbku a na turné do Acqui Terme v Itálii 1985¹⁰⁸

Skvělý brněnský Pan varhaník, který se zúčastnil našeho prvního „západního turné“ v osmdesátém pátém. Zmiňují tu událost i mnozí další, ale obzvláště pro Vrbku, zdá se, bylo něco takového něco jako zázrak.

Standa mi na tom zájezdě nabídl tykání, znal se dobře s mým populárním bratránkem Zdeňkem, tak jsem to bral s jistou rezervou. Nepodezřival jsem ho z žádných bočních úmyslů, to určitě ne, ale přece jenom, on umělec, a já byl tenkrát ještě přesvědčen, že jsme dosud chodili životem každý z nás po úplně jiných stezkách. V Římě se Kantila aktivně zúčastnila slavení mše, bylo to v jednom velikém kostele a stáli jsme v těsné blízkosti oltáře. Staňa Vrbka statečně basoval po mé levici v druhé řadě a já se taky snažil, a najednou mě chytil za loket a pořádně stiskl. V prvním okamžiku mě nenapadlo nic jiného, než že jsem něco zvorál – můj respekt k profesionálům byl přece jenom natolik veliký, že jsem byl ochoten jemu věřit více, než svým vlastním uším. Jenže on najednou potřeboval oporu. Přišla na něj v tom horku jakási slabost z vydýchaného vzduchu, nebo si možná zapomněl vzít ráno prášek. Kácel se mi pod rukama, já upustil desky a noty se mi rozlétly k nohám sousedů. Malí ministranti se přestali pošťuchovat a dělat na sebe ksichty a zvědavě natahovali hubené krčky směrem k nám. To už mi s Vrbkou pomohli i kolegové a společně jsme jej odtáhli za oltář. Odehrálo se to tak rychle, že jsme snad ani příliš nerušili, a pohyb v druhé řadě dál v prostorách chrámu možná ani nikdo nezachytil. Dopadlo to dobře,

¹⁰⁸ POLOLÁNÍK, Petr. *KANTILA snů a skutečností na 63 způsobů*, Křtiny: Komorní smíšený sbor Kantila, 2010, s. 171-173.

ujala se ho hned profesionálně Magda Kuchyňková a něčím ho pokřísila. Další dny už zase Standa pln života a energie předváděl svá kouzla na varhanních manuálech, jako by se nic nestalo. Chovám si v sobě dodnes hezký pocit, že se mi dostalo té výsady osobně pana Stanislava Kostku Vrbku poznat, stát vedle něj a spolu s ním si zapět.

C. Vrbka vypráví aneb „zpět k pramenům“¹⁰⁹

i. Malé záhledění do minulosti

<p style="text-align: center;">1.</p> <p>Mgr. Stanislav Vrbka Identifikační Systémy www.asep.cz tel: 49 22 22 16</p> <p style="text-align: right;">ASEP Identifikační Systémy time work menu guard</p> <p>Mgr. Stanislav Vrbka * 2. října 1932 v Brně, Dukovanské ulice</p> <p>7 sedmi letech se začínám učit na klavír a housle a režisérka Lída Zamborová učila</p> <p>Ve 12 letech jsem začal hrát na housle a housle s Radou Vrbkovou Kostelní</p> <p>Byl jsem tedy profesionální hráč, který málo psal, hodně učil a je to moje cesta - hračky, kompozice a improvizace.</p> <p>Proč jsem se mi stávil? Já a můj obrovský talent, který jsem získal díky mojí housli a housli Stanislava Michalce</p> <p>Rozešel jsem se s touto houslí, na koncertech jsem hrál a hrál jsem</p> <p style="text-align: center;">1.</p>	<p style="text-align: center;">2.</p> <p>www.asep.cz</p> <p style="text-align: right;">ASEP Identifikační Systémy time work menu guard</p> <p>Proč jsem se mi stávil? Já a můj obrovský talent, který jsem získal díky mojí housli a housli Stanislava Michalce</p> <p>Rozešel jsem se s touto houslí, na koncertech jsem hrál a hrál jsem</p> <p style="text-align: center;">2.</p>
<p style="text-align: center;">3.</p> <p>www.asep.cz</p> <p style="text-align: right;">ASEP Identifikační Systémy time work menu guard</p> <p>Proč jsem se mi stávil? Já a můj obrovský talent, který jsem získal díky mojí housli a housli Stanislava Michalce</p> <p>Rozešel jsem se s touto houslí, na koncertech jsem hrál a hrál jsem</p> <p style="text-align: center;">3.</p>	<p style="text-align: center;">4.</p> <p>www.asep.cz</p> <p style="text-align: right;">ASEP Identifikační Systémy time work menu guard</p> <p>Proč jsem se mi stávil? Já a můj obrovský talent, který jsem získal díky mojí housli a housli Stanislava Michalce</p> <p>Rozešel jsem se s touto houslí, na koncertech jsem hrál a hrál jsem</p> <p style="text-align: center;">4.</p>

¹⁰⁹ Rukopisné zápisky jsou zapsané S. K. Vrbkou.

9.



time work menu guard

www.asep.cz

Pravě Old - kompasie, Rael Filip
Albrecht - kompasie

Byla mi 40 letů - tu li byl z
stále nam kompasie a kompasie
balon, doprovodem chomare obory
koma s r asme, ksep su omubonick
obradek s matubick. Kompsie
kompsie pa, a ralkem ma, se
pudaka se, se rovidny me skloby
fjly puredny.

Vlastny pr rukany:

- "Hlasnost prava" (1953)
- "Ust zaklady" (1966)
- "Pravem prava" (1970)
- "Hlasnost prava" (1976)
- "Prava" (1979)
- "Pravda" (1980)
- "Barbarka" (1981)

9.

10.



time work menu guard

www.asep.cz

- "Hlasnost prava" (1983)
- "Hlasnost prava" (1993)
- "Prava na sudaru" (1995)
- "Hlasnost prava" (1997)
- "Ejile, Pan prava" (1995)
- "Hlasnost prava" (1996)
- "Hlasnost prava k ostatnim kati" (1999)
- "Hlasnost prava" (1997)
- "Pravem prava" (1998)
- "Pravem prava" (1999)
- "Pravem prava" (1999)
- "Pravem prava" (2001)

Na prava ma se repomchati
Thy prava system, Prava kati
kati no prava a byl prava, prava, prava
prava kati prava prava kompsie
prava me dle prava a prava prava

10.

11.



time work menu guard

www.asep.cz

Prava 30 rokovania mi dlo, prava prava
prava se prava prava prava prava

Druby prava, kati prava prava
prava kati prava prava prava
prava prava prava prava prava
prava prava prava prava prava
prava prava prava prava prava
prava prava prava prava prava
prava prava prava prava prava
prava prava prava prava prava
prava prava prava prava prava
prava prava prava prava prava
prava prava prava prava prava

Prava prava prava prava prava
prava prava prava prava prava
prava prava prava prava prava
prava prava prava prava prava
prava prava prava prava prava
prava prava prava prava prava
prava prava prava prava prava
prava prava prava prava prava
prava prava prava prava prava
prava prava prava prava prava
prava prava prava prava prava

11.

12.



time work menu guard

www.asep.cz

Prava mi prava mi prava prava
prava prava prava prava prava
prava prava prava prava prava
prava prava prava prava prava
prava prava prava prava prava
prava prava prava prava prava
prava prava prava prava prava
prava prava prava prava prava
prava prava prava prava prava
prava prava prava prava prava
prava prava prava prava prava

Prava prava prava prava prava
prava prava prava prava prava
prava prava prava prava prava
prava prava prava prava prava
prava prava prava prava prava
prava prava prava prava prava
prava prava prava prava prava
prava prava prava prava prava
prava prava prava prava prava
prava prava prava prava prava
prava prava prava prava prava

Prava, 7. června 2002

Mgr. Stanislav Kostka VRBA

Mgr. Stanislav Kostka VRBA
pedagog, varbank, improvizator
Národná 16
821 03 DO
Tel.: 43 23 33 16

12.

refleksi dan analisis hasil dari case study ini, yaitu yang akan diteliti dan akan dipaparkan. Untuk itu, peneliti melakukan wawancara = wawancara. Di sini, peneliti melakukan wawancara dengan beberapa orang yang berkaitan dengan penelitian ini. Untuk itu, peneliti melakukan wawancara dengan beberapa orang yang berkaitan dengan penelitian ini. Untuk itu, peneliti melakukan wawancara dengan beberapa orang yang berkaitan dengan penelitian ini.

(5)

ini merupakan refleksi dari hasil dari case study ini, yaitu yang akan diteliti dan akan dipaparkan. Untuk itu, peneliti melakukan wawancara = wawancara. Di sini, peneliti melakukan wawancara dengan beberapa orang yang berkaitan dengan penelitian ini. Untuk itu, peneliti melakukan wawancara dengan beberapa orang yang berkaitan dengan penelitian ini.

(6)

dan ini merupakan refleksi dari hasil dari case study ini, yaitu yang akan diteliti dan akan dipaparkan. Untuk itu, peneliti melakukan wawancara = wawancara. Di sini, peneliti melakukan wawancara dengan beberapa orang yang berkaitan dengan penelitian ini. Untuk itu, peneliti melakukan wawancara dengan beberapa orang yang berkaitan dengan penelitian ini.

(7)

ini merupakan refleksi dari hasil dari case study ini, yaitu yang akan diteliti dan akan dipaparkan. Untuk itu, peneliti melakukan wawancara = wawancara. Di sini, peneliti melakukan wawancara dengan beberapa orang yang berkaitan dengan penelitian ini. Untuk itu, peneliti melakukan wawancara dengan beberapa orang yang berkaitan dengan penelitian ini.

(8)

Občasno stran

ASEP time work menu guard
Identifikační Systémy

www.asep.cz

110 Des gratias Da m'ne pom,
aképan v'erna katim, r'f'm'nyim
clap a s' m'ubom - 4 b'nci
a 4 k'ly. Co r'ia d'le?
Remam r'adice p'iam, k'atib
ce m' r'ie nos r'adousim. Pr'eto
d'ci r' d'ca o'nd sedundocim
p'ost' B'ha o' j'elo l'arky a
r'ie ost'atim m' b'ad' p'ud'no.
p'om m'ap'atim o'ny r'eb'le
p'ice, b'ed' m' r'ady r'ep'atit
o' j'elo r'eb'ly r'ead'ial'
d' r'ec'iam r'amma'at m'arim
Dei gl'ori'iam
B'om, 21. d'nam 2002 © J'ub'la

Byla to naposledy v'p'ed'it'
Tak jak sam' imp'os'it'
I jed'nam Lodu 655

Mgr. Stanislav Kosta Vrba,
2. října 1982
"Te v'p'ed'it' "B

Mgr. Stanislav Kosta VRBA
pedagog, v'ed'ed'ce, v'p'ed'itel
Jagel'ska 18
602 003 00
Tel. 43 23 23 16
513 2 03 30
mob. 752 791 11

J'ub'la
(10)

iii. Začátky kompoziční třídy na LŠU Jaroslava Kvapila

7 - 1 8 2

ASEP time work menu guard
Identifikační Systémy

www.asep.cz

Začátky kompoziční třídy
na LŠU Jaroslava Kvapila

7. října 1985 mě byla
mluvěná o'ud'ny' d'om'le'na
n'at'. D'ive p'om, byl t'reat'm,
cam, b'toy 'le d'and' o'p'at'm
p'ik'lad' b'ov'om'ym r'ak'm'm a
d'oh' m' p'od' d'at'bu k'ont'olu
m'ay'ny'ch r' t'ar'ec'm'm o'be'
p'om. Ch'aj' d'ci... 8. l'ac'el p'om
o' p'om r'ak'y, k'toy j'ak' m' k'om'
a d'ol'ny' r'ak'y, ce p'ud'at'ar'ly,
ce o'ny'm p'om'm' o'cl'ad'ny'm

- 2 -

ASEP time work menu guard
Identifikační Systémy

www.asep.cz

po'k'ny'. J'el'ik'a d'om' m'e
d'v'at'ky m'at'ok'la p'ro' t'ont'a
m'ed'met', m'uel p'om s'er'ac'at'
a r'ym'p'lat' p'ost'up', k'toy by
r'eb'am o'm'ov'oval. N'ap'ur'om'
p'om na o'nye p'om' r'ac'at'ky
r' d'ev'at' l'et'ach. P'ov'el p'om ce
r't'ol'y, j'ak' r'eb't'e b'am p'om
p'ok'ac'oval r' t'ro'j'te k'om'p'oz'ic'
a imp'os'it'om. M'ay' n'at'el, m'e
d'ep' k'y r'eb'ada p'og'ov'at', m'e
o' m'ym' o'cl'ad'ny'm r'ak'y r'yl'
d'el', t'ok' m'e m'y' m'eb'ly, m'ay'
cam ce p'ud'at'ar'ly k' r'ac'om'u

- 2 -

iv. Vzpomínka na dětství

2. října 1932 se narodil, Božetěchova 65 Brno, nějaký chlapec, kterému dali jméno Stanislav Kostka. 13. listopadu jsem byl pokřtěn mým strýcem Veselým, který byl arcikněz v Boskovicích. Vyrůstal jsem v mládí v typicky dělnické čtvrti, v bídě, kde si baráčky postavovali dělníci z královopolské strojírny. Prožil jsem tam také tvrdé bombardování Brna. Mimoto jsem v šesti letech začal ministrovat, no to mě babička k tomu jako nejmladšího ministranta dovedla do kostela do Králova Pole, totiž já jsem Kropolák, nikoli Brňák. Já jsem Kropolák a Moravák, to je důležitá věc, zapřísáhlej. Zem moravská domov můj, zem moravská domov můj!

A tam jsem potom já jsem se začal učit u pana Kyseláka, Stanislava Kyseláka, ovšem ne Kostky, kde nebylo o pohlavky a kopance do zadnice, s prominutím, nouze, a tam jsem se začal učit na klavír. On taky byl čerstvý varhaník, který tam nastoupil, těsně možná přede mnou, poněvadž to byl asi rok osmatřicet, nebo tak nějak, že? A takže byl jsem jeho žákem.

Protože jsme byli vždycky chudáci – můj děda kydal hnůj na panským, jak se říká lidově, v Bystřici nad Pernštýnem – tak koupil tatínek klavír, takzvaný pianino, které mělo úplně rozežranej spodek, to mělo ještě dřevěnej rám eště, jako cembalo něco podobného, a tam byla hniloba, prožraný, taková pěna bych řekl, rozumíte, červotoč a tak dál. On měl s sebou kamoša, a on říkal: Já ti to nějak spravím, jo? Nějak to udělám... Tak on to opravdu udělal tatínkovi, a pro mě zároveň taky a zajímavé je, že jsme zavolali ladiče. No jo, ladič přišel, to je hezká věc, a řekl: No jo, ale já vám to na komorní „a“ nemůžu natáhnout, já vám to dám asi o kvintu níž, nebo ještě víc, to si přesně nepamatuju. Tak prostě to bylo o hodně níž, až potom jsem na konzervatoři zjistil, že to áčko je jinačí, rozumíte. To víte, chudej člověk, no.

Tak jsem začal na ten klavír, potom jsem začal na ty varhany. Ve dvanácti letech jsem poprvé hrál křížovou cestu v kostelíčku královopolském, kde jsem byl také pokřtěn, kde jsem měl svatbu a tam taky chci mít i pohřeb, to je důležitá věc, jo to je tak...! A on byl dobrej pedagog, po té stránce. Volil na první moje jako veřejné vystoupení, kdy jsem byl skrytej: Lide můj slyš nářek Pána svého, na f-moll, a zpočátku jsem měl nervy, ale zahrál jsem první, druhou sloku a dodnes nevím co jsou to nervy, protože se to opakuje asi šestnáctkrát nebo kolikrát, čtrnáct zastavení nebo kolik, jo, furt to jede. Čili, tedy to bylo velmi dobré, to úplně ze mě zmizlo – dobrý tah.

Jo, pak jsem dělal tu obecnou měšťanskou školu v Královém Poli, bombardování Brna a tak dále, no, prožil jsem těžkej život. Neměli, neměl jsem oblečení, naši to mi šili gatě z deky a no prostě bylo to těžké...Když jsem začal potom chodit, kolik, v sedmačtyřicátém jsem nastoupil, složil jsem zkoušku, na Gymnázium, tady v Králově Poli na Slovanském náměstí, kde dopoledne jsme udělali zkoušku, ve dvě hodiny výsledek, Vrbka byl přijatej. Bez problému. Tak já jsem blbej úplně nebyl, a tak mě přijali a tatínek měl ten cíl, abych udělal gymnázium, protože on měl jenom dva roky hospodářské školy, jak je tady ta hospodářská škola, jako, on měl jenom dva roky a nemohl si dovolit další dva roky, protože žil tady v Brně ve stínkách... Otec pochází z Vršek Konkrétně z Moravce, Domanínek, Bystřice nad Pernštejnem, prostě tvrdá Vysočina, ale krásná, a je to moje milenka.

v. O Studiu varhan na konzervatoři

Ukončil jsem gymnázium a udělal zkoušky na konzervatoř. Jak bych to řekl, když jsem dostal to vyrozumění a byl jsem právě v Domanínku, to je u Bystřice nad Pernštejnem, tak jsem dostal vyrozumění, že su přijatej, tak jsem byl šťastnej. Tatínek přijel za mnou, byl jsem tam jako na prázdninách samozřejmě pomáhat, co bylo potřeba, a přijel za mnou tatínek. Tam je, musíte jít z Bystřice nad Pernštejnem takovou cestou do Domanínka, takovou polňačkou. Já jsem mu šel naproti, protože si nesl kufr s povlečením a teď ně říká: Chlapče, já mám pro tebe smutnou zprávu. Komunisti to tvoje přijetí zavrhli, nemáš kam jít, budeš bez práce, bez studia, to neplatí, co oni mi jako napsali. I moje teta Anna Šebková, slabá duša, pracovala v Královopolské strojárně, výplaty dělala, a ona to přes nějaké velké komunisty, dodnes nevím koho, nějak zařídila, že jsem nastoupil až 15. září, tedy jako opožděně na konzervatoř. No jo, dostal jsem se k profesoru Hawlíkovi, no jo, to byl průser. Varhaník a choralista na Petrově. On a já to byla sekera na kámen. Já jsem za celou hodinu, kdy učil ne 45 minut, ale třeba 60, já jsem nezahrál tři takty pořádně, buď jsem měl špatně prsty, nebo špatně prstoklad, nebo špatně to: Jak to hraje! Jako byste šlapal dudy. Když se naštvál, vyletěl za řiditelem, za chvílku přišel a: On tam není, budete vyhozen! A já: nedá se nic dělat. A tak to bylo celej rok, to bylo strašný. Ten mě buzeroval, taky jsem měl trojku z varhan potom. A přišel konec roku, 14 dní před zkouškami mě zadal Bacha, novou skladbu, už si nepamatuji, i fugu, to pro mě nebyl problém, já jsem blbej nebyl, ale nenechal jsem si poroučet, rozumíte. Já su takovej arabskej kůň, divočák. Když bylo po zkoušce, tak soudruh ředitel Blažek řekl: No,

Pane Vrbka, to není dobře hrát, ale nesmíte se hádat s panem profesorem, jinak vás vyhodíme, víte, to nemůžete. Já vím, že dobře hraje, ale to nemusíte. On se Hawlík obrátil úplně a nechal mě plynout volně a potom mě vždycky uzdičkou, jako toho koňa, nasměroval malinko, jo? Potom mě přiznal ve čtvrtém ročníku: Stanislave vy jste byl jedinej, ale opravdu, kterého jsem nezvládl, ale vy jste mě přesvědčil, že jste osobnost a jedete po svém a nedíváte se ani napravo ani nalevo a furt jdete za svým.

Si pamatuju koncert v Židenicích, v Československém kostele, kdy jsem měl na nohách traktory, a měl jsem hrát Preludium a fugu D-dur, a to začíná rychlým pedálovým sólem, a on se na mě podíval a povídá: Stanislave, co to máte za boty? A já říkám: no boty... A on spustil: Já Vás zabiju, jak tam něco bude, tak Vás zabiju! No a já spustil a po koncertě za mnou přišel a říká: Celou dobu jsem trpěl, ale zahrál jste to výborně, to musím uznat. Jednou jsem ukopnul pedál, Toccata a fuga F-dur, fugu jsem nehrál, ta není tak zajímavá. Tam jsou sóla pro pedál v F-dur a potom je to v C-dur, rozumíte, obrovský sóla, a já jsem se naštvál a najednou prásk a klávesa letěla pryč. A on: Stanislave co jste to udělal, co já teď s tím mám dělat? Vy to platit nemůžete, poněvadž jste žebrák, to musím nějak vypiglovat u ředitele. Někdo říká, kde hraju a nepolámu to, tak to je zázrak! Jedině Zábrdovické varhany to všechno vydržely – u Hatiny.

vi. Vrbka o svých kompozičních začátcích

Jak jsem začal skládat? Já jsem začal přibližně v deseti letech a donesl jsem to panu učiteli Kyselákovi, který mě to dokonce roztrhal. Tak jsem se na to vykašlal a dělal jsem si sám. Největší průšvih bylo to, když jsem potom hrával školní mše svaté, když byla zima a Kyselák si šel na snídání, měl zavřené okno, a já si improvizoval. Ale v létě je měl otevřený a všechno slyšel. Pater Honzírek mi potom nadával: Když hraješ, nemůžu se modlit! Já musím myslet na tu muziku! A potom mi Kyselák dával facky: cos to hrál, to se nedá poslouchat! A tak dále. Pak jsem udělal asi šest nebo sedm kompozic, které jsem stornoval. Op. 1 je Ave Maria, které Stanislav Kyselák ml. poprvé uvedl s panem učitelem Joklem v kostele sv. Augustina při kněžské primici P. Kubiše, tedy premiéru mého Ave Maria. To bylo první moje uvedení do života. To ostatní jsem všechno spálil. Na to mám právo. Potom jsem komponoval, jak se říká, co je potřebný. Já mám výhodu, že jsem se vykašlal na symfonie, opery, na velký věci, protože říkám, to mi hrát nikdo nebude. Tak jsem dělal skladby účelové. No jo, já jsem měl těžkej život. Když jsem absolvoval konzervatoř, to bylo samozřejmě

s vyznamenáním, vynikající. Pan profesor Pukl mě učil od třetího ročníku do pátého ročníku improvizaci. To je zajímavá věc. On mě vždycky dával dvojku z improvizace. Protože se v pátém ročníku dělá zkouška z improvizace před komisí, tam jsou komponisti, varhaníci a tak dále, říkal: No, co já s tebou mám dělat člověče, ty tam přijdeš a začneš vyvádět a mě tam sprdnou, co jsem tě to naučil.

Hawlik přišel po mých improvizacích, po zkoušce, a říká: Tys dostal jedničku? Ale to já Vám na absolutorium nemůžu dát, protože máte průměr dvě, dvě, dvě, dvě. A já říkám, pane profesore, já na to kašlu, co mám za známku. Vždyť důležitý je, co umím a co neumím, rozumíte?

vii. Vzpomínka na první setkání s prof. Veselou

A hraju ráno v sobotu, už nevím, kterej to byl rok, u jezuitů, a přišel Aleš Rybka a říká: Pojď se mnou za Veselou, kdy už budeš konečně studovat ty varhany? A já říkám: Člověče, vždyť já nic neumím a taky nemůžu kde cvičit. V kostele je zamrzlo, rozumíš, to nejde a mimoto studuju pozoun! Teď su ve čtvrtém ročníku, maturuju, jo? A on do mě kecal a kecal a kecal, až mě donutil jít s ním na akademii. Tak jsem teda přišel. Paní profesorka přišla asi za půl hodinky a tak jsem ju pozdravil, jsem se představil. A ona: No, já o Vás hodně vím, tak co mě zahrajete? A já říkám: Nic! A ona na mě kouká: No a jak chcete studovat, když nic neumíte? A já říkám: já nemám kde cvičit! Já dojíždím, hraju pozoun a tak dále. A to bylo v prosinci kolem Vánoc. A ona, toto mě strašně pomohlo, ona říká: Já Vám půjčím klíč od školy a od varhanní třídy, a po svátcích, jako po šestým lednu, brnkne si a domluvíme si hodinu. A když tak něco oprašte jednu věc na dvě tři stránky, jestli to ještě vůbec uhrajete. No já vůl, Vrbka, tvrdej ořech, využil jsem toho, aji pozounu a varhan. Přišla paní profesorka kolem tak 10. ledna a řekla: Tak Stanislave, co ste připravil? Já říkám: Co chcete? Ona: No, počkejte, co chcete...? Já povídám: No podívejte, mám připravenou F dur Toccatu, mám připravenýho Francka a-moll Chorál a mám připravenou Koncertní etudu Vránovu. A ona si něco šuškala, a sedla ke mně, aby mi mohla otáčet: A tak spust'te. Tak jsem spustil. To stačí, stačí, Toho Francka kousek. Taky stačí, ještě máte tu Etudu koncertní? Říkám: Jo. Tak jsem ji vytáhl. A ona říká: Dost, dost, dost! Nahoru na oddělení studijní, dá Vám přijímací list a budete v březnu dělat zkoušky na JAMU. Já povídám, paní profesorko, vždyť já studuju pozoun. A ona: Na to se vykašlete, to studujte dál a můžete dělat i akademii. Tak já jsem dělal

současně pozoun, 5. ročník, absolvoval jsem, přitom už jsem byl dva roky na JAMU, rozumíte. (9. leden 2016)

viii. O rodinném a pracovním životě a pronásledování

A potom můj život běžel tak, že běžel na 300 procent. Já učil na dvou školách, učil jsem v Rosicích, v Mikulově jsem dojížděl, měl jsem kšefty s Babákem zpíval jsem a hrál ve sboru. Dokonce jsem se stal vedoucím sboru. Teď školy dvě, rozumíte. No, život plynul a já zapomněl, že jsem se taky voženil. Napřed na úradě, to se dobře pamatuje. 24. 6. 1960 a svatbu v kostele obrovskou jsem měl, to zpíval i krpolský kůr, Stanislav Kyselák už nemohl, tak ho řídil Libor Coufalík. Měl jsem velkou svatbu, v neděli až o půl jedenácté, Vlastičku, to byla moje dávná láska, jí bylo 14 a mě bylo 17, já jsem ji jednou viděl, vyhrála nějaké biblické závody a říkám, to je moje holka. Já sem byl divočák, no, musela si na mě zvyknout, no.

A měli jsme dvě děti, první byla Alička, to je spojené s Tomášem Gariguem Masarykem, v roce 1963, a druhá Jitka se narodila přesně za rok 1964. Obě měly křest v Králově poli a tak dále a tak dále. Manželka byla dvacet roků doma já to takhle všechno honil. Já jsem udělal konkurz, ne jako klavírista, ale jako dechač, do LŠU Brno-Černovice a Židenice, na dvě školy. Pak jsem hrál v Rosicích s kapelou, jak se říká lidovky. To byla velká kapela. 3 trombony, 4 trumpety, 5 saxofonů, bicí. Zpěvák neměl, smyččeře taky, to bylo něco podobného jako Brom. To byli amatéři všichni, ale dobře hráli. Měl jsem toho Babáka, to jsem Vám jmenoval, měl jsem tu školu. A najednou v Černovicích přišlo udání, že chodím do kostela, posílám děti do náboženství a sám hraji v kostele. To udal pod nama komunista Cabejšek. Mizera. Co se stalo? Vrbka na hodinu vyhazov. Ovšem Vrbka byl vůl takovej. Já jsem se soudil s komunistama. Několik advokátů mně udělalo, jak se říká, odvolání proti tomu mému vyhození a říkali: Prosím Vás, my s vámi do soudu nepůjdeme, my jsme mladí a nechceme, aby nás vyhodili. Nikdo mě ale nechtěl zastupovat, řekli mi: My Vám dáme tady toho pětasedmdesátiletého starce Koláře, neměl co ztratit. A tak byl den soudu, oni tam měli pozvaného prokurátora, no to bude boj. A tak jsme zasedli a oni založili obvinění na tom, že jsem špinil čest školy na veřejnosti! Jediný důvod, na základě kterého mě vyhodili. A potom se radili, osvobodili, za 45 minut bylo hotovo. No, ale co se mnou? Tak mě přeložili na Kvapilku, dali mě korepetovat baletu. 1. škola v republice! ...A potom za 10 roků mi dokonce svěřili vyučování kompozice a improvizace. Tam mi vybrali 8 žáků na hodinu ...Měl jsem velké úspěchy...Nejdřív založil varhanickou školu a vyučoval kompozici Janáček, potom byl starej Kvapil

a potom tam přišel VVV velký vůl Vrbka a von do dneška tam nikdo neučí po mě. Chtěli po mě, abych jim poslal metodiku. A co za to? Víte vy, co to dá práce a myšlení? Já tu metodiku měl v sobě, postupně jsem se k tomu dopracovával. (9. leden 2016)

ix. O výuce kompozice na „Kvapilce“

Říkal jsem panu řediteli, proč nepřijde na inspekci a on říká: Já Vám něco řeknu otevřeně, když já jdu večer domů a slyším, co tam vy děláte, tam je řev, tam je zpívání, mlácení do klavíru, nadávání a tak dále. Já se divím, že si nikdo nestěžuje. Pokud nikoho nevyhodíte vy, tak nikdo neodchází a takové máte výsledky, jak Vy to děláte, to nevím.

Leoš Faltus, můj spolužák z konzervatoře, klavírista, potom dělal kompozici a potom se stal dokonce šéfem kompozice na JAMU. Když zvítězil Zdeněček Ehrenberger v Opavě, tak mi říká: Ty, Staňo, poslouchej, Ty jim ty skladby snad píšeš sám. Já říkám, víš co, ani čárku. A jak to chceš dokázat? A já říkám: Jednoduše, zkus to u Vás na akademii. Pak se stalo při vyhlášení výsledků v Opavě, že přišel pan ředitel a řekl: Teď si vyzkoušíme, co jednotliví žáci dovedou. Každého žáka zamkli ve třídě a dali jim dva úkoly, první byla meditace a druhá famfára pro nějaký nástroj, který dovedou. Já povídám, tak to je gól, Zdeněček chudáček tam byl nejmladší z nich. Večer bylo hodnocení a Ehrenberger byl první! Dvanáctiletý kluk!

Přišel někdo do hodiny, donesl, co jsme dělali, kde skončil, a říká: Pane učiteli já dneska nemám ani jeden takt, mě nenapadlo vůbec nic. A já jsem říkal: Proč tě nenapadlo vůbec nic? Já nevím, buď jsem byla nervózní, nebo jsem byla hladová, nebo co... A Honza Koláček, velkej kluk, říká: Mně to nemyslí vůbec, mě to nejde. A já jsem sedl za klavír, navodil Těch jeho pár posledních taktů a jel jsem. A on na mě: Co jste to tam hrál? To bylo tak krásný. Říkám: To já už nevím, to je pryč. Dá se pokračovat, nebo nedá? Dá! Příští týden přinesli a hotovo. Takže hlavní motor skladby je improvizace. I Jiří Stivín říká: Kdo neimprovizuje, je cvičená opice. Ale je špatně řečeno, že bych se vyhýbal tradiční harmonii. Vy musíte stavět na určité struktuře: ze začátku to byla polčinka, polka, valčík, mazurka, klasické věci – čili základní formy a z toho se potom vychází dál a dál, až k velkým věcem například koncert pro dva klavíry. A invence je svobodná a tematická. Pracuje se s formou a tématem, a to téma obměňuju, jak se mi to hodí zrovna. Ne jako v těch učebnicích kontrapunktu, kde jsou ty různé inverze, račí postupy a tydlety krámy. To všechno odpadne. Ta melodie musí přinášet něco nového, co tam ještě nebylo a záleží pro co to děláte, jestli pro zpěv, pro

nástroj, pro klavír nebo varhany nebo pro více nástrojů. Limity jsou dány nástroji. Ale začátek je vždycky na lidové písni. Doprovod se dá udělat podle charakteru skladby, a když už je to nějaká sólová věc třeba pro klavír, rozhodně se vyhýbám těmhle těm figurám jako es-ta-es-ta“. (Červen 2017)

x. **Vzpomínka na koncertní turné s Kantilou do Itálie**

Ve vzpomínkách otvírám knihu svého života a listuji jejími zažloutlými listy. Zjišťuji, že celým mým životem se vine černá stuha, která je jen místy narušena světlou hvězdičkou rychle se ztrácející někde v nekonečnu. Vždyť jsem prožil a přežil dva totalitní režimy, které se na mě přímo vyřádily! Nechejme ale chmury a podívejme se na jeden veliký okamžik, svítící hvězdičku, která je opravdu k nevíře – a stalo se a panna porodila!! Já trestanec měl tu čest, že jsem se dostal před ostnaté dráty a, to ještě navíc až do Říma, věčného města! Jak? Na jaře roku 1985 přišel za mnou jeden z členů sboru Kantila Křtiny, Svat'a Menšík, a nabídl mi spolupráci s jejich smíšeným sborem za účelem koncertního turné do Itálie. Měl jsem se zúčastnit ve funkci varhaníka, zpěváka druhého basu a výpomocného dirigenta. Nabídka to byla skvělá, ale má osoba byla na pranýři. Přijal jsem tento návrh s přesvědčením, že mě pání nepustí, bylo mi však řečeno, že se to všechno zařídí. Potom nastala doba tvrdé práce. Cesty do zkoušek ve Křtinách, studování repertoáru Kantily a nácvik skladeb na můj sólový varhanní koncert. A výsledek? Odjezd na 15 dnů na Západ. Následovala celá řada koncertů ve městech jako je Verona, Acqui Terme, Grosseto, v Římě navíc nahrávka v rozhlasovém studiu, v Bolzanu a Benátkách. Sbor si vedl výborně navzdory tomu, jak velmi byly přesuny z místa na místo unavující. Především náš primitivní autobus a několik noclehů v něm, přitom za horkého léta (35 stupňů Celsia, a to i ve večerních hodinách!) Úspěch byl všude i za těchto podmínek. Mezi námi účastníky byla totiž vždy pohoda, která dané věci prospívala. Posluchači na mém samostatném varhanním koncertě byli přímo vynikající. Takové ovace jsem nikdy a nikde nezažil – hlavně po improvizacích na témata z publika, která byla dána chorálními melodiemi. Nyní mi zbývají krásné vzpomínky jak na členy Smíšeného komorního sboru Kantila, tak na všechny italské organizace a spolky, které se o nás vzorně staraly. Škoda jen, že někteří z nás jsou již po smrti: dirigent Bohoušek Navrátil nebo Libor Matějka, který nás udivoval svým rozhledem a znalostmi řeči, když nás na koncertech uváděl. Podrobnými informacemi o místech, kulturních památkách, kde je která k vidění a navštívení, či o zvycích, nás zase zasvěceně zásoboval Lad'a Zavřel.

Ted' po 25 letech chci všem z Kantily poděkovat a popřát jim hojnost zdraví, hodně uměleckých úspěchů a nových mladých zpěváků, kteří jistě budou v jejich záslužné práci pokračovat stejně úspěšně.¹¹⁰

¹¹⁰ POLOLÁNÍK, Petr. *KANTILA snů a skutečností na 63 způsobů*, Křtiny: Komorní smíšený sbor Kantila, 2010, s. 171-173.